

MAKÜ

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

**T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI**

**SİDE 807 ADA 1 PARSEL, 1 NO.LU KONUT:
MİMARİSİ VE BULUNTULARI**

**AKIN DOĞAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
PROF. DR. B. AYÇA POLAT BECKS**

BURDUR – 2024

**T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI**

**SİDE 807 ADA 1 PARSEL, 1 NO.LU KONUT:
MİMARİSİ VE BULUNTULARI**

AKIN DOĞAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

PROF. DR. B. AYÇA POLAT BECKS

**Üye: Prof. Dr. Feriştah Soykal Alanyalı
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Fatma Çağım Özcan**

BURDUR – 2024

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER

ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYAN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim- Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'ne göre hazırlamış olduğum “Side 807 Ada 1 Parsel, 1 No.lu Konut: Mimarisi ve Buluntuları” adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik ve etik kuralları ihlal etmediğimi, tezimin özgün olduğunu, başvurduğum kaynakları metin içinde, dipnotlarda ve kaynakçada eksiksiz ve bilimsel kurallara uygun olarak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Akın Doğan

Tarih ve imza

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitimime devam etmek için beni cesaretlendiren ve bu tezin ortaya çıkmasında en büyük destekçim ve danışmanım olan Prof. Dr. B. Ayça Polat Becks'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Lisans eğitimimden bu yana, hem öğrencilik hem iş hayatımda her zaman yanımda olan ve bu tez konusunu çalışmam için bana fırsat sunan ve tüm Side Kazı Arşivini kullanmama izin veren değerli hocam Side Antik Kenti Kazı Başkanı Prof. Dr. Feriştah Soykal Alanyalı'ya teşekkürü borç bilirim. Yüksek lisans tezi çalışmamda, antik dönem konut mimarisiyle ilgili tüm bilgi, belge ve tecrübesi ile her zaman yanımda olan, yardımlarıyla tezimin bu aşamaya gelmesinde çok büyük emekleri olan Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Dr. Öğr. Üyesi Fatma Çağım Özcan'a ayrıca teşekkür ederim.

Tez çalışmamda, özellikle de Side Şehir Planlamacılığı ve mimarisi alanında hiçbir yardımını esirgemeyen, Anadolu Üniversitesi Arş. Gör. Volkan Öztekin'e teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışmamdaki parselden ele geçen seramiklerin belgelenmesi ve tarihlendirilmesinde emeği geçen Anadolu Üniversitesi doktora öğrencisi Canan UYSAL Tezer'e, parselden ele geçen heykelcikler ile konutlar arasındaki bağlamı kurmamı sağlamasına yönelik yardımlarında dolayı Anadolu Üniversitesi doktora öğrencisi Hacer Yeliz Öztunç'a ve parselden ele geçen sikkelerin tarihlendirilmesi ile bana yardımcı olan çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim. Bu çalışmamda dijital ortamda bana destek veren Side Kazı Ekibi üyesi Orkun Özere teşekkür ederim. Tez çalışmam boyunca desteği ile hep yanımda olan, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi ve Side Kazı ekibi üyesi Goncagül Alparslan'a ayrıca teşekkür ederim. Yürütülen kazı çalışmalarında, 807 Ada 1 Parsel'in belgeleme ve arşiv çalışmalarını yapan Buse Akmay ve Ceylan Erbaş başta olmak üzere, tüm kazı ekibinin üyelerine teşekkür ederim.

Burdur, 2024

(DOĞAN, Akin, “Side 807 Ada 1 Parsel, 1 No.Lu Konut: Mimarisi ve Buluntuları, Yüksek Lisans Tezi Burdur, 2024)

ÖZET

Side, Melas Çayı’nın batısında kurulmuş bir Doğu Pamphylia kentidir. Side, Attaleia kuruluncaya kadar Pamphylia Bölgesi’nin en önemli liman şehri olmuştur. Kent her daim gezgin ve araştırmacıların ilgi noktası olmuş ancak kentte ilk kazılar 1947 yılında Ord. Prof. Dr. Arif Müfid Mansel tarafından başlatılmıştır. Side’nin geçmişten günümüze kadar uzanan uzun araştırma tarihinde 2014 yılı bir dönüm noktası olmuştur. 2024 yılında, kentin liman ile tiyatro arasında kalan ve I. derece Arkeolojik Sit olan bölümü Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit olarak koruma altına alınmıştır. 2014 yılından bu yana, Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanında önce Side Müze Müdürlüğü, 2019 yılından buyana ise Prof. Dr. Feriştah Soykal Alanyalı’nın başkanlığında toplam 134 parselde kazı, koruma ve onarım çalışmaları yürütülmüştür. Bu çalışmalar kapsamında, Side’nin yerleşim tarihine yönelik çok önemli bilgilere ulaşılmış ve birçok yapı açığa çıkarılmıştır. Bu yapılar arasında çok sayıda konutta yer almaktadır.

Side’de ilk açığa çıkarılan konutlar Arif Müfid Mansel tarafından açığa çıkarılan R1 ve R2 konutlarıdır. MÖ 2-1 yüzyıllarda inşa edilmiş olan bu konutlar, MS 7. yüzyıla dek kullanım görmüştür. 2024 yılında Side Müze Müdürlüğü tarafından ‘Side Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı’nda 779-14, 798-1, 785-19 ve 785-18 Parselde yapılan kazılarda açığa çıkarılan konutlar Fatma Çağım Özcan tarafından bir doktora tezi kapsamında değerlendirilmiştir.

Bu tez kapsamında, 2023 yılında, Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanında Prof. Dr. Feriştah Alanyalı başkanlığında yürütülen kazılar sırasında 807 ada 1 parselde 3 ayrı konut açığa çıkarılmıştır (Konut I, Konut II ve Konut III). Parselde tespit edilen üç konutta mimarisi ve buluntularıyla değerlendirilmiş olup, “Konut I” tez kapsamında ana konuyu oluşturmasından dolayı detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Konut I’de yapılan kazılar sırasında ele geçen arkeolojik buluntular yapının MÖ 1. yüzyılda inşa edildiğini ve MS 7. yüzyılın sonuna kadar kesintisiz olarak kullanıldığına işaret etmektedir. Yaklaşık 7 yüzyıl boyunca kullanılan bu yapı köklü değişimler geçirmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Pamphylia, Side, Konut Mimarisi, Peristylli Avlu, İç Avlulu Konutlar*

(DOĞAN, Akin, Side 807 Block 1 Parcel, Dwelling No.1: Architecture and Artifacts, Master Thesis, Burdur, 2024)

ABSTRACT

Side is an East Pamphylian city founded west of the Melas Stream. Side was the most important port city of the Pamphylia Region until Attaleia was founded. The city has always been a point of interest for travelers and researchers, but the first excavations in the city were started in 1947 by Ord. Prof. Dr. Arif Müfid Mansel. In Side's long history of research from the past to the present, 2014 was a turning point. In 2024, the part of the city between the harbor and the theater, which was a Grade I Archaeological Site, was taken under protection as an Urban and Grade III Archaeological Site. Since 2014, excavation, conservation and repair works have been carried out on a total of 134 parcels in the Urban and Grade III Archaeological Site Area, first under the Side Museum Directorate and since 2019 under the presidency of Prof. Dr. Feriştah Soykal Alanyalı. Within the scope of these studies, very important information about the settlement history of Side was reached and many structures were unearthed. Among these structures are many residences.

The first dwellings unearthed in Side are the R1 and R2 dwellings unearthed by Arif Müfid Mansel. These dwellings, built in the 2nd-1st centuries BC, were in use until the 7th century AD. In 2024, the dwellings unearthed during the excavations conducted by the Side Museum Directorate in parcels 779-14, 798-1, 785-19 and 785-18 in the 'Side Urban and Grade III Archaeological Site' were evaluated by Fatma Çağım Özcan within the scope of a doctoral thesis.

Within the scope of this thesis, during the excavations conducted under the direction of Prof. Dr. Feriştah Alanyalı in the Urban and Grade III Archaeological Site in 2023, three separate dwellings (Dwelling I, Dwelling II and Dwelling III) were unearthed on block 807, parcel 1. All three dwellings were evaluated with their architecture and finds, and “Dwelling I” was discussed in detail since it constitutes the main subject of this thesis. The archaeological finds recovered during the excavations in Dwelling I indicate that the building was constructed in the 1st century BC and used uninterruptedly until the end of the 7th century AD. This building, which was used for about 7 centuries, underwent radical changes.

Keywords: *Pamphylia, Side, Residential Architecture, Peristyle Courtyard, Houses with Inner Courtyards.*

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
TABLolar DİZİNİ	x
RESİMLER DİZİNİ	xiii
PLANLAR DİZİNİ	xvi
HARİTALAR DİZİNİ	xvii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİDE ANTİK KENTİ VE KAZILARI

1.1. Side Kent Tarihçesi	2
1.2. Side Araştırma Tarihçesi	6

İKİNCİ BÖLÜM

SİDE 807 ADA 1 PARSEL

2. Side Kent Planı	9
2.1. Side 807 Ada 1 Parsel: İnsulanın Genel Planı	12
2.1.1. Side 807 Ada 1 Parsel, Konut III Planı ve Mekân Analizleri	15
2.1.2. Side 807 Ada 1 Parsel, Konut III Tarihlendirilmesi	21
2.1.3. Side 807 Ada 1 Parsel, Konut II Planı ve Mekân Analizleri	24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİDE 807 ADA 1 PARSEL, KONUT I

3.1. Side 807 Ada 1 Parsel, Konut I Planı	29
3.2. Side 807 Ada 1 Parsel, Konut I Mekânlar	31
3.2.1. İç Avlu (A, M ve L Mekânları).....	31
3.2.2. B Mekânı.....	34
3.2.3. C Mekânı.....	36
3.2.4. K Mekânı	38
3.2.5. S Mekânı	39
3.3. 807 Ada 1 Parsel, Konut I Tarihlendirilmesi.....	40
3.4. Side 807 Ada 1 Parsel, Konut I Buluntular	41
3.4.1. Nümizmatik Buluntular	41
3.4.2. Envanterlik ve Etütlük Eserler	43
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
SİDE 807 ADA 1 PARSEL, KONUT I'IN PAMPHYLIA VE DİĞER BÖLGELERDEKİ BENZER ÖRNEKLER	
4.1. Side R1 ve R2 Konutları	45
4.2. Side Antik Kenti, Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı İçerisindeki Konutlar	46
4.3. Perge Konut	53
SONUÇ.....	54
KAYNAKÇA	56
TABLolar DİZİNİ	59
RESİMLER DİZİNİ	94
PLANLAR DİZİNİ	128
HARİTALAR DİZİNİ	139
ÖZGEÇMİŞ.....	142

KISALTMALAR

SB: Stratigrafik Birim

Çev.: Çeviren

Ed : Editör

K.Sond.: Kontrol Sondajı

m : metre

MS : Milattan sonra

MÖ : Milattan önce

s: sayfa

Sond.: Sondaj

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1: 807 Ada 1 Parsel Kontrol Sondaj 28 Genel Değerlendirme Tablosu (Side Kazı Arşivi).....	59
Tablo 2: 807 Ada 1 Parsel Kontrol Sondaj 27 Genel Değerlendirme Tablosu (Side Kazı Arşivi).....	60
Tablo 3: 807 Ada 1 Parsel Kontrol Sondaj 25 Genel Değerlendirme Tablosu (Side Kazı Arşivi).....	61
Tablo 4: 807 Ada 1 Parsel Kontrol Sondaj 17 Genel Değerlendirme Tablosu (Side Kazı Arşivi).....	62
Tablo 5: 807 Ada 1 Parsel Ş Mekanı Genel Değerlendirme Tablosu (Side Kazı Arşivi)	63
Tablo 6: 807 Ada 1 Parsel U Mekanı Genel Değerlendirme Tablosu (Side Kazı Arşivi)	64
Tablo 7: 807 Ada 1 Parsel Ü Mekanı Genel Değerlendirme Tablosu (Side Kazı Arşivi)	65
Tablo 8: 807 Ada 1 Parsel V Mekanı Genel Değerlendirme Tablosu (Side Kazı Arşivi)	66
Tablo 9: 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Dağılımını Gösteren Tablo (Side Kazı Arşivi)	67
Tablo 10: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	68
Tablo 11: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	69
Tablo 12: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	70
Tablo 13: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	71

Tablo 14: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	72
Tablo 15: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	73
Tablo 16: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	74
Tablo 17: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	75
Tablo 18: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	76
Tablo 19: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	77
Tablo 20: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	78
Tablo 21: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	79
Tablo 22: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	80
Tablo 23: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	81
Tablo 24 : Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	82
Tablo 25 : Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	83
Tablo 26: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	84
Tablo 27: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	85

Tablo 28: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	86
Tablo 29: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)	87
Tablo 30: 807 Ada 1 Parsel Konut I Kontrol Sondaj 1 Genel Değerlendirme Tablosu.	88
Tablo 31: 807 Ada 1 Parsel Konut I Kontrol Sondaj 11 Genel Değerlendirme Tablosu	89
Tablo 32: 807 Ada 1 Parsel Konut I Kontrol Sondaj 12 Genel Değerlendirme Tablosu	90
Tablo 33: 807 Ada 1 Parsel Konut I Kontrol Sondaj 13 Genel Değerlendirme Tablosu	91
Tablo 34: 807 Ada 1 Parsel Konut I Kontrol Sondaj 14 Genel Değerlendirme Tablosu	92
Tablo 35: 807 Ada 1 Parsel Konut I Kontrol Sondaj 14 Genel Değerlendirme Tablosu	93

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1: Side 807 Ada 1 Parsel'in Kazı Öncesi Hava Fotoğrafı (Side Kazı Arşivi)	94
Resim 2: Side 807 Ada 1 Parsel Kazı Sonrasını Gösteren Ortofotosu (Side Kazı Arşivi)	94
Resim 3: Side 807 Ada 1 Parsel Konservasyon Sonrası Ortofotosu (Side Kazı Arşivi)	95
Resim 4: 807 Ada 1 Parsel Konutlar ve Sokaklar (Side Kazı Arşivi).....	95
Resim 5: Peristyl Tipi Konut Rekonstrüksiyon (Aslan, 2019, s.110.)	96
Resim 6: 807 Ada 1 Parsel Konut III Peristyl Avlu (Side Kazı Arşivi).....	96
Resim 7: Konut III Peristyl Avlunun Ortasında Yer Alan İmpluvium (Side Kazı Arşivi)	97
Resim 8: Konut III Peristyl Avlunun Ortasında Yer Alan İmpluviumun fazla suyunun Tahliyesi İçin Kullanılan Künkler (Side Kazı Arşivi)	97
Resim 9: Konut III Kuzeydoğu Portikosunda Yer Alan Mozaik Zemin Üzerinde Yer Alan Hz. Süleyman Düğümü ve Labyrs, Çift Başlı Balta (Side Kazı Arşivi).....	98
Resim 10: Allianoi'da, K.I. A 2 mekânında bulunan. Labyrs yani Çift başlı balta motifi (Şen, 2009, Resim 28	99
Resim 11: Patara Liman Caddesindeki Mozaik Zemindeki Hz. Süleyman Düğümü Motifi (Aktaş, 2022, s. 28.)	99
Resim 12: Konut III Periystl Zemininde Yer Alan Kuyu (Side Kazı Arşivi)	100
Resim 13: Konut III Y Mekânı (Side Kazı Arşivi)	100
Resim 14: Konut III V Mekânı (Side Kazı Arşivi)	101
Resim 15: Konut III Ü Mekânı (Side Kazı Arşivi)	101
Resim 16: Konut III Ç Mekânı (Side Kazı Arşivi)	102
Resim 17: Konut III İ Mekânı (Side Kazı Arşivi).....	102
Resim 18: Konut III Z Mekânı (Side Kazı Arşivi).....	103
Resim 19: Konut III Ş Mekânı (Side Kazı Arşivi)	104

Resim 20: Konut III T Mekânı (Side Kazı Arşivi).....	104
Resim 21: Konut II, F Mekânı (Side Kazı Arşivi)	105
Resim 22: Konut II, F Mekânı Kuyu (Side Kazı Arşivi)	106
Resim 23: Konut II, G Mekânı (Side Kazı Arşivi).....	106
Resim 24: Konut II, H Mekânı (Side Kazı Arşivi).....	107
Resim 25: Konut II, I Mekânı (Side Kazı Arşivi)	107
Resim 26: Konut II, J Mekânı (Side Kazı Arşivi)	108
Resim 27: Konut II, J Mekânı Batı Köşesindeki İn-Situ Künk (Side Kazı Arşivi).....	108
Resim 28: Konut II, D Mekânı (Side Kazı Arşivi).....	109
Resim 29: Konut II, E Mekânı (Side Kazı Arşivi)	109
Resim 30: Konut II, E Mekânı Kuzeydoğu Duvarı Önündeki Havuz (?) (Side Kazı Arşivi)	110
Resim 31: Konut I, İç Avlu (Side Kazı Arşivi)	110
Resim 32: Konut I, İç Avludan K Ve S Mekânına Açılan Kapılar (Side Kazı Arşivi)	111
Resim 33: Konut I, İç Avludan C Ve B Mekânına Açılan Kapılar (Side Kazı Arşivi)	111
Resim 34: Konut I, İç Avlu Zemin (Side Kazı Arşivi).....	112
Resim 35: Konut I, İç Avludaki Çeşme Havuzu (Side Kazı Arşivi).....	112
Resim 36: Konut I, L ve M Mekânlarını Bölen Giriş (Side Kazı Arşivi)	113
Resim 37: Konut I, B Mekânı (Side Kazı Arşivi)	113
Resim 38: Konut I, B Mekânı Kuyu (Side Kazı Arşivi)	114
Resim 39: Konut I, B Mekânı Kanal (Side Kazı Arşivi).....	114
Resim 40: Konut I, B Mekânı Güneybatı Duvar Kapatılmış Pencere Ve Önündeki Seki (?) (Side Kazı Arşivi).....	115
Resim 41: Konut I, B Mekânı Kuzeybatı Duvarı (Side Kazı Arşivi).....	115
Resim 42: Antandros, Roma Villasında Latrinenin Yanındaki Mutfığın(?) Genel Görünümü (Antandros Kazı Arşivi).....	116

Resim 43: Tüccar Evi,Mutfağın Üstten Genel Görünümü (Yıldırım, 2010, Şekil 124)	116
Resim 44: Tüccar Evi, Mutfağın 3 Boyutlu Canlandırması (Yıldırım, 2010, Şekil 124)	117
Resim 45: Konut I, C Mekânı (Side Kazı Arşivi)	117
Resim 46: Konut I, C Mekânı Stylobat Hattı (Side Kazı Arşivi)	118
Resim 47: II No’lu Konut, SR 24 No’lu Triclinium’un Canlandırması (Yıldırım, 2010, Şekil 103b)	118
Resim 48: Konut I, K Mekânı (Side Kazı Arşivi)	119
Resim 49: Konut I, K Mekânı Güneydoğu Duvarı Ve S Mekânına Tonozlu Geçiş (Side Kazı Arşivi)	119
Resim 50: Konut I, S Mekânı (Side Kazı Arşivi)	120
Resim 51: Resim 49: Konut I, S Mekânı Kapatılan Kapı (Side Kazı Arşivi)	120
Resim 52: Konut I, S Mekânı Tuğla Zemin Döşeme (Side Kazı Arşivi)	121
Resim 53: Konut I, S Mekânı Kuyu (Side Kazı Arşivi)	121
Resim 54: Konut I, S Mekânı ‘L’ Formundaki Yapı (Side Kazı Arşivi)	122
Resim 55: Konut I’den Ele Geçen Tykhe Heykelciği (Side Kazı Arşivi)	123
Resim 56: Konut I’den Ele Geçen Aphrodite Heykelciği (?) (Side Kazı Arşivi)	124
Resim 57: Konut I’den Ele Geçen Eros Heykelciği (?) (Side Kazı Arşivi)	125
Resim 58: Konut I’den Ele Geçirilen Pişmiş Toprak Sıvı Kapları (Side Kazı Arşivi)	126
Resim 59: Konut I’den Ele Geçirilen Pişmiş Toprak Kandiller (Side Kazı Arşivi)	127

PLANLAR DİZİNİ

Plan 1: Arif Müfid Mansel Tarafından Çizilen Side Kent Planı (Mansel 1978, Ek Pafta)	128
Plan 2: Aydal-Alanyalı 2015, Anadolu Üniversitesi, Side Kazı Arşivi (Alanyalı, 2016, s.25.)	129
Plan 3: Side Antik Kenti Mahalleleri.(Yurtsever, 2012, s. 131.)	130
Plan 4: Side Güncel Kent Planı (Alanyalı, 2024, s.426-427.)	131
Plan 5: Side 807 Ada 1 Parselin Kent Planındaki Konumu (Alanyalı, 2024, s.426-427)	132
Plan 6: Side 807 Ada 1 Parsel Planı (Side Kazı Arşivi)	133
Plan 7: Side 807 Ada 1 Parselin Çevre Parsellerle Oryantasyonu (Side Kazı Arşivi)	134
Plan 8: 807 Ada 1 Parsel, Röleve Planı (Side Kazı Arşivi)	135
Plan 9: Perge Konutları (Zeyrek, 2005)	136
Plan 10: Side 807 Ada 1 Parsel Konut I, Konut II Ve Konut III (Side Kazı Arşivi) ...	137
Plan 11: Side 807 Ada 1 Parsel Ve Çevresinde Görülen Diğer Konut Yapıları (Side Kazı Arşivi)	138

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1: Pamphylia Bölgesi (Öztekin, 2017, s. 93).....	139
Harita 2: Pamphylia Bölgesi sınırları (Yıldırım, 2013, Resim 2).....	140
Harita 3: Piri Reis'in Kitab-ı Bahriye Eserinde Side'yi Gösteren Harita (Alanyalı, 2016, s. 19)	141

GİRİŞ

Antikçağda stratejik bir konuma sahip olan Side, Melas Çayına yakın konumlandırılmış bir Doğu Pamphylia kentidir. Arif Müfid Mansel ile başlayan Side Kazıları, günümüzde Anadolu Üniversitesi Arkeoloji Bölümünden Prof. Dr. Feriştah Soykal Alanyalı başkanlığında devam etmektedir. 2014 yılında başlayan ‘Side III. Derece Arkeolojik Sit Alanı Koruma Amaçlı Kentsel Revize İmar Planı’, tarihi yarımada özel mülkiyetlerde bulunan alanlarda arkeolojik kazı yapma imkânı vermiştir. Bu kapsamda gerçekleştirilen 807 Ada 1 Parsel kazıları, bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

C2 Caddesinin güneydoğusunda, Büyük Hamamın ise kuzeybatısında konumlanmış Söz konusu parsel, Side Antik Kentinin üzerinde yer aldığı tarihi yarımada güneydoğu kesiminde yer almaktadır. Kentin bu bölümünde yapılan kazılar sonucunda, birçok sivil mimariye ait olan yapıların çıkarılması, burada bir konut alanının oluşturulmuş olduğunu göstermektedir.

807 Ada 1 Parselde yapılan kazı çalışmaları sonucunda üç antik dönem konutu açığa çıkarılmış ve Konut I, Konut II ve Konut III olarak adlandırılmıştır. Bu çalışmanın ana konusunu Konut I oluşturmakta olup, Konut II ile Konut III’e bir bütünlük oluşturması adına kısaca değinilmiştir.

Arif Müfid Mansel Tarafından, R1 ve R2 Konutlarında, Fatma Çağım Özcan tarafından ‘Side Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı 779-14, 798-1, 785-19 ve 785-18 Parsel Kazılarının Seramikler Işığında Değerlendirilmesi’ çalışmaları, Side konutları alanında yayınlanan çalışmaların başında gelmektedir. Özellikle parsel kazılarında ortaya çıkan kent planına baktığımızda, Side’de antik dönem konutlarının sayısının fazla olması göze çarpmaktadır. Bu çalışma ile amaçlanan, konut alanındaki az sayıda yapılmış olan çalışmalara bir yenisini eklemektir. Söz konusu alanda yapılacak olan bu çalışmaların artmasıyla, Side’deki antik dönem konutlarının kent planı ve tarihine katkıda bulması amaçlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİDE ANTİK KENTİ VE KAZILARI

1.1. Side Kent Tarihçesi

Pamphylia Bölgesi kuzeyi ve batısında Toroslar, doğusunda Manavgat Çayı (Melas), güneyinde ise Akdeniz tarafından sınırlandırılan verimli bir ova bölgesinin adıdır¹. İçerisinde birçok nehirler² barındıran ve bereketli topraklara sahip bu bölge, Üst Paleolitik döneme kadar uzanan iskân görmüştür³. *Παμφυλία*, *Πάμφυλοι* veya *Παμφύλιοι* kelimeleri bölgenin adlandırılmasındaki Hellenleştirilmiş formu ifade etmektedir⁴. Bölgenin Grekçe anlamı; bütün kabilelerin ülkesi ya da pek çok kabilenin ülkesi olarak ifade edilmektedir⁵. Pamphylia Bölgesi hem deniz hem de kara trafiğindeki ana güzergâhlar içinde yer almaktadır. Dönemin çoğunlukla kıyıya bağlı deniz ulaşımından dolayı Yunanistan, Ege Adaları, Kıbrıs, Suriye, Phoinike ve Mısır gibi bölgeler arası bağlantılarda Pamphylia limanlarının uğrak noktaları haline gelmiştir⁶. Attaleia kuruluncaya kadar bu bölgenin en önemli ve tek liman şehri Side idi. Denize doğru çıkıntı yapan bir yarımada formunda olan Side, Melas Çayına yakın konumlandırılmış bir Doğu Pamphylia kentidir⁷ (Harita 1-2).

Side'nin kuruluş tarihi hakkında günümüze kadar yapılan araştırmaların neticelerine bakılacak olunursa, elimizdeki veriler azdır. Side'nin Bronz Çağı ile ilgili elimizde nadir örneklerden biri olan, kayıtlarda Manavgattan ele geçtiği iddia edilen MÖ 14.- 9'uncu yüzyıl arasına tarihlenen bronz baltadır. Melas'ın doğusunda, Alara çayının ağzından ele geçirilen 35 adet Bronz Çağı çapası bu bölgede söz konusu çağ da bir yerleşim olduğunu düşündürmektedir. Paribeni ve Romanelli tarafından tarihi Prehistorik Dönemlere kadar uzanan Antik Manava (Manavgat), Melas Nehri'nin hemen batı kıyısında yer aldığı ileri sürülmüştür. Günümüze kadar bu teoriyi kesin olarak

¹ Arif Müfid Mansel, Side 1947-1966 Yılları Kazıları ve Araştırmalarının Sonuçları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1978, s. 1

² Bahsi Edilen Nehirler Batıdan Doğuya Doğru Katarraktes (Düden), Kestros (Aksu), Eurymedon (Köprüçay) ve Melas'tır (Manavgat). Mansel, 1978, s. 1.

³ Mansel, 1978, s. 1.

⁴ Adem Yurtsever, Side M Yapısı, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi, Eskişehir, 2019, s. 5.

⁵ Volkan Öztekin, Antik Side Şehir Planlamacılığında Yol Ağ Sistemi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi, Eskişehir, 2024, s. 3.

⁶ Orçun Erdoğan, Pamphylia Lyrboton Kome Işığında Geç Antik Çağ'da Akdeniz Kırsalı, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Yayınları, Adana, 2019, s. 10.

⁷ Mansel, 1978, s. 2.

doğrulamak bir buluntu ele geçmiş olmasa da halen isabetli bir öneri olarak görülmektedir⁸. Yeni veriler elde edilinceye kadar Side kentini Aiolia Bölgesi'nden gelen Kymelilerin kurmuş olduğu antikçağ yazarları tarafından ifade edilmektedir⁹. İskender'in tarihçisi Arrianos'un Anabasis'inde geçen 'Hellenlilerin Side'ye ayak basar basmaz kendi dillerini unuttuklarını ve civardaki halk tarafından anlaşılmayan barbar bir dil konuştukları' ifadesi Side'nin kendi kültürlerinin daha ağır bastıklarını açıkça görmemize olanak sağlamaktadır. Sonuç olarak Sidelilerin Hellenlilere değil Hellenlilerin Sidelilere uyumu gerçekleşmiş olması, Side'de kolonizasyonun ters işlediğini söylemek yanlış olmayacaktır¹⁰.

Kentin bir diğer eski mimari kalıntısı olarak kabul edilmekte olan Geç Hitit Dönemi'ne ait olduğu düşünülen işlemeli bazalt krater, kent tarihini Geç Hitit Dönemi'ne kadar götürmektedir¹¹. Hellenistik Çağın ortalarına kadar Sideliler tarafından konuşulan Hititçe-Luvice karışık Sidece denilen bu dilin varlığı sikkeler üzerinde MÖ 6. yüzyıla kadar giderken, yazıtlar¹² üzerinde ise MÖ 3-2. yüzyıla kadar takip etmek mümkündür¹³. Aynı zamanda antik çağ yazarı olan Eusebios, Side Kentinin MÖ 1405 yılında kurulduğunu belirtmiştir. Kopanias tarafından yapılan bir çalışmaya göre Pamphylia ve Kilikia Bölgelerinin arkeolojik ve yazınsal kaynakları inceleyen araştırmacı, Yunan göçlerinin en erken MÖ 12. yüzyılda bölgeye ulaştıkları söylemektedir. Bu ilk göç hareketleri esnasında bölgedeki bazı kentler gibi Side'de de var olan bir nüfus olduğunu varsayarsak, Side'nin çok eski bir yerleşim yeri olduğunu kabul etmemiz gerekmektedir. Tüm bu gelişmelere bakacak olursak en önemli sorun, şuanda bir yarımada üzerinde yer alan Side'nin ilk yerleşim yerinin burası olup olmadığıdır. Muhtemelen Side'nin ilk yerleşim alanını bu yarımada dışında Melas yakınlarında aramak doğru bir ihtimal olacaktır¹⁴.

⁸ Feriştah Soykal Alanyalı, Side'nin Erken Dönemleri, Bereketli Ovada Halkların Ahengi Pamphylia, (Ed. Aşkın Özdzibay- İpek Dağlı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2024, s. 429-430.

⁹ Hüseyin Sabri Alanyalı ve Adem Yurtsever, Pamphylia Bölgesi ve Side'nin Tarihi Coğrafyasına Genel Bir Bakış. Canan Parla Armağanı. Sanat Tarihi, Arkeoloji, Tarih ve Filoloji Araştırmaları, (Ed. M. Erol Altınsapan, B. Yelda Olcay Uçkan), Doğu Kütüphanesi, İstanbul, 2020, s. 41.

¹⁰ Alanyalı ve Yurtsever, 2020, s. 42.

¹¹ Alanyalı ve Yurtsever, 2020, s. 42.

¹² Birisi İtalyan araştırmacılar, bir diğeri ise Mansel tarafından bulunan bu iki yazıt Grekçe ve Sidece olarak bilingual şeklinde yazılmıştır. Mansel 1978, s. 4.

¹³ Alanyalı ve Yurtsever, 2020, s. 43.

¹⁴ Alanyalı ve Yurtsever, 2020, s. 44.

MÖ 6. yüzyılda Lidya egemenliğine giren Side, MÖ 547/46'da Lidya krallığının yıkılışının ardından MÖ 334 tarihli Büyük İskender'in Anadolu seferine kadar Pers egemenliği¹⁵ altında kalmıştır¹⁶. İskender'in ölümünden sonra kurulan Hellenistik krallıklar arasında yaşanan çekişmeler Pamphylia bölgesi ve Side kentini de etkilemiştir. MÖ 323-304 yılları arasında Antigonos egemenliği altında olan Side, İpsos savaşından sonra MÖ 218 yılına kadar Ptolemaios'ların yönetimi altında varlığını sürdürmüştür¹⁷. MÖ 215-189 yılları arasında Side Seleukos Krallığı hâkimiyeti altına girmeyi tercih etmiştir¹⁸. Bunun sonucunda Side Pamphylia Bölgesindeki varlığını güçlendirmiştir¹⁹. Side'nin de gemileriyle hizmet ettiği bilinen Seleukos donanması, yapılan savaşta²⁰ Pergamon Krallığı ve Roma'nın desteğini alan Rhodos'a karşı yenilmiştir²¹. Bu savaş sonucunda taraflar arasında Apameia Barışı imzalanmıştır²². Bu anlaşma metninde geçen 'Torosların ötesi ve berisi ibaresi' yüzünden anlaşmazlıklar çıkmış ve Pergamon Krallığı Roma Senatosunun kendisine vaat ettiği Pamphylia Bölgesinin yalnızca batı kısmıyla yetinmek zorunda kalmıştır²³. MÖ 188-102 yılları arasında Pamphylia'nın doğu kesiminin, dolayısıyla Side'nin bağımsızlığını koruduğunu²⁴ ve Side için ilk altın çağını yaşadığı söylenebilir²⁵.

MÖ 129 yılında Batı Anadolu'da kurulan Asia Eyaleti'ne sınırları içerisinde Side'nin olup olmadığı tartışmalı bir konudur²⁶. Asia Eyaletinin güney kıyılarında Seleukos Krallığı'nın gücünü yitirmesi ile MÖ 2. yüzyıl boyunca bölgede yaşanan

¹⁵ Pers kralı I. Dareios zamanında oluşturulan satraplık kurumunda, Side birinci satraplığın egemenliği altındaydı. Fakat Side'nin bu satraplığa bağlıyken belirli bir özgürlüğünün olduğunu, şehrin kendi adına sürekli olarak MÖ 500 yılına kadar sikke basmasından anlamaktayız. Mansel, 1978, s. 7.

¹⁶ Mansel, 1978, s. 7.

¹⁷ Alanyalı ve Yurtsever, 2020, s. 47.

¹⁸ Pisidya şehirlerinden biri olan Selge'ye karşı yaptığı seferde Batı Pamphylianın büyük bir kısmını ele geçirmiş olan Akhaïos'un tarafında olmayan Side, III. Antiokhos ile dostça ilişkiler kurmuştur Mansel, 1978, s. 9.

¹⁹ Mansel, 1978, s. 9.

²⁰ Seleukos Donanması ile Rhodos Donanması arasında MÖ 190 yılında Side açıklarında büyük bir deniz savaşı yapılmıştır. Seleukos Donanması başında ünlü Kartacalı komutan Hannibal, Rhodos Donanmasının başında ise Evdamos adında bir amiral bulunuyordu. Mansel, 1978, s. 9.

²¹ Alanyalı ve Yurtsever, 2020, s. 47.

²² Murat Tozan, Roma'nın Anadolu'daki Egemenlik Politikası. Kentler ve Bağımlı Krallıklar (İ.Ö. 133- İ.Ö. 89), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2016, s. 38.

²³ Mansel, 1978, s. 9.

²⁴ Pergamon Kralı II. Attalos'un Side limanı ve Evrimedon ırmağı ağzına sahip olması durumunda Attaleia'yı kurması ihtiyacının ve Attalos'un Selge'ye yaptığı sefer sırasında izlediği yol haritasına bakılacak olunursa Side'nin bu dönem için bağımsız kaldığına işaret göstermektedir. Mansel, 1978, s. 10.

²⁵ Mansel, 1978, s. 10.

²⁶ Mansel 1978, s. 11.

korsanlık faaliyetlerin etkisi altına girer²⁷. Side'nin özgürlük ve refah dönemi, bölgede yaşanan bu korsanlık faaliyetlerinden dolayı sona ermiştir. MÖ 25 yılında Galatia kralı Amyntas'ın ölümü ve krallığını veraset yoluyla Roma'ya bırakması üzerine Pamphylia'nın bir bölümü Galatia Eyaleti'nin parçası olmuştur. Side'nin ikinci altın çağı MS 2. ve 3. yüzyıllardır. Bu yüzyıllarda yeni kamu yapıları inşa edilmiş, var olan yapılar genişletilmiş, tarım ve ticarete en üst noktaya ulaşmıştır. Roma'ya doğudan gelen saldırılar imparatorluğun dikkatini ve önemini stratejik konumundan dolayı Side'ye vermesinde etkili olmuştur. MS 3. yüzyılda özellikle Kıbrıs, Suriye ve Mısır'a askeri gıdalar ve farklı askeri malzeme sevkiyatı yaptığı Side limanı sayesinde kent refah durumunu iyi bir şekilde devam ettirmiştir. Side aynı zamanda neokoros unvanını aldığı MS 3. yüzyıldan itibaren, bizzat imparatorun maddi desteği ile uluslararası statüde oyunlar düzenleme hakkı kazanmıştır. Bu unvan ile Side'de düzenlenen agonistik festivaller ile kent büyük bir refah elde etmiştir²⁸.

MS 5-6 yüzyıla gelindiğinde Side son altın çağını piskoposluk merkezi olarak yaşamıştır. MS 535 yılında I. Iustinianus Dönemi'nde imparatorun aldığı karar ile Pamphylia Bölgesi'nin Pamphylia Prima ve Pamphylia Secunda olarak ikiye ayrılarak, Doğu Pamphylia'nın metropolisi olan Side büyük bir zenginliğe kavuşur²⁹. MS 6. yüzyılın sonunda Side'nin stratejik öneminin artmasındaki bir başka sebep ise, kentin Isaurialılara karşı askeri bir üs olarak kullanılmasıdır. Ancak doğudaki kentlerde yaşanan salgınlar, doğal afetler, nüfusun azalması ve ekonominin zayıflaması gibi birçok etmen Side'yi de bu yüzyılın sonunda düşüşe geçirmiştir³⁰.

MS 7. yüzyıla gelindiğinde kent Sasani ve ardından Arap saldırılarına uğramış fakat güçlü surları sayesinde bu akınlardan fazla zarar görmemiştir. 622 ya da 623 yılında Rhodos'u ele geçiren Sasaniler, Side'yi bu tarihte yağmalamış olabilirler. MS 628 yılında

²⁷ Öztürk, H. S., MÖ III. Yüzyıldan MÖ I. Yüzyılın Başlarına Kadar Doğu Akdeniz ve Küçük Asya'nın Güney Kıyılarında Korsanlık/Haydutluk, *Ancient History, Numismatics and Epigraphy in the Mediterranean World. Studies in memory of Clemens E. Bosch and Sabahat Atan and in honour of Nezahat Baydur*, (Ed. O. Tekin). İstanbul, Ege Yayınları, 2009, s. 299-308.

²⁸ Adem Yurtsever, Side'de Romanizasyon Sürecinde Gladyatörler ve Agonlar, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir, 2012. s. 78-86.

²⁹ Mansel 1967, s. 16

³⁰ Yurtsever, 2019, s.19.

Herakleios'un Sasanileri yenilgiye uğratmasıyla Side ve Küçük Asya kısa bir süre için de olsa huzur ortamı hâkim olmuştur³¹.

Kent halkının şehirden ne zaman ayrıldığı ve tahrip edildiği konusu tam olarak bilinmemektedir. Bizans hâkimiyetinden çıktıktan sonra kent görüntüsüne ve işlevine sahip olmayan Side'de MS 14. yüzyıla kadar Hristiyan topluluğun yaşamaya devam ettiği düşüncesini, piskoposluk metinlerinde “paganlarla birlikte yaşamak” sözlerinin geçmesi ispatlamaktadır³². Mansel kentin MS 12. yüzyılda³³, Bean ise Side'nin MS 10. yüzyılda büyük bir yangın geçirdiğini ve halkının Antalya'ya taşındığını dile getirmişlerdir³⁴.

MS 19. yüzyıl sonlarına kadar terk edilmiş halde kalan Side, bu yüzyılın sonunda Girit adasının Osmanlı'nın elinden çıkmasıyla burada yaşayan Müslümanların adayı terk edip Padişah II. Abdülhamit'in emri ile Side'ye yerleştirilir. Şehrin tiyatro ile kıyı arasındaki güney kesimine yerleşen giritli göçmenler burada bugünkü modern yerleşmenin halen devam ettiği Selimiye köyünü kurarlar³⁵.

1.2. Side Araştırma Tarihçesi

Pamphylia bölgesinin antik çağda en önemli liman ve kıyı kenti olan Side'nin, burada yaşayan insanlar tarafından hangi tarihte terkedildiği kesin olarak bilinmemektedir. Side'nin antik dönemde bölgedeki anayollara uzak oluşu sebebiyle Side'de yapılan ilk araştırmalar deniz yoluyla gelen gezginler olmuştur. 1154 yılında Side'ye gelen ünlü Arap coğrafyacı İdrisi, kentten, “Yanık Antalya” olarak bahsetmekte ve burada yaşayan halkın iki günlük mesafede olan “Yeni Antalya” ya taşındığını söylemektedir³⁶. Piri Reis'in 1521 yılında yazdığı “Kitab-ı Bahriye” adlı eserinde, Manavgat nehri ile Köprüçay nehri arasındaki bir burnu, “Eski Adalya” olarak Side'yi haritasında göstermiştir (Harita 3)³⁷. Evliya Çelebi “seyahatnâme”, Katib Çelebi

³¹ Feriştah Soykal Alanyalı, Bir Kentin Kayboluşunun Hikayesi, Arkeoloji ve Sanat 155, 2017, s. 192.

³² Şener Yıldırım, Side Antik Kentinin Bizans Dönemi Dini Mimarisi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi, Eskişehir, 2013, s. 145.

³³ Mansel 1978, s. 18

³⁴ Yıldırım, 2013, s.145.

³⁵ Feriştah Soykal Alanyalı, Side – Kaybolan Bir Kentin Yeniden Keşfinin Hikâyesi. MJH, (VI/2), 2016, s. 22.

³⁶ Mansel 1978, s. 18.

³⁷ Alanyalı, 2016, s. 19.

“Cihannümâ” adlı eserlerinde Antalya ile Alanya arasından bahsederken, Side kenti ve kalıntıları hakkında bilgi³⁸ vermemektedir³⁹.

Pamphylia Bölgesi’nde ilk bilimsel çalışmalar bölgeye gelen diplomatlar, askeri görevliler, gezginler ve araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Fransız Konsolos L.A. O. Corancez, 1816 yılında, yaptığı gezisinde gördüklerini anlatırken Side’den “Eski Antalya” anlamına gelen “Sataliadan” ismini kullanmıştır⁴⁰. 1811-1812 yılları arasında Küçük Asya kıyılarının haritasını çizmek üzere görevlendirilen İngiliz Amiral F. Beaufort, Side’ye geldiğinde bir kaide üzerinde yazılı “ΣΙΔΗΤΗΣ” ifadesini görerek “Eski Attaleia”nın Side olduğuna kanaat getirmiştir. Kenti şematik olarak betimleyerek planını çıkaran Beaufort, ölçeksiz olsa da kentte bulunan birçok yapıyı haritasına işlemiştir. Beaufort’un araştırmalarından 19. yüzyılın sonlarında Kont K. G. von Lanckoroński’nin Side üzerinde yaptığı çalışmalara kadar, kentte yapılan araştırmalar yüzeysel bir şekilde yapılarak gezi niteliğinde kalmaktan öte geçememiştir⁴¹.

19. yüzyıl araştırmalarının kuşkusuz en önemlisi, Pamphylia ve Pisidia bölgelerindeki en geniş araştırmaları gerçekleştiren Kont K. G. von Lanckoroński ve ekibinin yaptığı araştırmalardır. 1884-1885 yılında bölgede yaptığı çalışmaları iki cilt olarak basılan “Städte Pamphyliens und Pisidiens” adlı kitabında toplayan Lanckoroński, kitabının birinci cildinde Side Antik Kentine geniş yer vermiştir. Mimar ve ressam olarak ekibin içinde yer alan G. Niemann, 1885 yılında Side’de rahatsızlaşınca dek yalnızca anıtsal nymphaion ve tiyatro detaylı bir şekilde çizilebilmiştir. Niemann’dan sonra kentin diğer anıtları 1889 yılında E. Petersen tarafından yalnızca arkeolojik ve heykeltıraşlık açısından incelenerek yayınlanmıştır⁴².

I. ve II. Dünya Savaşı yıllarında, H. Rott, Paribeni ve Romanelli gibi gezginler 1943 yılına kadar bölgede çeşitli araştırmalar gerçekleştirmişlerdir. 1947 yılı gelindiğinde ise İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Kürsüsünden Arif Müfid Mansel ve

³⁸ Pamphylia Bölgesi’nde doğudan batıya doğru uzanan karayolunun üzerinde bulunmadığından, Side’deki anıtsal yapı kalıntıları deniz yoluyla gelen gezginler tarafından fark edilmiş ve onlar tarafından haritalara işlenmiştir. Gezisinde bölgedeki karayolunu kullanan Evliya Çelebi ve Katib Çelebi’nin Side’den bahsetmemelerinin nedenini bu duruma bağlayabiliriz. Alanyalı, 2016, s. 19.

³⁹ Mansel 1978, s. 325.

⁴⁰ Alanyalı, 2016, s. 19.

⁴¹ Alanyalı, 2016, s. 19.

⁴² Mansel 1978, s. 328.

ekibi⁴³ tarafından Side Kazıları Türk Tarih Kurumunun destekleriyle başlamıştır. Mansel, kazı çalışmalarına 1967 yılına kadar aralıksız bir şekilde devam etmiştir⁴⁴. Türk Arkeolojisinin ilk klasik kazılarından birisini olan Side kazılarında Mansel döneminde şehrin anıtsal yapıları açığa çıkartılarak incelenmiştir ve birçok yayında yapılan çalışmalar anlatılmıştır (Plan 1).

Jale İnan, 1974 yılında Mansel'in vefatından sonra kazı başkanlığı görevini üstlenmiştir. Bu dönemde Side Apollon Tapınağı düzenleme ve kısmi onarım çalışmaları gerçekleştirilerek, tapınak 15 Eylül 1991'de törenle açılmıştır. 1982 yılında, Kültür ve Turizm Bakanlığı adına Ülkü İzmirligil danışmanlığında tiyatro ve çevresinde kazı, belgeleme ve onarım çalışmalarına başlayıp, bu çalışmalara 2008 yılına kadar devam etmiştir. Side'de kazı çalışmaları 2009 – 2019 yılları arasında Hüseyin Sabri Alanyalı başkanlığında gerçekleştirilmiştir (Plan 2). 2019 yılı itibarı ile kazı çalışmaları Feriştah Soykal Alanyalı başkanlığında halen aktif olarak sürdürülmektedir⁴⁵.

⁴³ Jale İnan, tarihçi ve epigrafist E.C. Bosh ve G.E. Bean, A. Akarca, Adnan Pekman ve eşi S. Pekman, Yüksek Mimar L. Mery, M. Beken, N. İlhan, B. Aran, arkeolog-desinatör A. Dai, Nüvizmat S. Atlan, heykeltraş-restoratör H.B. Çavuşgil, fotoğraf uzmanı A. Albek, topoğraf A. Şakar, Prof. Verzone, A. Machatschek gibi isimler A. M. Mansel'in kazı ekibini oluşturmaktadır. Mansel 1978, s. 330.

⁴⁴ Mansel,1978, s. 329.

⁴⁵ Alanyalı, 2016, s. 24.

İKİNCİ BÖLÜM

SİDE 807 ADA 1 PARSEL

2. Side Kent Planı

Side, Melas Çayı ve Eurymedon Çayı arasında kurulmuş bir Doğu Pamphylia kentidir. Şehir denize doğru çıkıntı yapan, batı-güneybatı doğrultusunda yaklaşık 800 m uzunluğunda, 300-400 m genişliğinde bir yarımada şeklinde inşa edilmiştir⁴⁶. Bu yarımada içerisinde kuzeydoğu-güneybatı aksında denize doğru uzanan kent, 495.000 metrekarelik bir alanı kapsamaktadır. Side Ana Kapı'dan başlayıp Tapınaklar Bölgesindeki Meydanda son bulan C Caddesi, Side'nin ana arteridir. Sidenin, C Caddesine dik açıyla olmayıp, kavisli bir şekilde bağlanmış olan ara sokakları ile balık kılçığını andıran, kendine özgü bir kent planı vardır.

Side kent planında, şehrin surları önemli bir yer kaplamaktadır. Side kara surları kuzeybatıdan güneydoğuya kadar uzanmakta olup, doğu kesiminin bir kısmı kumullarla örtülü olsa da iyi korunmuş olarak günümüze kadar gelmiştir. Şehrin ana giriş kapısı ve Doğu Kapısı bu kara surları üzerindedir. Deniz surları, kara surlarının aksine iyi korunagelmış olmamakla beraber, bazı mimari parçaları ve temel izleri kalmıştır. Deniz surları geç antik çağda birçok onarımlar ve değişimler geçirmiştir⁴⁷. “Attius Philippus Suru” Roma Dönemi'ne ait tiyatronun sahne yapısı, Vespasianus Anıtı, sütunlu cadde üzerinde bulunan tak, latrina ve H1 alanı gibi birçok anıtsal yapıyı parçası olarak kullanıp, Side Yarımadası'nın en dar yerinde kuzey-güney istikametinde kenti ikiye bölmektedir. Sur yapısı, Arap akınlarıyla ilişkili olarak en geç erken MS 7. yüzyılda inşa edilmiş olabilir⁴⁸.

Sütunlu caddeler, Roma mimarisinin ortaya koyduğu kent dokusunun çok önemli bir unsurudur. Yazıtlarda 'Büyük Kapı' olarak geçen Hellenistik sura ait olan şehrin ana giriş kapısından başlayan ve birisi güneybatıya diğeri ise güneye doğru uzanan iki büyük cadde vardır. Güneye doğru uzanan 'B' Caddesi'nin şehrin güney kesiminde geç antik çağda yapılan piskoposluk sarayı tarafından kesildiği için caddenin şehrin güney ucundaki varlığı ve nasıl sonlandığı bilinmemektedir. Şehrin ana kapısından başlayıp

⁴⁶ Alanyalı ve Yurtsever, 2020, s. 39.

⁴⁷ Mansel 1978, s. 66-67.

⁴⁸ Alanyalı, 2017, s. 188.

çeşitli noktalarda eksen değiştirerek ilerleyen ‘C’ Caddesi⁴⁹, tiyatronun kuzeyinde dik açılı bir dirsek yaparak deniz kenarındaki tapınaklar bölgesinde bulunan Demeter Tapınağı’nın kuzeydoğusundaki geniş bir meydana son bulmaktadır. Agora ile M Yapısı olarak adlandırılan yapıyı birbirine bağlayan ‘a’ Caddesi’nin güney tarafı bir portik ve onun gerisinde yer alan dükkânlarla sınırlandırılmış durumdadır. M Yapısı’yla şehrin doğu kapısını birbirine bağlayan ‘b’ Caddesi, M Yapısı’nı ‘B’ Caddesine bağlayan ‘c’ Caddesi şehrin önemli diğer yol ağlarındandır. ‘B’ Caddesiyle ‘c’ Caddesi arasında caddeleri eğik açılar kesişecek şekilde konumlandırılmış dar sokaklar⁵⁰ ve bu sokakların aralarında insulalar⁵¹ inşa edilmiştir (Plan 3) . Sokaklar arasındaki insulalar düzenli dörtgen plana sahip olmaması da Side kentinin tam düzenli şehir planında olmadığına bir kanıttır ⁵².

Bir antik kentin en önemli kamu yapılarından biri de, tapınım gören tanrı ya da tanrıçaların sayısına ve kentin ekonomik durumuna bağlı olarak birden fazla olabilen tapınaklardır⁵³. Side Yarımadası’nın güney ucunda, tapınaklar bölgesi olarak adlandırılan bölgede bulunan N1 ve N2 tapınakları şehrin en büyük ve en önemli tapınaklarıdır. Mansel, küçük olan N1 Tapınağı’nın Apollon’a, büyük olan N2 Tapınağı’nın ise Athena’ya ait olması gerektiğini ileri sürmektedir⁵⁴. Söz konusu tapınaklar kullanım dışı kaldıktan sonra olasılıkla tapınakların doğusuna ve temenos sınırları içerisine AA Bazilikası olarak adlandırılan yapı inşa edilmiştir⁵⁵. 2014 yılından itibaren yapılan kazı çalışmaları sonucunda Athena ve Apollon tapınaklarının temenosu içinde daha eski kült yapıları ortaya çıkarılmıştır⁵⁶.

⁴⁹ ‘c’ Caddesi, Ana Kapı’dan başlayıp yaklaşık 1 km’yi bulan uzunluğu ile Tapınaklar Bölgesi’ne kadar uzanan kentin ana ulaşım ağıdır. Şehir ana kapısından tiyatroya kadar uzanan bölümü C1, tiyatrodan Demeter Tapınağının kuzeydoğusundaki geniş meydana kadar uzanan ve burada son bulan caddenin bu bölümü ise C2 olarak adlandırılmıştır. Side Kazı Arşivi

⁵⁰ Bu sokaklara örnek olarak 2023 yılında kazı ve restorasyon çalışması tamamlanan DP11 (Mansel Sokak) gösterilebilir. Side Kazı Arşivi

⁵¹ İnsulalara örnek olarak da Mansel tarafından kazılan R1 ve R2 konutlarını bulunmaktadır. Mansel 1978, s. 241.

⁵² Mansel 1978, s. 29-30

⁵³ Ümit Serdaroğlu, Lycia-Karia’da Roma Dönemi Tapınak Mimarlığı, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2004, s. 140.

⁵⁴ Hüseyin Sabri Alanyalı N1 ve N2 Tapınaklarının frizlerindeki kabartmalardan yola çıkarak Mansel’in aksine N1 Tapınağının Athena’ya, N2 Tapınağının da Apollon’a ait olabileceğini, Ayrıca MS 2. yüzyılda tapınakların inşasında Apollon daha çok önemsendiği için plan açısından daha büyük olan N2 Tapınağının Apollon’a adanmış olduğunu söylemektedir. Hüseyin Sabri Alanyalı, Side’nin Roma Dönemi Panteonu, Anadolu / Anatolia 37, 2011, s. 78.

⁵⁵ Mansel 1978, s. 121.

⁵⁶ Alanyalı, 2024, s. 424.

Şehrin güney batısındaki tapınaklar bölgesi olarak adlandırılan yerde Athena ve Apollon tapınaklarının doğusunda bulunan, Side'nin en iyi korunagelmiş anıtsal yapılarından birisi de P Tapınağı'dır. Yarım daireden biraz daha büyük bir plan şemasına sahip olan tapınağın kuzey ve doğu tarafına, anıtsal bir çeşme binası yapılmıştır. Mansel bu tapınağın Tanrı Men'e ait olduğunu söylese de, son yıllarda yapılan çalışmalarda söz konusu tapınağın Demeter'e⁵⁷ ait olduğu düşünülmektedir⁵⁸.

'Dionysos Tapınağı' olarak adlandırılan yapı, Side tiyatrosunun kuzeybatısında yer almaktadır. Mansel, tapınağın tiyatro ile olan ilişkisi ve Dionysos kültü ile ilgili heykeltraşlık, epigrafik bulgulara bakarak tapınağa bu adlandırma yapılmıştır. Kuzey-güney yönlü konumlandırılan yapı, pseudoperipteral planlı bir tapınaktır⁵⁹.

Side tiyatrosunun batısından geçen C1 Caddesi'nin dik açıyla kıvrılarak yön değiştirdiği yerde MS 3. yüzyıla tarihlenen tek kemerli tak ile tiyatro arasında Vespasianus Anıtı yer almaktadır. Attius Philippius Suru'nun bir parçası olan duvarın önünde konumlandırılan bu yapı, Side'nin Roma Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilmektedir. Söz konusu anıt, Geç Antik Çağ'da kapsamlı bir onarım ile birlikte çeşme haline getirilmiştir⁶⁰.

Bizans Döneminde de nüfus oranı fazla olan Side, Pamphylia'nın önemli bir kenti olmaya devam etmektedir. Şehir bu dönemde eski planını büyük ölçüde korumakla beraber bazı değişimler⁶¹ de geçirmiştir. B Caddesinin bir kısmını tümüyle kesen ve caddenin bitiminde yer alan Piskoposluk Sarayı, şehrin en önemli Bizans Dönemi kamu yapılarının başında gelmektedir. 25.000 m² genişliğinde bir alan kaplayan Sarayın kuzey bölümünde transeptli bazilikal planlı kilise, vaftizhane, trikonkhos planlı yapı ve

⁵⁷ Tapınağın yakınında bulunan bir alınlık parçasında sağ yanında stilize edilmiş başak ve sol yanında yine stilize edilmiş haşhaş kozası sembolleriyle, saçları yüksek kabartma olarak işlenmiş bir kadın figürü tespit edilmiştir. Attribütleriyle birlikte düşünüldüğünde bu kadın figürünün toprak ve bereket tanrıçası Demeter'e ait olmalıdır. Gamze Kaymak, Side P Tapınağı'nda Yeni Araştırmalar, Yeni Bulgular ve Yeni Yorumlar, Adalya XVIII, 2015, s. 218.

⁵⁸ Kaymak, 2015, s. 203.

⁵⁹ Mansel, 1978, s.145.

⁶⁰ Öztekin, 2024, s.136,137.

⁶¹ Bizans Dönemi mimari yapılarının çoğu, kendisinde daha önceki dönemlerde inşa edilmiş yapıların temelleri üzerine, yıkılan binalardan kullandıkları devşirme malzemelerle yapılmıştır. Mansel, 1978, s.257.

kuzeydeki diğer mekânlar; güneyinde ise sarnıç, küçük kilise, triklinium, güneybatı yapı topluluğu ve diğer güney ek mekânlar yer almaktadır⁶².

Side'nin en önemli kamu yapılarında birisi olan hamamlar, kent planına bakıldığında şehrin birçok noktasına dağılmış durumdadır. Side'nin en büyük ve görkemli yapılarından birisi olan Büyük Hamam, C2 Caddesinin doğu portikosunun hemen kenarında yer almaktadır⁶³. C2 Caddesinin kuzeybatısında, E1 olarak adlandırılan birinci limanın kuzeydoğu köşesinde ise Liman Hamamı bulunmaktadır⁶⁴. Agoranın kuzeyinde bulunan Agora Hamamı, kentin güneyinde bulunan Hamam Gymnasium yapısı (M Yapısı)'nın Güney Stoasının arka duvarlarına bitişik inşa edilmiş sıra tipli hamam kentin diğer önemli kamu yapıları arasındadır⁶⁵.

Side Yarımadasının en dar olduğu noktada, kent merkezinde agora ve tiyatro yer almaktadır. Agoranın güneybatı köşesinde, tiyatronun analemma duvarlarının hemen önünde, yarım daire planlı bir latrina⁶⁶ ve agora meydanının neredeyse merkezinde sayılabilecek bir konumda ise Tykhe'ye adandığı düşünülen bir tapınak bulunmaktadır⁶⁷.

C1 Caddesi ile 'c' Caddesi arasında kalan alandaki konutların varlığı bilinmekle beraber, Mansel döneminde yapılan kazı çalışmaları sonucunda R1 ve R2 konutları açığa çıkartılmıştır. Side Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanında, günümüzde yapılan kazı çalışmaları sonucunda ise C2 Caddesine bağlı sokaklar arasında, kentin farklı noktalarında birden fazla konut açığa çıkarılmıştır⁶⁸.

2.1. Side 807 Ada 1 Parsel: İnsulanın Genel Planı

807 Ada 1 Parsel, Antalya İli, Manavgat İlçesi, Side Mahallesi, Side Antik Kenti, Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanında⁶⁹, özel mülkiyette ve Side Antik Kentinin üzerinde yer aldığı tarihi yarımadanın güneydoğu kesiminde yer almaktadır (Plan 5). Parsel C2 Caddesinin güneydoğusunda, Büyük Hamamın⁷⁰ ise kuzeybatısında

⁶² Yıldırım, 2013, s. 103.

⁶³ Mansel, 1978, s. 221.

⁶⁴ Mansel, 1978, s. 215.

⁶⁵ Side Kazı Arşivi.

⁶⁶ Mansel, 1978, s. 151.

⁶⁷ Mansel, 1978, s. 159.

⁶⁸ Side Kazı Arşivi.

⁶⁹ Side Antik Kenti, Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanında, 2020 yılına kadar Side Müze Müdürlüğü'nün, 2020 yılından bu yana ise kazı çalışmaları Feriştah Soykal Alanyalı başkanlığında yapılmaktadır.

⁷⁰ C2 Caddesi'nin doğu portikosunun gerisinde yer alan bu yapı kompleksi, Side'nin en büyük hamamıdır.

konumlanmıştır (Plan 6). Kentin bu bölümünde yapılan kazılar sonucunda, birçok sivil mimariye ait olan yapıların çıkarılması, burada bir konut⁷¹ alanının oluşturulmuş olduğunu göstermektedir. 807 Ada 1 Parselin kuzeybatısındaki 807 Ada 2 Parselde⁷², batısındaki 792 Ada 8 Parselde⁷³, güneyindeki 792 Ada 10 Parselde⁷⁴, güneydoğusundaki 791 Ada 2 Parselde⁷⁵ konut yapıları⁷⁶ açığa çıkarılmıştır.

Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 19.03.2013 tarih ve 1497 sayılı kararı ile uygun bulunan ve 17.02.2014 tarih ve 2424 sayılı kararı ile kesinleşmiş olan ‘‘Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı’’ gereğince bahsi geçen parselde 41-2022 üst yazılı ve 07.03.2022 tarihli imara aykırı yapıların yıkım işlemleri yapılmıştır. Yıkımdan sonra kazıya hazır hale gelen parselde 2022 yılında ilk olarak stratigrafi belirlemeye yönelik 2.00 x 2.00 m ölçülerinde 27 sondaj ile kazı çalışmaları başlamıştır⁷⁷ (Resim 1). Sondaj çalışmaları ile ortaya çıkarılan mekânlarda⁷⁸, tarih önerisi getirebilmek ve duvarların konstrüksiyonlarını saptayabilmek için toplamda 28 adet kontrol sondajı ile kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir⁷⁹ (Resim 2-3). 2022 yılında gerçekleştirilen kazı

⁷¹ Hellen toplumunda ‘oikos’, Romada ise ‘domus’ olarak isimlendirilen antik dönem konutları, toplulukların sayısını belirten, her kesimden insanlar için dinlenmek, uyumak, yemek, kişisel işleri ile uğraşmak ve aile ile vakit geçirmek için kullanılan bir mekândır. Alptekin Oransoy, ‘‘Eski Yunan ve Roma’da Ev Yaşantısı’’, ARKHE Dergisi, S.10,2019, s.6.

⁷² 807 Ada 2 Parselde 2023 yılında gerçekleştirilen kazı çalışmaları sonucunda iki adet konut açığa çıkarılmıştır. 807 Ada 1 Parselin ortasından geçen Sokak II, 807 Ada 2 Parsel üzerinde de uzanmakta ve C2 Caddesinin Doğu Portikosuna bağlanmaktadır. Sokak II’nin kuzeyinde bu parselde bir konut yer almakta ve 807 Ada 1 Parseldeki Konut III ile arasında bu iki konutu ayıran bir sokak bulunmaktadır. Söz konusu bu sokak kuzeydoğu-güneybatı aksında uzanmaktadır ve muhtemelen iki konutun da ana girişleri bu sokak üzerinde yer almaktadır. 807 Ada 1 Parseldeki Konut II ile 807 Ada 2 Parselin güneyindeki konutların mekânları bütünlük göstermektedir.

⁷³ 792 Ada 8 Parselde 2021 yılında kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. 807 Ada 1 Parseldeki Sokak I, 792 Ada 8 Parselde de uzanmaktadır. 792 Ada 8 Parselde C2 Caddesinin bir kısmı ile bu caddeye ait Doğu Portikonun Parsel sınırları içerisindeki bölümünün büyük bir kısmı açığa çıkartılmıştır. 792 Ada 8 Parselin ortasından geçen Sokak I’in kuzey ve güneyinde Doğu Potikoya açılan dükkânlar ve muhtemelen de iki adet konut yer almaktadır.

⁷⁴ 792 Ada 10 Parseldeki kazı çalışmaları 2022 yılında yapılmıştır. Söz konusu parselde ortaya çıkarılan konutun güneybatısını Büyük Hamam, kuzeydoğusunu ise Sokak I ile sokak II ile aynı aksta uzanan ve C2 Caddesinin Doğu Portikosuna bağlanan bir sokak sınırlamaktadır.

⁷⁵ 791 Ada 2 Parseldeki kazı çalışmaları 2023 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Sokak I’in kuzeyinde yer alan bu parsel ile 807 Ada 1 Parselde bulunan konut I ile aynı aksta uzanan duvarlara sahiptir.

⁷⁶ 807 Ada 1 Parselin çevresindeki bu parseller, ilerleyen bölümlerde 807 Ada 1 Parselde tespit edilen konutlarla olan konteksti incelenecektir.

⁷⁷ Sondajlardaki kazı çalışmaları karşılaştıran zemin veya olası zemin seviyelerine gelindiğinde son verilmiştir. Daha sonrasında bir kısmı ortaya çıkan mekân duvarları takip edilerek, mekânların parsel sınırları içerisinde kalan bölümleri açığa çıkartılmıştır.

⁷⁸ Sondaj kazıları ve duvar takip kazıları sonucunda parseldeki mekânların sınırları ortaya çıkarılır. Mekân içerisindeki toprak tabaka, mekân ikiye bölünerek iki ayrı sondaj ile kazılır.

⁷⁹ Mekân duvarları önünde açılan kontrol sondajları, duvar temel seviyesi ve duvar temel altı seviyesi ayrı SB’ler ile kazılır.

çalışmaları sonucunda ortaya çıkarılan plana bakıldığında, son yapım evresi göz önüne alındığında, üç adet antik dönem konut yapısı ortaya çıkartılmıştır (Plan 7). Parselin ortasından geçen ve C2 Caddesinin⁸⁰ Doğu Portikosuna⁸¹ bağlanan, kuzeybatı-güneydoğu aksında uzanan sokak II yer almaktadır. Parselin güney sınırında aynı aksta uzanan ve Doğu Portikoya bağlanan sokak I bulunmaktadır (Plan 8). Parselde tespit edilen bu üç konut, sokak I ile sokak II arasında, güneyindeki konut I, güneybatısındaki konut II ve sokak II'nin kuzeyindeki ise konut III olarak adlandırılmıştır (Plan 9) (Resim 4). III numaralı konut, C2 caddesinden sonra hemen ikinci insula sınırları içerisinde konumlandırılmıştır. Konut III'ün kuzeybatısında tespit edilen ara sokak ile tam bir insulanın ölçüsü hesaplanabilmektedir. Bu insulanın ölçüleri yaklaşık olarak yaklaşık 24 m (29 m dükkânlarla birlikte) x 25 m ölçülerindedir. Ancak, I ve II numaralı konutların insula genişliği 13.8 yaklaşık 14 m iken C2 caddesine kadar bir ara sokak tespit edilemediğinden boyu hesaplanamamaktadır. Bu durumda, kentin doğu yakasında C2 caddesine hafif şevli uzanan sokaklar düzenli ve neredeyse paralel uzanırken aralarındaki mesafelerin eşit olmadığı gözlemlenmektedir. Sokaklar genellikle cetvelle çizilmiş gibi dümdüz değildir. Kentteki insulaların ölçülerinin de doğal olarak eşit olmadığı görülmektedir. Ancak genel olarak ana caddeye bağlanan sokaklar ile onları kesen ara sokaklar arasında doğal ve farklı ölçülerde insulaların oluştuğu anlaşılmaktadır. Kentin bu bölümünde yapılan kazılar sonucunda yaygın olarak konutlar bulunmaktadır. Bu parselde açığa çıkarılan mimari kalıntılar 3 farklı konuta aittir. Parselde kuzeybatı-güneydoğu aksında uzanan birbirine paralel iki sokak tespit edilmiştir. I ve II numaralı konutlar bu iki sokağın arasında ve kuzeybatı-güneydoğu aksında yan yana konumlandırılmıştır. III numaralı konut ise parselin hemen hemen ortasında uzanan sokağın kuzeydoğusunda kalmaktadır.

⁸⁰ MS 2. yüzyıl ilk çeyreği sonlarında Side'de birçok kamusal ve dini yapının yanında, kentteki ana ulaşım ağlarında yeni bir planlamanın yapıldığı görülmektedir. Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı içerisinde bulunan on dört parselde yapılan kazı çalışmaları bize, C2 Caddesinin de bu yıllar içerisinde inşa sürecinin başladığına işaret edecek önemli bilgiler sunmaktadır. Öztekin, 2024, s. 285.

⁸¹ Kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan caddeye ait portikolar, Tiyatro'nun kuzeyindeki meydanın güneybatısından itibaren başlamakta olup, bazı noktalarda kazı çalışmaları tamamlamadığı için tapınaklar bölgesine kadar kesintisiz uzandığı varsayılmaktadır.

2.1.1. Side 807 Ada 1 Parsel, Konut III Planı ve Mekân Analizleri

Sokak II'nin kuzeyinde açığa çıkarılan mimari kalıntılar plan açısından değerlendirildiğinde, merkezinde Periystl avlu⁸² (Resim 5) bulunan ve bu avlunun etrafında konumlandırılmış mekânlardan oluşan Konut III 'e rastlamaktayız. Söz konusu konutun merkezinde 7.40 m x 6.00 m ölçülerinde bir Peristyl avlu⁸³ yer almaktadır (Resim 6). Konutun güney sınırını Sokak II oluşturmaktadır. Peristyl avlunun⁸⁴ ortasında 3.62 m x 2.86 m ölçülerinde, 8.68 m kotunda, zemini düz kesme blok taşlardan yapılmış bir impluvium⁸⁵ bulunmaktadır (Resim 7). Güneydoğu Portikodan Impluviuma inilen iki basamak vardır. Birinci basamak; 9.04 m kotunda, 1.10 m uzunluğunda ve 0.26 m derinliğindedir. İkinci basamak; 8.84 m kotunda, 0.95 m uzunluğunda ve 0.24 m derinliğindedir. Impluviumdaki biriken suyu Sokak II'nin kanalizasyonuna tahliyesi, pişmiş toprak tuğladan yapılmış 0.26 x 0.13 m ölçülerinde kanal (?)/ gider ile çapları 0.10 m olan iki adet künk sırası ile sağlanmıştır (Resim 8). Impluviumun dört tarafı stylobat hattı ile sınırlandırılmıştır. Stylobat üzerinde, birbirleri arasındaki mesafesi 1.50 m olan, toplamda 8 adet kaide⁸⁶ tespit edilmiştir. Bu kaideler compluviumu⁸⁷ taşıyan sütunlara ait olan, in-situ olarak bulunmuş mimari öğelerdir⁸⁸.

⁸² Akdeniz konut mimarisinin ayrılmaz bir parçası olan açık avlular, ilk olarak Anadolu'da MÖ 7. yüzyılda Smyrna'da Megaron örneklerinde karşımıza çıkmaktadır. Klasik Dönemde Pastas/Prostas ile gelişimini sürdüren konutlardaki açık avlu, Geç Klasik dönemde gelişim sürecini tamamlayarak Hellenistik Dönemde dört tarafı portiko ile çevrili Periystill avlu formuna kavuşmuştur. Turgut Hacı Zeyrek, Anadolu Konut Mimarisinde Portikolu Avluların Gelişimi ve Değişimi, Ege Yayınları, İstanbul, 2005, s. 46.

⁸³ Kazı raporunda bu alan U Mekânı olarak adlandırılmıştır.

⁸⁴ Özellikle de peristyl avlular antik dönemde Konuta dışarıdan gelen misafirlere karşı bir güç ve statü göstergesi olmuş ve konutlar iki bölüm şeklinde tasarlanmıştır; biri gelen misafirler için kullanılan bölüm, diğeri ise ev halkının kullandığı bölümdür. Buradan anladığımız kadarıyla soylu olmanın önemini yitirdiği noktada zengin olan kişiler soylu olan kişilere özenmiş ve onlar gibi lükse düşkünlüklerini sergilemek istemişler, bu isteklerinin göstergesi olarak da peristyl avlulu konut mimarisini kullanmışlardır. Nadire Aslan, Roma Dönemi Konut Mimarisinde Avlu Kullanımı ve Kültürel Kimlik İlişkisi: Ephesos, Priene, Aphrodisias, Kremna, Sia, Zeugma Örnekleri Işığında, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019, s. 69-70.

⁸⁵ Konutun avlu zemininde çatıda biriken yağmur suyu ile evin kirlı suyunun toplandığı havuza verilen addır. Zeyrek, 2005, s. 46.

⁸⁶ Söz konusu kaidelerin mimari numaraları, Güneydoğu stylobattakiler 56-57-58, Güneybatı stylobattakiler 60-61-62, Kuzeybatı stylobattakiler 55-56'dır.

⁸⁷ Konutlardaki avlularda bulunan impluviumun hemen üzerine denk gelen çatı açıklıklarıdır. Bu açıklık ile hem çatıda biriken yağmur suları impluviumda toplanır, hem de konutun aydınlatılması ile birlikte havalandırması sağlanır. Zeyrek, 2005, s. 46.

⁸⁸ Side Kazı Arşivi.

Kuzeydoğu periystl; 6.90 m x 1.50 m ölçülerinde ve mozaikli bir zemine sahiptir⁸⁹. Mozaik zemini oluşturan tesseralar 0.02 m ölçülerdedir. Mozaik panosunu iki sıra tesseredan oluşturan şeritler sınırlandırmaktadır. Mozaik zemini, köşe noktaları üzerine yerleştirilmiş küçük kareler oluşturacak şekilde, yan yana ve üst üste sıralanmış düzensiz sekizgenler oluşturmaktadır. Mozaik zeminde, sekizgen panolar içerisinde en dikkat çeken desenler arasında Labyrs bezemesi⁹⁰, çift nar, tek nar, ayak izi ve Hz. Süleyman Düğümü dikkati çekmektedir⁹¹ (Resim 9). Mozaik zeminin sadece bir panosunda görülen Labyrs bezemesi, Allianoa Ilıcası taban mozaiklerinde karşımıza çıkmaktadır (Resim 10). Bu bezeme Allianoi’da, K.I. A 2 mekânında kullanılmıştır. Labyrs yani Çift başlı balta motifi ilk olarak Girit’te dini betimlerde görülmüştür. Tanrısal kutsallığın bir simgesi, güç ve otoritenin sembolü olarak kullanılmıştır⁹². Hz. Süleyman Düğümü gibi motiflerin yaygın olarak kullanıldığı örnekler genel olarak MS 5-6. yüzyıla tarihlenirler (Resim 11)⁹³. Konut III’ün merkezindeki periystl avlunun mozaik döşemesinde bulunan bu figür ile muhtemelen konut sahibinin gücü ve prestiji vurgulanmak istenmiştir. Periystl zemininde 0.50 m çapında kuyu tespit edilmiştir (Resim 12). Bu kuyunun açıldığı kuzeydoğu periystl zeminindeki kısımda, mozaik zemini oluşturan panoların devamlılığını bozduğu görülmektedir. Söz konusu kuyunun Kuzeydoğu periystl ile beraber aynı yapı programı içerisinde planlanmadığı, mozaik zeminden sonra yapıldığı görülmektedir. Güneydoğu periystl; 3.90 m x 1.50 m ölçülerindedir. Bu portikonun mozaiği yer yer korunarak günümüze kadar ulaşmıştır. Mozaik zemini oluşturan tesseralar 0.02 m ölçülerde, siyah ve beyaz renklerin oluşturduğu geometrik motiflerdir. Güneybatı periystl; 7.32 m x 1.65 m ölçülerindedir. Portikonun zeminindeki mozaikler günümüze kadar ulaşmamış olup sadece harçlı zemini

⁸⁹Periystl avlunun sadece kuzeydoğu portikosunda mozaik zemin korunarak günümüze kadar ulaşabilmiştir.

⁹⁰Labyrs, antik dönemde daha çok dinsel törenlerde kullanılmış ya da adak eşyası olarak tanrılara sunulmuş olan çift yüzlü baltadır. Labyrs, Zeus Labraundos’un simgesidir. Labyrs aynı zamanda Apollon Lairbenos’un da simgeleri arasında yer almaktadır. Mükerrrem Usman Anabolı “Zeus Labraundos ve Apollon Lairbenos’un Simgesi Olarak Labyrs”, Arkeoloji Dergisi, 3, 1995, s. 225-226.

⁹¹Işıl Rabia Işıklıkaya, Perge Mozaikleri Macellum, Güney Hamam ve Geç Dönem Meydanı Doğu Portiği, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Bilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul, 2010, s. 445.

⁹²Özden Şen, Allianoı Ilıcası Taban Mozaikleri, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2009, s.55.

⁹³Şevket Aktaş, Patara Liman Caddesinde Mozaikli Bir Yapı, Journal of Mosaic Research, 15 2022, s. 29.

bulunmaktadır. Kuzeybatı periystl; 4.00 m x 1.46 m ölçülerindedir. Zeminindeki mozaik tahribata uğradığı gözlemlenmiştir⁹⁴.

Periystl Avlunun kuzeydoğu portikosuna açılan iki adet mekân bulunmaktadır. V Mekânın kuzeydoğu bölümünün 807 ada 3 parsel sınırları içinde kaldığı için kazılamamış, Söz konusu Mekânın parsel içerisinde kalan bölümündeki ölçüleri 5.30 m x 2.70 m'dir⁹⁵. Mekânın Güneydoğu duvarı; güneybatı-kuzeydoğu doğrultuda uzanmakta olup, 9.52 m yüksekliğinde, 2.70 m uzunluğunda ve 0.58 m kalınlığındadır. Mekânın güneybatı duvarı; güneydoğu-kuzeybatı doğrultuda, 9.76 m yüksekliğinde, 5.30 m uzunluğunda ve 0.55 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde eşiği 9.35 m kotunda, 1.47 m genişliğinde ve 0.52 m derinliğinde bir giriş mevcuttur. Söz konusu bu giriş V Mekânını Periystl Avluya bağlamaktadır. Mekânın Kuzeybatı duvarı; kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda uzanmakta olup, 9.86 m yüksekliğinde, 2.30 m uzunluğunda ve 0.63 m kalınlığındadır. Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Mekânın doğu köşesi zemininde, korunan ölçüleri 2.27 m x 1.00 m olan, 9.24 m kotunda mozaik zemin tespit edilmiştir. Mozaik zemini oluşturan tesseralar 0.02 m ölçülerde, siyah ve beyaz renklerin oluşturduğu geometrik motiflerdir (Resim 13)⁹⁶.

Periystl Avlunun kuzeydoğu portikosuna açılan bir diğer mekân ise Y Mekânıdır. Y Mekânın kuzeydoğu bölümünün 807 ada 3 parsel sınırları içinde kaldığı için kazılamamıştır. Söz konusu mekânın parsel içerisinde kalan bölümündeki ölçüleri 6.10 m x 3.23 m'dir. Mekânın Güneydoğu duvarı; güneybatı-kuzeydoğu doğrultuda uzanmakta olup, 8.77 m yüksekliğinde, 3.05 m uzunluğunda ve 0.65 m kalınlığındadır. Mekânın güneybatı duvarı; güneydoğu-kuzeybatı doğrultuda uzanmakta olup, 9.24 m yüksekliğinde, 6.10 m uzunluğunda ve 0.65 m kalınlığındadır. Periystl Avlu ile Y Mekânını birbirine bağlayan giriş bu duvarda yer almaktadır. Mekânın kuzeybatı duvarı; kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda uzanmakta olup, 9.52 m yüksekliğinde, 3.23 m uzunluğunda ve 0.58 m kalınlığındadır. Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum

⁹⁴ Side Kazı Arşivi

⁹⁵ 807 Ada 1 Parseldeki Konut III'ün kuzeydoğusundaki 807 Ada 3 Parsel kazılamadığı için V ve Y mekânları tam olarak açığa çıkartılamamıştır. 807 Ada 1 Parselin hemen kuzeyinde yer alan 807 Ada 4 Parselde yapılan kazı çalışmaları neticesinde C2 Caddesinin Doğu portikosuna bağlı, Sokak I ve Sokak II ile aynı aksta uzanmakta olan bir başka sokak açığa çıkartılmıştır. Konut III'ün kazılamayan kuzeydoğu sınırı muhtemelen 807 Ada 4 Parselde ortaya çıkarılan sokağa kadar uzanmaktadır.

⁹⁶ Side Kazı Arşivi

taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Mekânın zemini 9.00 m kotunda mozaik döşeli olup, sadece 3.45 m x 3.10 m ölçülerindeki bir kısmı korunagelmıştır. Mozaik zemini oluşturan tesseralar 0.02 m ölçülerde, siyah ve beyaz renklerin oluşturduğu geometrik motiflerdir (Resim 16)⁹⁷.

V ve Y mekânları Konut III'ün en gösterişli ve muhtemelen en büyük mekânlarıdır. Her iki mekânın zemini mozaik döşeli ve Periystl Avluya açılan girişleri bulunmaktadır. Triclinium⁹⁸ antik çağ konutlarında yemek salonu, şölen salonu veya ana salon işlevi gören mekânların tanımlanması için kullanılmaktadır. V ve Y mekânlarının Konut III'ün hem en gösterişli mekânları, hem zeminlerinin mozaik döşemeli olması hem de Periystl Avluya açılan girişleri olması sebebiyle bu mekânların triclinium olarak kullanıldığına işaret etmektedir⁹⁹.

Ü Mekânı, Periystl Avlunun güneydoğusunda yer almaktadır ve güneydoğu portikoya kuzeybatı duvarında bulunan bir giriş ile bağlanmaktadır. Bu girişin hemen altında, bir künk görülmektedir. Mekânın ölçüleri 2.95 m x 2.70 m'dir. Mekân duvarları en üst kotu 9.51 m, ortalama korunan yükseklikleri 0.56 m'dir. Mekânın kuzeydoğu duvarı; kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda, 9.24 m yüksekliğinde, 3.40 m uzunluğunda ve 0.65 m kalınlığındadır. Mekânın güneydoğu duvarı; güneybatı-kuzeydoğu doğrultuda, 9.07 m yüksekliğinde, 3.12 m uzunluğunda ve 0.60 m kalınlığındadır. Mekânın güneybatı duvarı; güneydoğu-kuzeybatı doğrultuda, 9.36 m yüksekliğinde, 3.36 m uzunluğunda ve 0.43 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 9.21 m kotunda, 0.90 m genişliğinde ve 0.43 m derinliğinde kapı açıklığı mevcuttur. Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Mekân zemininde, 9.95 m kotunda opus sectile¹⁰⁰ vardır. Söz konusu zemin büyük mermer levhalardan

⁹⁷ Side Kazı Arşivi

⁹⁸ Triclinium, kadın ve erkeklerin bir arada yemek yiyip eğlenebildiği genellikle davetli misafirlerin kabul edildiği lüks dekore edilmiş alanlardır. Roma İmparatorluk dönemine kadar Tricliniumlar daha çok karşılama odası olarak kullanılmış olup özellikle İmparatorluk döneminden sonra önemi artarak mozaik ve fresklerle daha görkemli bir şekilde dekore edilmeye başlanmıştır. Simon P. Ellis, Roman housing. London: Duckworth, 2002, s.25.

⁹⁹ Side Kazı Arşivi

¹⁰⁰ Çeşitli ölçülerdeki geometrik formlarda kesilmiş, küçük boyutlarda ve farklı kalınlıklardaki mermer döşeme levhalarından oluşan bir tür mozaığe benzeyen zemin türüne opus sectile ismi verilmektedir. Opus sectile, üçgenden çokgene ve daireye varıncaya kadar bir form hazinesi olan, küçük kesilmiş renkli mermer levhaların motif oluşturacak şekilde bir araya gelmesiyle oluşturulmuştur. Anadolu'da Hellenistik Dönemden itibaren kullanılmaya başlanan opus sectile, Roma'nın Anadolu'da hakim olmasıyla kullanımı yayılmıştır. Özellikle de Erken Bizans Dönemi yapılarında taban döşemesi olarak geometrik opus sectile büyük oranda kullanılmıştır. Opus sectile zeminin mozaik zemin karşısında daha çok tercih edilmeye

oluşturulmuş, merkezinde ise daha küçük olan siyah ve beyaz renkteki mermer parçalardan farklı bir pano bulunmaktadır. Mekân içerisinde zeminde bulunan opus sectileden kaynaklı kontrol sondajı açılmamıştır (Resim 15)¹⁰¹.

4.80 m x 2.50 m ölçülerindeki Ç Mekânı, Periystl Avlunun güneydoğu portikosuna, kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda uzanan kuzeybatı duvarında bulunan, 9.20 m kotunda, 2.31 m genişliğinde ve 0.60 m derinliğindeki bir giriş ile bağlanmaktadır. Kuzeybatı Duvarındaki giriş ile de Ü Mekânına ile bağlantısını sağlamaktadır. Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Mekânın Kuzeydoğu duvarı önünde yapılan Kontrol Sondaj.25 ile 8.72 m kotunda, 0.80 m x 0.60 m ölçülerinde konglomera bloklardan yapılmış bir basamak sırası ortaya çıkarılmıştır. Bu basamak sırasının kuzeydoğusunda 8.30 m kotunda 0.60 kalınlığında kanal duvarlarına rastlanmıştır. Kanalin kazısı yapıldığında, kanalın 8.00 m kotunda ve 0.35 m genişliğinde kanal içi; genel ölçülerinin ise 1.90 m uzunluğunda ve 1.00 m genişliğinde olduğu tespit edilmiştir. Kanal Ç mekânının kuzeydoğu duvarı içerisinden geçip, güneydoğu eşik duvarı içerisinden kavisli bir dönüş yaparak, İ mekânı güneybatı duvarından sokak II içerisindeki kanala bağlanmaktadır (Resim 16)¹⁰².

İ Mekânının parsel içerisinde kalan bölümündeki ölçüleri 4.20 m x 3.28 m'dir. Mekânın kuzeydoğu duvarı; kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda, 8.50 m yüksekliğinde, 3.28 m uzunluğunda ve 0.48 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 7.80 m kotunda, 0.60 m genişliğinde ve 0.55 m derinliğinde bir giriş bulunmaktadır ve bu giriş İ Mekânını kuzeydoğusundaki Z Mekânına bağlamaktadır. Güneydoğu duvarı; parsel dışında modern yol altında kalmaktadır. Güneybatı duvarı; güneydoğu-kuzeybatı doğrultuda, 8.89 m yüksekliğinde, 2.70 m uzunluğunda ve 0.60 m kalınlığındadır. Kuzeybatı duvarı; kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda, 8.59 m yüksekliğinde, 4.20 m uzunluğunda ve 1.55 m kalınlığındadır (çift sıra duvardan oluşmaktadır). Duvar içerisinde 8.14 m kotunda, 1.25 m genişliğinde ve 0.40 m derinliğinde bir giriş bulunmaktadır ve bu giriş İ Mekânını Ç Mekânına bağlamaktadır. Mekân Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı,

başlaması MS geç 5. yüzyıldan 6. yüzyılın son çeyreğine kadar güçlü bir şekilde artmıştır. Musa Kadioğlu, Ankyra-Ulus Opus Sectileleri, Türk Arkeoloji Dergisi 51, Ankara, 1997, s. 365-367.

¹⁰¹ Side Kazı Arşivi

¹⁰² Side Kazı Arşivi

traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Mekânın zemininde herhangi bir döşeme ve tesviye izine rastlanmamıştır (Resim 17)¹⁰³.

Z Mekânının parsel içerisinde kalan bölümündeki ölçüleri 4.12 m x 3.28 m'dir. Mekânın kuzeydoğu duvarı parsel dışında 807 ada 3 parsel içerisinde, güneydoğu duvarı ise parsel dışında modern yol altında kalmaktadır. Mekânın kuzeybatı duvarı; kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda, 8.77 m yüksekliğinde, 4.12 m uzunluğunda ve 0.65 m kalınlığındadır. Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Mekânda herhangi bir zemin tabakası tespit edilememiştir. Mekân içerisinde Kontrol Sondaj.28'de toplamda 3 SB ile çalışılmıştır. Sondaj içerisinde 1.70 m uzunluğunda, 0.40 m genişliğinde, 7.49 m kotunda kanal kapağı, 7.10 m kotunda kanal zemini tespit edilmiştir. Sondaj güneybatı kesitten genişletilerek kanal takibi sağlanmıştır. Kanalin, Mekânın güneybatı duvarının alt kısmında kapatılarak iptal edildiği, Kontrol Sondaj.28 ile yapılan kazı çalışmaları sonucunda tespit edilmiştir (Resim 18)¹⁰⁴.

4.58 m x 3.30 m ölçülerinde olan Ş Mekânı, Periystl Avlunun kuzeybatı portikosuna, güneydoğu duvarındaki 9.21 m kotunda, 2.12 m genişliğinde ve 0.56 m derinliğindeki giriş ile bağlanmaktadır. Mekânın güneybatı duvarı; güneydoğu-kuzeybatı doğrultuda, 10.14 m yüksekliğinde, 4.70 m uzunluğunda ve 0.70 m kalınlığındadır. Mekânın kuzeybatı duvarı; kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda, 10.19 m yüksekliğinde, 1.30 m uzunluğunda ve 0.58 m kalınlığındadır. Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Mekânda herhangi bir zemin tabakası tespit edilememiştir (Resim 19)¹⁰⁵.

T Mekânın parsel içerisinde kalan bölümündeki ölçüleri 6.78 m x 4.35 m'dir. Parselin kuzeybatısında yer alan 807 Ada 3 Parseldeki kazı çalışmalarının tamamlanmasının ardından Konut III'ün kuzeybatısında kuzeydoğu-güneybatı yönlü uzanan ve Sokak II ile birleşen bir sokak daha açığa çıkarılmıştır. T Mekânın söz konusu sokak ile bağlantısını sağlayan giriş, mekânın kuzeybatısındadır. Domus İtalica olarak adlandırılan ideal Roma evlerinde cadde veya sokağa açılan giriş kısımlarını oluşturan

¹⁰³ Side Kazı Arşivi

¹⁰⁴ Side Kazı Arşivi

¹⁰⁵ Side Kazı Arşivi

bölümler vestibulum¹⁰⁶ ve fauces¹⁰⁷ olarak adlandırılır. Bu iki bölümün bazen tek bir yapıya beraber uygulandığı da görülmektedir. Vestibulumlar, Roma konutlarında sokağa açılan bir giriş ve ziyaretçiler için bir bekleme odası işlevine sahip olan mekânlardır¹⁰⁸. T mekânı Konut III'ü kuzeybatısındaki sokağa bağlayan, zemini değişik ölçülerde taş döşemeli olan, vestibulum bölümüdür. Mekânın güneydoğu duvarı; güneybatı-kuzeydoğu doğrultuda, 9.86 m yüksekliğinde, 6.78 m uzunluğunda ve 0.63 m kalınlığındadır. Mekânın güneybatı duvarı; güneydoğu-kuzeybatı doğrultuda, 10.29 m yüksekliğinde, 4.35 m uzunluğunda ve 0.55 m kalınlığındadır. Duvarın önünde 9.83 m kotunda, 3.10 m uzunluğunda ve 0.40 m kalınlığında dört blok konglomeralardan oluşturulmuş ek bir duvar mevcuttur. Güneybatı duvarı ile arasında 0.35 m genişliğinde bir açıklık gözlenmektedir. Bu açıklığın işlevi tam olarak tespit edilememiştir. Mekânın kuzeybatı duvarı; parsel dışında 807 ada 2 parsel içerisinde kalmaktadır. Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Mekânın zemininde 9.28 m kotunda, taş döşeme zemin tespit edilmiştir. Mekânın güney köşesinde, 0.70 m x 0.36 m ölçülerinde kuyu bulunmaktadır (Resim 20)¹⁰⁹.

2.1.2. Side 807 Ada 1 Parsel, Konut III Tarihlendirilmesi

Konut III'de zemin seviyesine kadar olan toprak katmanı, mekân kazıları ile kaldırılmıştır. Mekân kazılarından sonra ise belirlenen noktalardan kontrol sondajları açılmıştır. Bu sondajların ortaya koyduğu stratigrafik veriler, her bir mekân kazısı ve kontrol sondajı için ayrı ayrı düzenlenen tablolarda özetlenmiştir¹¹⁰.

Z mekânında zemin seviyesine kadar yapılan kazı çalışmasında modern bahçe toprak katmanına rastlanıldığı için bu mekânda açılan Kontrol Sondaj 28'den ele geçen arkeolojik veriler kullanılarak tarihleme yapılabilmektedir. Kontrol Sondaj 28'deki kazı çalışmalarına 7.79 m kotunda başlanmış olup, 7.10 m kotunda son verilmiştir. Söz konusu

¹⁰⁶ Konutların girişi ile sokak arasındaki bağlantıyı sağlayan mekânlara verilen isimdir. Giriş avlusu olarak da adlandırılan bu mekânın genellikle genişlikleri fauces ile aynı olmakla beraber bazen heykellerle donatılmış sütunlu galeri biçiminde de olabilmekteydi. Büyük evlerde vestibulumlar bekleme odası olarak kullanılmasına karşın küçük evlerde dar bir boşluk şeklinde olarak hiçbir işlevi yoktu. Zeyrek, 2005, s. 55.

¹⁰⁷ Roma evlerinde atriumu giriş kapısına bağlayan koridordur. Zeyrek, 2005, s. 55.

¹⁰⁸ Fatma Çağım Özcan, Side Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı 779-14, 798-1, 785-19 ve 785-18 Parsel Kazılarının Seramikler Işığında Değerlendirilmesi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi, Eskişehir, 2022, s. 31-32.

¹⁰⁹ Side Kazı Arşivi

¹¹⁰ Side Kazı Arşivi

sondaj ile ortaya çıkarılan kuzeybatı-güneydoğu yönlü uzanan kanal içerisindeki dolgu katmanında MS 5-7. yüzyıl ilk yarısı arası tarih veren seramikler ile SB1 genişleme katmanındaki 222 numaralı MS 3-4 yüzyıl tarihli sikke ele geçirilmiştir. SB1’de görülen LRD 11B basin parçaları, kanalın fonksiyonunu yitirmesi bakımından MS 6. yüzyıl sonu-7. yüzyıl ilk yarısı TPQ (Terminus Post Quem) olduğuna işaret etmektedir (Tablo 1)¹¹¹.

Z Mekânında olduğu gibi İ Mekânında da zemin seviyesine kadar modern bahçe toprağı dolgusu bulunmaktadır. Mekânın kuzeydoğu duvarı önünde açılan kontrol sondajı 27’de kazı çalışmaları 8.15 m kotunda başlayıp 6.97 m kotunda son bulmuştur. Sondajda sadece SB3 katmanından seramikler ele geçmiştir. Duvar temel seviyesindeki SB3 katmanında tespit edilen 219 numaralı sikke ile LRA 4 kulp parçası göz önüne alındığında, MS 5. yüzyıl da bir inşa evresi olduğu öne sürülebilir (tablo 2)¹¹².

Ç mekânında 9.00-7.63 m kotları arasında kontrol sondaj 25 ile kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Kuzeydoğu duvarı önünde açılan bu sondajdaki SB4 ile SB5 katmanlarından ele geçen seramikler MÖ 2. yüzyıl dan başlayıp MS 50-150 yüzyıl a kadar devam eden seramik örneklerin olması dikkat çekicidir. Ancak SB5’de görülen Rocjeron Type B24 formlu seramik parçası mekânın inşa tarihini MS 1. yüzyıl a kadar çıkartmaktadır. Mekândaki merdivenlerin altındaki homojen SB2 ile SB3 katmanlarındaki seramikler, söz konusu merdivenlerin mekâna MS 4 yüzyıl da eklendiğini göstermektedir (tablo 3)¹¹³.

Ş mekânında açılan kontrol sondajı 17’de 9.16 m kotunda başlayan kazı çalışmaları 8.29 m kotunda sona ermiştir. 8.76 m kotunda mekân duvarı sona ermiş ve SB1 ile SB2 katmanında ele geçen seramikler MÖ 1 yüzyıl dan başlayıp MS 7. yüzyıl a kadar uzanan bir tarih aralığı vermesi söz konusu toprak katmanının karışık kontekste olduğunu göstermektedir. Mekân duvar temel seviyesindeki SB1 katmanında ele geçen geç antik dönem amphora gövde parçası, MS 5. yüzyıl da konutta bir inşa/onarım olduğunu göstermektedir. Duvarın temeli altında bulunan SB3 ve SB4 katmanındaki seramikler ise MÖ 3. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl tarih aralıklarını vermektedir. SB4

¹¹¹ Side Kazı Arşivi

¹¹² Side Kazı Arşivi

¹¹³ Side Kazı Arşivi

katmanında ele geçen Gauloise amphora dip parçası, konutun inşa tarihini MS 1. yüzyıl'a kadar çıkartmaktadır (tablo 4)¹¹⁴.

Parsel üzerindeki modern yapının inşası dolayısıyla bazı mekânlarda hemen hemen zemin seviyesine kadar modern tahribat ve dolgu görülmüştür. Bu sebep ile mekân kazılarında ele geçen seramiklerin karışık kontekste olduğu gözlenmektedir. Mekânların zemin üzerindeki SB'lerden ele geçen en geç tarihli seramikler göz önüne alındığında, MS 6-7 yüzyıl tarihi Konut III için terminus post quem olarak kabul edilebilir. Bu durumda Konut III için bu tarihten sonra bir inşa evresi olamayacağını göstermektedir (tablo 5,6,7,8)¹¹⁵.

Tüm bu verilere bakıldığında Konut III'te yapılan kazılardan ele geçen seramik ve sikkeler üç evre vermektedir. Konut III'te açılan derin kontrol sondajlarından, özellikle duvar temel altı ve temel seviyesinden gelen seramik ve sikkelerin az sayıda ele geçmiş olsa da, yapının ilk evresi, inşa tarihi olarak MS 1. yüzyıl önerilebilir. Söz konusu kontrol sondajlarındaki duvar temel seviyesi ve sonradan eklenen mimari öğelerin altındaki toprak katmanlarından ele geçen seramik ve sikkelere bakıldığında, konutta ikinci evre olan, onarım-yeniden inşa evresi olarak MS 4-5 yüzyıl tarihi öne sürülebilir. Side'de MS 390 yılında toplanan Synode sonrasında kent önemli bir Hristiyanlık merkezi haline gelmiştir¹¹⁶. Side'de MS 5. yüzyıl ve sonrasında şehircilik ve imar faaliyetleri açısından yaşanan ve arkeolojik çalışmalarla da desteklenen hareketlilik, kentin önemli bir Hristiyanlık merkezine dönüşmesiyle açıklanabilir. MS 4-5. yüzyılda Doğu Roma imparatorluğu'nda paganizmin zayıflaması ve Hristiyanlığın yaygınlaşması ile birlikte Side'de tapınakların işlevlerinin yitirdiği ve kentin birçok noktasında kiliselerin MS 5. yüzyıl içerisinde inşa edildiği bilinmektedir¹¹⁷. Ayrıca Side'nin I. İustinianus döneminde, MS 535 yılından itibaren Pamphylia Prima (Doğu Pamphylia) kentlerinin metropolisi (I. Metropolis) olduğu için Pamphylia Secundae (Batı Pamphylia) kentlerinin metropolisi (II. Metropolis) olan Perge'nin önüne geçmiştir. Pamphylia Prima'nın dini bir merkez haline gelmesi, bu bölgenin I. Metropolisi olan Side'nin Geç Antik Çağda parlak ve zengin bir dönem yaşamasını da sağlamıştır¹¹⁸. Side kentinin genelinde özellikle MS 5-

¹¹⁴ Side Kazı Arşivi

¹¹⁵ Side Kazı Arşivi

¹¹⁶ Özcan, 2022, s. 13.

¹¹⁷ Yıldırım, 2013, s. 19.

¹¹⁸ Alanyalı ve Yurtsever, 2020, s. 55.

6 yüzyılda yaşanan değişim ve dönüşüm süreci, Konut III'ün onarım-yeniden inşa evresi olan MS 4-5 yüzyıl tarihini desteklemektedir. Side'nin de içinde bulunduğu Anadolu'nun güney ve doğusunu MS 6. yüzyıldan itibaren çeşitli doğal afetler ve salgın hastalıklar yaygın olarak görülmeye başlamıştır. Bununla beraber, söz konusu bölgelerin MS. 7. yüzyılda önce Sasani sonrada Arap akınlarının etkisinde kaldıkları bilinmektedir¹¹⁹. Konut III'te MS. 7.yüzyıldan sonraya tarihlenen herhangi bir seramiğin olmayışı dikkat çekmektedir. Bu duruma göre, Konut III'ün MS. 4-5 yüzyıl tarihinde bir onarım evresi geçirdikten sonra MS 7.yüzyıla kadar kullanılmış ve sonrasında ve terk edilmiş olmalıdır. Mekân zemin seviyeleri üzerinde yapılan kazılardan gelen seramikler bizi, konut III'ün üçüncü evresi olan son kullanım evresini MS 6-7 yüzyıl'a kadar çıkartmaktadır. Side'de MS 6-7 yüzyıl'da gerçekleşen tüm bu gelişmeler, Konut III'ün zemin seviyeleri üzerinden yapılan kazılardan ele geçen seramiklerin vermiş olduğu Konut III'ün son kullanım evresini desteklemektedir¹²⁰.

2.1.3. Side 807 Ada 1 Parsel, Konut II Planı ve Mekân Analizleri

Konut II, 807 Ada 1 Parselin batısında, Sokak I ile Sokak II arasında konumlandırılmıştır. Konutun merkezinde, zemini kesme blok taşlardan oluşan bir iç avlu ve bu iç avlunun etrafında konumlandırılmış mekânlar mevcuttur. Konut II'nin kuzeybatı ve güneybatısında modern yol olduğu için bu kısımlar kazılıp açığa çıkarılamadığı için konutu bir bütün olarak görmemiz günümüzde olanaksızdır. Söz konusu kazılar sonrasında Konut III'te D, E, F, G, H, I ve J Mekânları olarak adlandırılan konutun bölümleri açığa çıkarılmıştır¹²¹.

F Mekânının parsel sınırları içerisinde kalan bölümündeki ölçüleri 4.15 m x 3.84 m'dir (Resim 21). Mekânın kuzeydoğu duvarı; kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda uzanmakta olup, korunan yüksekliği 10.41 m kotunda, 4.12 m uzunluğunda ve 0.52 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 9.14 m kotunda, 1.17 m genişliğinde ve 0.52 m derinliğinde F Mekânını I Mekânına bağlayan bir giriş gözlemlenmektedir. Güneydoğu duvarı; güneybatı-kuzeydoğu doğrultuda, korunan yüksekliği 10.26 m kotunda, 3.94 m uzunluğunda ve 0.60 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 8.80 m kotunda, 1.83 m genişliğinde ve 0.60 m derinliğinde F Mekânını G Mekânına bağlayan bir giriş

¹¹⁹ Alanyalı, 2017,s. 192.

¹²⁰ Side Kazı Arşivi

¹²¹ Side Kazı Arşivi

bulunmaktadır. Güneybatı duvarı; güneydoğu-kuzeybatı doğrultuda, korunan yüksekliği 10.50 m kotunda, 3.90 m uzunluğunda ve 0.50 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 8.80 m kotunda, 1.80 m genişliğinde ve 0.50 m derinliğinde kapı açıklığı mevcuttur. Kuzeybatı duvarı; parsel dışında 807 ada 2 parsel içerisinde yer almaktadır. Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Mekânın zemini değişen ölçülerden oluşan taş döşemelerden oluşmaktadır. Söz konusu Mekân zemininde 0.50 m ölçüsünde ağız çapına sahip bir kuyu tespit edilmiştir (Resim 22)¹²².

2.57 m x 2.10 m ölçülerinde olan G Mekânının zemini F Mekânında da görüldüğü üzere değişen ölçülerden oluşan kesme blok taşlardan inşa edilmiştir (Resim 23). Mekânın kuzeydoğu duvarı; kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda, korunan yüksekliği 9.95 m kotunda, 2.17 m uzunluğunda ve 0.53 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 1.40 m genişliğinde ve 0.50 m derinliğinde G Mekânını J Mekânına bağlayan bir giriş bulunmaktadır. Güneydoğu duvarı; güneybatı-kuzeydoğu doğrultuda, korunan yüksekliği 9.87 m kotunda, 2.56 m uzunluğunda ve 0.35 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 1.72 m genişliğinde ve 0.35 m derinliğinde kapatılmış bir giriş gözlemlenmektedir. Güneybatı duvarı; güneydoğu-kuzeybatı doğrultuda, korunan yüksekliği 10.22 m kotunda, 2.85 m uzunluğunda ve 0.60 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 1.40 m genişliğinde ve 0.35 m derinliğinde kapatılmış bir giriş bulunmaktadır. Kuzeybatı duvarı; kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda, korunan yüksekliği 10.04 m kotunda, 2.57 m uzunluğunda ve 0.60 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 1.83 m genişliğinde ve 0.60 m derinliğinde kapı açıklığı mevcuttur. Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Mekân içerisinde zemin döşemesinden kaynaklı kontrol sondajı yapılamamıştır¹²³.

H Mekânı, 2.60 m x 2.60 m ölçülerindedir (Resim 24). Mekânın kuzeydoğu duvarı; kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda, korunan yüksekliği 9.95 m kotunda, 2.75 m uzunluğunda ve 0.50 m kalınlığındadır. Güneydoğu duvarı; güneybatı-kuzeydoğu doğrultuda, korunan yüksekliği 9.85 m kotunda 2.72 m uzunluğunda ve 0.50 m kalınlığındadır. Güneybatı duvarı; güneydoğu-kuzeybatı doğrultuda, korunan yüksekliği 10.00 m kotunda, 2.60 m uzunluğunda ve 0.60 m kalınlığındadır. Kuzeybatı duvarı;

¹²² Side Kazı Arşivi

¹²³ Side Kazı Arşivi

kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda, korunan yüksekliği 9.87 m kotunda, 2.60 m uzunluğunda ve 0.35 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 1.24 m genişliğinde ve 0.35 m derinliğinde kapatılmış kapı açıklığı mevcuttur. Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Zemininde kuzeydoğu duvarı önünde 2.30 m uzunluğunda ve 0.40 m genişliğinde; güneydoğu duvarı önünde 1.60 m uzunluğunda ve 0.40 m genişliğinde mermer döşeme tespit edilmiştir. Mermer döşeme mekânın genelinde yoğun tahribata uğramıştır. Mekân içerisinde Kontrol Sondajı 6'da toplamda 3 SB ile çalışılmıştır.

I Mekânın parsel içerisinde kalan bölümündeki ölçüleri 4.83 m x 3.87 m'dir (Resim 25). Mekân duvarları en üst kotu 10.50 m, ortalama korunan yükseklikleri 1.12 m'dir. Mekânın kuzeydoğu duvarı; kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda, korunan yüksekliği 10.19 m kotunda, 3.34 m uzunluğunda ve 0.65 m kalınlığındadır. Güneydoğu duvarı; güneybatı-kuzeydoğu doğrultuda, korunan yüksekliği 9.83 m kotunda, 4.83 m uzunluğunda ve 0.50 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 9.11 m kotunda, 1.48 m genişliğinde ve 0.50 m derinliğinde bir giriş mevcuttur. Bu giriş I Mekânını J Mekânına bağlamaktadır. Kuzeybatı duvarı; parsel dışında 807 ada 2 parsel içerisinde yer almaktadır. Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Zemininde döşeme ve tesviye izine rastlanmamıştır. Fakat mekânda kazı çalışmaları sürerken yoğun olarak mekân içerisinde ve komşu mekânlardan bol miktarda opuc sectile parçaları ele geçmiştir. Mekân içerisinde Kontrol Sondajı 7'de toplamda 6 SB ile çalışılmıştır¹²⁴.

J Mekânı, 5.46 m x 5.05 m ölçülerindedir (Resim 26). Mekânın kuzeydoğu duvarı; kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda, korunan yüksekliği 9.90 m kotunda, 5.65 m uzunluğunda ve 0.52 m kalınlığındadır. Güneydoğu duvarı; güneybatı-kuzeydoğu doğrultuda, korunan yüksekliği 9.88 m kotunda, 5.00 m uzunluğunda ve 0.60 m kalınlığındadır. Güneybatı duvarı; güneydoğu-kuzeybatı doğrultuda, korunan yüksekliği 9.95 m kotunda, 5.54 m uzunluğunda ve 0.55 m kalınlığındadır. Bu duvar üzerinde çatı suyunu Sokak II'nin kanalizasyonuna aktarmak amacıyla yapılmış bir künk sırası izlenmektedir (Resim 27). Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Zemininde döşeme ve tesviye izine

¹²⁴ Side Kazı Arşivi

rastlanmamıştır. Mekân içerisinde Kontrol Sondaj.8’de toplamda 4 SB, Kontrol Sondaj.9’da toplamda 6 SB ve Kontrol Sondaj.10’da 6 SB ile çalışılmıştır¹²⁵.

D Mekânının güneybatı bölümünün bir kısmı modern yolun altında kaldığı için sadece parsel içerisinde kalan 3.60 m x 2.75 m ölçüsündeki bölümü açığa çıkarılabilmektedir (Resim 28). Mekânın kuzeydoğu duvarı; kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda, korunan yüksekliği 10.01 m kotunda, 2.70 m uzunluğunda ve 0.64 m kalınlığındadır. Duvar büyük çoğunlukta tahrip olmuştur. Güneydoğu duvarı; güneybatı-kuzeydoğu doğrultuda, korunan yüksekliği 9.85 m kotunda, 3.95 m uzunluğunda ve 0.52 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 8.99 m kotunda, 1.27 m genişliğinde ve 0.52 m derinliğinde bir açıklık mevcuttur. Bu açıklık muhtemelen niş olmalıdır çünkü Konut III ile Konut II arasında bir kapı veya pencerenin varlığından bahsetmek, antik dönemdeki konutların içe dönük yaşantısı ve güvenliğe verdiği önem göz önüne alındığında yanıltıcı olacaktır. Güneybatı duvarı; parsel dışında modern yol altında kalmaktadır. Kuzeybatı duvarı; kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda, korunan yüksekliği 9.87 m kotunda, 1.20 m uzunluğunda ve 0.34 m kalınlığındadır. Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Zemininde döşeme ve tesviye izine rastlanmamıştır. Mekân içerisinde Kontrol Sondaj.3’de toplamda 4 SB ile çalışılmıştır¹²⁶.

E Mekânı, 2.44 m x 2.40 m ölçülerindedir (Resim 29). Mekânın kuzeydoğu duvarı; kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda, korunan yüksekliği 10.22 m kotunda, 2.30 m uzunluğunda ve 0.50 m kalınlığındadır. Duvar önünde 2.40 m uzunluğunda ve 0.48 m kalınlığında duvar tespit edilmiştir. İki duvar arasında kalan kısımda ise zemininde 0.94 m x 0.60 m ölçülerinde taş döşemeden oluşan; 2.35 m x 0.73 m ebatlarında havuz (?) olduğu düşünülen yapı mevcuttur (Resim 30). Duvar içerisinde 1.40 m genişliğinde geç dönemde kapatılmış kapı gözlemlenmektedir. Güneydoğu duvarı; güneybatı-kuzeydoğu doğrultuda, korunan yüksekliği 9.87 m kotunda, 1.20 m uzunluğunda ve 0.34 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 8.75 m kotunda, 1.73 m genişliğinde ve 0.34 m derinliğinde kapı açıklığı (?) mevcuttur. Güneybatı duvarı; parsel dışında modern yol altında kalmaktadır. Kuzeybatı duvarı; kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda, korunan yüksekliği 10.26 m kotunda, 2.26 m uzunluğunda ve 0.60 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 1.23 m genişliğinde geç dönemde kapatılmış kapı mevcuttur. Duvarların örgü

¹²⁵ Side Kazı Arşivi

¹²⁶ Side Kazı Arşivi

malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Zemininde döşeme ve tesviye izine rastlanmamıştır. Mekân içerisinde Kontrol Sondaj.4’de toplamda 3 SB ile çalışılmıştır¹²⁷.

Yapılan kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkan vaziyet planına baktığımızda, merkezde bir iç avlu ve her bir mekânı bu iç avluya bağlı sıralı mekânlardan oluşan konut II’nin son evre planını görmekteyiz. Konut II’nin girişi, muhtemelen güneybatısında modern yolun altında kalan Sokak I’dan sağlanmaktaydı. F, G ve H Mekânları ise beraber düşünüldüğünde, konutun iç avlusunu oluşturmaktadır. J ve K Mekânları hem iç avluya açılan girişlerinin olması hem de konutun en büyük Mekânlarının olması sebebiyle, triclinium olabileceğini düşündürmektedir. Bu Mekânların zeminleri günümüze kadar korunmuş bir şekilde ulaşmasa da, I Mekânında zemin seviyesine kadar yapılan kazıdan ele geçen bol miktardaki opus sectile parçaları, mekân zeminleri hakkında bize fikir sunmaktadır. Muhtemelen triclinium olarak düşündüğümüz I ve J Mekânlarının zeminler opus sectile ya da mozaik döşeli olmalıydı¹²⁸.

¹²⁷ Side Kazı Arşivi

¹²⁸ Side Kazı Arşivi

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİDE 807 ADA 1 PARSEL, KONUT I

Konut I, Konut II'nin güneydoğusunda, Konut III'ün güneybatısında, Sokak I ile Sokak II arasında kuzeybatı-güneydoğu aksında konumlandırılmıştır¹²⁹. Yapının merkezinde zemini taş döşeli bir mekân ve bu mekâna bağlı sıralı odalara bakıldığında, buranın bir konut planı oluşturduğunu göstermektedir¹³⁰. I numaralı Konut, “iç avlulu” olarak isimlendirilen konut tipini temsil etmektedir. Genel plana bakıldığında ilk göze çarpan, zemini taş döşeli olan merkezi iç avludur.

3.1. Side 807 Ada 1 Parsel, Konut I Planı

Konut I, parselin güney köşesinde yer almaktadır. Konutun genel planına baktığımızda ilk göze çarpan, merkezindeki zemini taş döşeli olan iç avlusudur. Avlu iki bölümden oluşmaktadır. Avlunun L Mekânını oluşturan bölümü, doğu-batı aksında uzanmaktadır. L Mekânının kuzeydoğu bölümünde, iki adet sonradan eklenen paye ile bir açık giriş oluşturulmuştur. Ayrıca Mekânın güneybatısı boyunca uzanan bir stylobat hattı göze çarpmaktadır. Mekânın kuzeybatı duvarının önünde ise bir çeşme bulunmaktadır. Avlunun M ve A Mekânları kuzey-güney aksında uzanmaktadır. A Mekânında Sokak I ile Konut I'ı birbirine bağlayan bir giriş bulunmaktadır. Konutun ana girişi olan bu kapı, geç dönemde kapatılarak iptal edilmiştir. M Mekânı doğu duvarında da bir giriş mevcuttur. A Mekânındaki giriş kapatıldıktan sonra muhtemelen konutun ana girişi burası olmalıydı. İç Avluyu oluşturan üç mekânın taş döşeme zeminlerine bakacak olursak, A ve M Mekânlarının zeminlere L Mekânınkilerden farklıdır. L Mekânının zemin döşemeleri kendi içinde düzensiz ölçüde ve sırada iken, A ve M Mekânlarının zemin taşları ise daha büyük ölçüde olmakla beraber aynı aksta ve neredeyse aynı büyüklüktedir¹³¹.

Konutun iç kısmında, girişleri avluya açılan iki mekân yer almaktadır. Bu iki mekânın kuzeydoğu duvarları, Konut II ile Konut I'ın sınırlarını oluşturmaktadır. Zemini

¹²⁹ Tezin ana konusunu oluşturan Konut I'ın bir bütün olarak değerlendirilebilmesi adına, tezin ikinci bölümünde Konut III ile Konut II'nin mekân analizleri ile stratigrafisine yer verilmiştir. Bununla aynı parsel içerisinde yer alan üç konutun plan, fonksiyon ve stratigrafik olarak karşılaştırıp, varsa ortak paydalarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

¹³⁰ Side Kazı Arşivi

¹³¹ Side Kazı Arşivi

mozaik döşemeli olan bu mekânların, konut I’de diğer mekânlardan farklı inşa edildiği göze çarpmaktadır. Söz konusu iki mekânın, avlunun güneybatı bölümündeki C Mekânı, kuzeydoğusundaki ise K mekânı olarak adlandırılmıştır. Avlunun güneybatı sınırı boyunca uzanan stylobat hattı, C Mekânını iç avluya bağlayan açık bir giriş oluşturmaktadır. Buna karşılık olarak, C Mekânının tam karşısında bulunan K Mekânında bu hat gözlenmemekte olup, avlu ile olan bağlantısı, eşiği günümüze kadar korunagelmış bir girişle sağlanmaktadır¹³².

Avlunun güneydoğusunda bulunan iki mekândan bir diğeri ise B Mekânıdır. Zemini tuğla plakalarla döşeli bu mekânın kuzeybatı duvarı, C Mekânının kuzeybatı duvarı ile aynı aksta olup, daha gerisinde yapılmıştır. Söz konusu bu duvarının vaziyet planına baktığımızda, muhtemelen B Mekânı ile C Mekânı aynı genişlikte iken daha sonraki bir evrede B Mekânı küçültülmüştür¹³³.

Konut I’de yüzölçümü olarak en büyük alanı kaplayan S Mekânıdır. Mekânın doğusundaki kuzeydoğu-güneybatı ve kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanan iki sıra duvarın oluşturduğu bölüm dikkat çekicidir. Bu duvarları oluşturan bloklar ile iç avluda bulunan stylobat hattının benzerliği ve aksları göz önüne alındığında, konuttaki plan değişikliğine bir diğer kanıt olarak gösterilebilir¹³⁴.

Konut I ile Konut II’nin planlarını bir bütün olarak ele aldığımızda, özellikle iç avluların birbirine çok benzediğini görmekteyiz¹³⁵. Söz konusu iki iç Avlu, birbirini dik kesen iki koridor şeklinde planlanmıştır. Ayrıca, Konut II ile Konut I’in planını bir bütün olarak incelediğimizde, uzunluk, genişlik ve plan bakımından neredeyse aynı olduğu görülmektedir. Konut II’yi Sokak I’e bağlayan giriş muhtemelen F Mekânının kuzeybatısında olmalıydı. Konut I’in İç Avlusunun’da Sokak I’e açılan bir girişi olması bu iki İç Avlunun benzerliğini pekiştirmektedir. Konut III’ün D Mekânını, güneybatı duvarının Sokak I’in kuzeybatı duvarı olduğunu varsayarsak D Mekânı ile Konut I’in C Mekânı hemen hemen aynı ölçülerde inşa edilmiştir. Konut II’nin J Mekânı ile Konut I’in K Mekânı aynı ölçülerde olmasa bile içinde bulundukları konutların konumları aynıdır.

¹³² Side Kazı Arşivi

¹³³ Side Kazı Arşivi

¹³⁴ Side Kazı Arşivi

¹³⁵ Söz konusu Avluları oluşturan mekânlar Konut I’de A, M ve L Mekânları, Konut II’de ise H, G VE F mekânlarıdır.

Tüm bu benzerlikler göz önüne alındığında plan bakımından neredeyse aynı olan iki konut, sırt sırta inşa edilmiştir¹³⁶.

3.2. Side 807 Ada 1 Parsel, Konut I Mekânlar

Konut I'i oluşturan toplam beş mekân vardır. A, M ve L Mekânlarını bir bütün olarak ele aldığımızda konutun iç avlusunu oluşturduğunu görmekteyiz. Bu sebeple bu üç mekân iç avlu olarak tanımlanmıştır. İç avlunun güneyindeki iki Mekân B ve C, kuzeyindekiler ise K ve S Mekânları olarak adlandırılmıştır¹³⁷.

3.2.1. İç Avlu (A, M ve L Mekânları)

A, M ve L Mekânları bir ele alındığında A, B, C, K ve S mekânlarının merkezinde bulunması ve tüm mekânlara girişi olduğu göz önüne alındığında buranın Konut I'in iç avlusu olduğuna işaret etmektedir (Resim 31). Mekânın ölçüleri 10.30 m x 6.20 m'dir. Mekân duvarları en üst kotu 9.94 m, ortalama korunan yükseklikleri 1.82 m'dir. Mekânın kuzeydoğu duvarı; kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda uzanmakta olup, en yüksek yeri 9.80 m kotunda, 10.30 m uzunluğunda ve 0.52 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde dört adet giriş mevcuttur. İlk giriş 8.25 m kotunda, 1.04 m genişliğinde ve 0.50 m derinliğindedir. İkinci giriş 1.86 m kotunda ve 1.12 m genişliğindedir. Üçüncü giriş 8.18 m kotunda, 1.32 m genişliğinde ve 0.50 m derinliğindedir. Aynı zamanda birinci, ikinci ve üçüncü giriş atriumdan S mekânına geçişi sağlamaktadır. İkinci giriş bir sıra düz bir sıra yatay biçimde tuğlalarla geç dönemde kapatılmıştır. Dördüncü giriş 8.11 m kotunda, 1.75 m genişliğinde ve 0.45 m derinliğinde ve atrium ile K mekânı arasındaki geçişi sağlamaktadır (Resim 32-33). Mekânın güneydoğu duvarı güneybatı-kuzeydoğu doğrultuda uzanmakta olup, korunan yüksekliği 9.94 m kotunda, 3.32 m uzunluğunda ve 0.44 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 8.10 m kotunda ve 1.37 m genişliğinde kapı açıklığı mevcuttur. Kapı sövesi birden fazla kesme taştan yapılmıştır. Söz konusu bu kapı parselin sınırına denk geldiği için doğusundaki Mekân tespit edilememiştir. Mekânın güneybatı duvarı güneydoğu-kuzeybatı doğrultuda uzanmakta olup, korunan yüksekliği 9.73 m kotundadır. 10.15 m uzunluğunda ve 0.50 m kalınlığında olan duvar içerisinde üç adet giriş mevcuttur. İlk giriş 9.73 m kotunda, 2.07 m uzunluğunda ve 0.50 m kalınlığında ve A

¹³⁶ Konut I ile Konut II'yi birbirinden ayıran duvara en yakın noktalardan referans alınarak alınan kotlara bakacak olursak, Konut I'in iç avlu zemin döşemesi 7.89 m, Konut II'nin iç avlu zemin döşemesi ise 8.72 m kotundadır. Söz konusu iki konut arasında ortalama 0.82 m yükseklik farkı vardır.

¹³⁷ Side Kazı Arşivi

mekânına geçişi sağlamaktadır. İkinci giriş 8.35 m kotunda, 1.46 m genişliğinde ve 0.50 derinliğinde olup atriumun B mekânı ile bağlantısını sağlamaktadır. Üçüncü giriş mevcut hali ile atriumun güneybatı stylobat hattıdır. Stylobat 8.13 m kotunda, 1.00 m x 0.64 m ölçülerinde blok taşlardan oluşmaktadır (Resim 34). Stylobatın kuzeybatısında 1.40 m uzunluğunda ve 0.64 m kalınlığında ek bir duvar mevcuttur. Stylobat üzerinde ortalama 0.45 m çapında, 0.25 m yüksekliğinde ve birbirleri arası 1.05 m mesafede konumlandırılmış in-situ halde kaide bulunmaktadır. Atriumun kuzeybatı duvarı kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda uzanmakta olup, korunan yüksekliği 9.77 m kotundadır. 3.56 m uzunluğunda ve 0.52 m kalınlığında olan duvara bitişik olarak konumlandırılmış 8.30 m kotunda, 2.90 m genişliğinde, 0.72 m derinliğinde, 1.00 m yüksekliğinde duvarları pembe renkli sıvalı bir havuz yapısı mevcuttur. Havuzun güneydoğu duvarı günümüze ulaşmamıştır (Resim 35). L ve M mekânlarının ikisini ayıran kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu, korunan yüksekliği 9.29 m kotunda, 3.32 m uzunluğunda, 0.44 m kalınlığında duvar mevcuttur. Duvar üzerinde 8.12 m kotunda, 1.37 m genişliğinde 0.44 m derinliğinde kapı açıklığı bulunmaktadır. Duvarın güneybatı köşesinde 8.75 m kotunda, 1.00 m yüksekliğinde ve 0.36 m çapında, muhtemelen çatıda biriken suyu tahliye etmek amacıyla yapılmış taş künk sırası bulunmaktadır. Künk sırasının etrafı pişmiş toprak tuğlalarla çevrilmiştir (Resim 36). Künk gideri A mekânında da bahsedildiği gibi kanala bağlanarak sokak I'nın kanalizasyonuna aktarılmıştır. Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Zemininde 8.12 m kotunda, en büyük olanı 1.85 m x 0.90 m, en küçüğü 0.40 m x 0.37 m ölçülerinde taş döşeme tespit edilmiştir. Zemin döşemesinin yapım evresinin tarihlendirilmesi amacıyla taş levhalardan bir tanesi kaldırılarak Kontrol Sondaj.15 ile toplamda 6 SB ile çalışılmıştır. M mekânı içerisinde SB1 ve SB2 katmanlarından bol miktarda cam ve demir çivi parçaları; L mekânı içerisinde SB2 katmanından cam ve demir çivi parçaları ele geçmiştir¹³⁸. Side Agorasının yaklaşık 20 m kuzeyinde, C1 Caddesinin hemen gerisinde R1 ve R2¹³⁹ konutları yer almaktadır¹⁴⁰. R2 konutunun yassı

¹³⁸ Side Kazı Arşivi

¹³⁹ C1 Caddesindeki dükkânlardan bir avlu ile sınırlandırılıp ve söz konusu avlu etrafında farklı büyüklükteki odalardan oluşan R1 konutuna, Mansel tarafından Konsollu Ev ismi verilmiştir. R1 konutunun hemen arkasında, bir sokak ile ayrılmış R2 konutu yer almaktadır. Konutun merkezinde iki tarafı sütunlu galerilerle çevrili bir avlu ve bu avluya açılan mekânları olan bu konuta Mansel tarafından Peristilli Ev adı verilmiştir. Bu iki konutun Mansel döneminde kazıları yapılmış olup Side'deki ilk konut araştırması olmuştur.

¹⁴⁰ Mansel, 1978, s. 241.

taş zemini olan avlusunun kuzey duvarında bir çeşme havuzu bulunmaktadır. Bu havuz üzerindeki duvarın cephesinde çeşmeye ait izler de mevcuttur. Konut I'ın iç avlusunun kuzeybatı duvarında da devşirme taşlardan yapılmış, iç kısmı sıvalı olan bir çeşme havuzu bulunmaktadır. Konut I'deki avlu ve bu avludaki havuzun, R2 konutunun avlu ve havuzuna benzerliği dikkat çekicidir¹⁴¹.

Konutlardaki avlular ve çeşmeler, konut sahipleri için toplumsal statü göstergesi ve konuk ağırlama geleneğinde önemli bir rol üstlenmiştir. Geç Antik Dönemde lüks evler, arazinin düzleştirilip yeni konutların inşa edilmesi yerine mevcut yapıların tadilatı ve yenilenmesiyle yapılmıştır. Konutlarda çeşme kullanımının MS 2. yüzyılda başladığını ve MS 4. yüzyıldan 6. yüzyıla kadar Küçük Asya'daki kıyı kentlerinde ve tüm Akdeniz bölgesinde yaygınlaştığı görülmektedir. Bu süreçte, binalar genişletilmiş, bitişik konutlar birleştirilmiş veya ayrılmış, bazı mekânların giriş ve çıkışları iptal edilmiş ve ev sahipleri misafirlerini ağırlamak için kabul ve yemek odaları eklemişlerdir. Ev dekorasyonları büyük ölçüde yenilenmiş, avlulara çeşmeler eklenmiştir. Özellikle avlulara çeşme eklemek için mevcut revak sütunları arasına bir çeşme duvarı inşa edilmiş ve önüne bir çeşme havuzu inşa edilmiştir. Konutların içindeki çeşmelerin yer seçimi belirli faktörler göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Geç Antik Dönem'deki lüks konutlardaki çeşmeler de evin orta aksına konumlandırılmıştır. Bu çeşmeler, evin kalbi olarak hizmet veren revaklarla çevrili açık hava avlusuna yerleştirilmiştir. Konuta gelen ziyaretçiler, girişten avluya girdiklerinde, ev sahibinin zenginliğini sembolize eden dekoratif çeşmeyi hemen görebilmelidirler. Akdeniz bölgesindeki sıcak iklim koşulları düşünüldüğünde, çeşmelerden akan suyun ferahlatıcı ve serinletici etkisi, avluları ev sahipleri ve misafirler için vazgeçilmez Mekânlara dönüştürmektedir. Ayrıca, suyun her zaman ulaşılabilir olduğunu bilmek, ev sakinlerinin konforunu artırarak evlerini daha da yaşanabilir hale getirmektedir¹⁴².

R2 konutunun avlusu, her iki yanında bulunan sütunlu ve zemini mozaikli portikolarla çevrilidir. Konut I'ın iç avlusunun güneybatı sınırında uzanan stylobat hattı ve bu hattın hemen gerisindeki C Mekânının mozaik zemininin varlığı bilinmektedir.

¹⁴¹ Side Kazı Arşivi

¹⁴² Mehmet Cihangir Uzun, The Role of Fountains in Expressing Social Status: Late Antique Fountains in Courtyard House Architecture of Asia Minor, OLBA XXXII, 2024, s. 127-132.

Tüm bu verilere bakacak olursak, R2 Konutunda da görüldüğü gibi Konut I'in önceki evrelerinde benzer bir peristylli avlunun varlığını düşündürmektedir¹⁴³.

3.2.2. B Mekânı

Mekânın ölçüleri 3.64 m x 3.07 m'dir. Mekân duvarlarının korunan en üst kotu 10.00 m, ortalama korunan yükseklikleri 2.02 m'dir (Resim 37). Mekânın kuzeydoğu duvarı; kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda uzanmakta olup, korunan yüksekliği 9.59 m kotunda, 3.00 m uzunluğunda ve 0.60 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 8.35 m kotunda, 1.46 m genişliğinde ve 0.50 derinliğinde kapı açıklığı mevcuttur. Duvar önünde 8.21 m kotunda zeminden 0.61 m yükseklikte, 0.60 m çapında kuyu tespit edilmiştir. Söz konusu kuyunun bilezik taşı, devşirme olarak kullanılmış bir kireçtaşı mimari bloktan yapılmıştır (Resim 38). Güneydoğu duvarı; güneybatı-kuzeydoğu doğrultuda, korunan yüksekliği 10.00 m kotunda, 3.69 m uzunluğunda ve 0.54 m kalınlığındadır. Duvar üzerinde 0.20 m x 0.15 m ölçülerinde üç adet hatıl deliği mevcuttur. Duvarın güney köşesi önünde 8.13 m kotunda, 1.41 m uzunluğunda ve 0.50 m kalınlığında bir kanal mevcuttur. Bu kanal Sokak I'in kanalizasyonuna bağlanmaktadır (Resim 39). Güneybatı duvarı; güneydoğu-kuzeybatı doğrultuda, korunan yüksekliği 9.93 m kotunda, 3.07 m uzunluğunda ve 0.70 m kalınlığındadır. Duvar üzerinde 0.20 m x 0.15 m ölçülerinde iki adet hatıl deliği mevcuttur. Duvar içerisinde geç dönemde kapatılmış, 0.75 m genişliğinde bir pencere açıklığı tespit edilmiştir. Kapatılmış pencerenin sokak duvarında olduğu göz önüne alındığında pencere sokağa açılmaktaydı. Ayrıca duvar önünde seki olabileceği düşünülen bir platform görülmektedir (Resim 40). Kuzeybatı duvarı; kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda, korunan yüksekliği 9.80 m kotunda, 3.70 m uzunluğunda ve 0.51 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 8.30 m kotunda, 2.36 m genişliğinde ve 0.54 m derinliğinde kapı açıklığı mevcuttur. Kapı açıklığının kuzey ve batı duvarlarındaki tuğlaların tonozlu olduğu gözlemlenmiş olduğundan kapı açıklığının üzerinin kemerli olduğuna işaret etmektedir (Resim 41). Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Zemininde 7.92 m kotunda, 3.40 m x 2.90 m ölçülerinde pişmiş toprak döşeme taşları tespit edilmiştir. Mekân içerisinde Kontrol Sondaj.2'de toplamda 1 SB ile çalışılmıştır. Mekân içerisinde

¹⁴³ Side Kazı Arşivi

SB1, SB2 ve SB3 katmanlarından bol miktarda cam ve demir çivi parçaları ele geçmiştir¹⁴⁴.

Roma dönemi öncesi atriumun bir diğer işlevi de yemek pişirilen alan olmasıydı. Zamanla yemek pişirmeye ayrılmış bir birim olarak mutfak ortaya çıkmıştır. Genel olarak konutlarda, mutfak mekânı olan culina, tricliniumun yakına konumlandırılmıştır¹⁴⁵. B Mekânının evin tricliniumu olan C Mekânının yanında konumlandırılmıştır. Mekânda sokağa bağlanan bir kanalın ve bir kuyunun bulunması da göz önüne alındığında, buranın bir mutfak yani culina olduğunu düşündürmektedir¹⁴⁶.

Efes Yamaç Evleri 2’de IV. Konut alanında SR9d odası mutfak olarak kullanılmıştır. Söz konusu mekânda 4. Yapım aşamasında büyük bir fırın bulunmaktadır. Odanın duvar kaplamasının dışına dikey olarak yerleştirilmiş, duman tahliyesi olarak düşünülen boru bulunmaktadır. Ocak üzerindeki arka duvarda iki küçük niş yer almaktadır. Mekâna 4. Yapı evresinde bir kuyu inşa edilmiştir¹⁴⁷. Side 807 Ada 1 Parseldeki Konut I’de mutfak olarak düşündüğümüz B Mekânında da SR9d’da yer alan kuyu benzer özellik göstermektedir. Fakat Konut I’de fırın veya ocak izine rastlanmamıştır¹⁴⁸.

Antandros kentindeki Yamaç Evde bir mekânın mutfak olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Söz konusu mekânın tabanı pişmiş tuğla döşelidir ve apsisli büyük salona açılmaktadır. Söz konusu mekân hem latrinanın yanında olması hem de latrinanın üzerinde bulunduğu kanalizasyon sistemine bağlı olması sebebiyle mekânın işlevinin mutfak olduğuna işaret etmektedir (Resim 42)¹⁴⁹. Antandros kentinde yer alan Yamaç Evdeki mutfak ile Side 807 Ada 1 Parseldeki Konut I’de mutfak olarak düşündüğümüz B Mekânı benzer mimari özellikler göstermektedir. Her iki mekânda da bir kanalizasyon sisteminin ve zeminlerinin tuğla döşeli olması, Konut I B Mekânının işlevinin mutfak olduğunu desteklemektedir¹⁵⁰.

¹⁴⁴ Side Kazı Arşivi

¹⁴⁵ Zeyrek, 2005, s. 64.

¹⁴⁶ Side Kazı Arşivi

¹⁴⁷ Yaşar Serkal Yıldırım, Metropolis Buluntuları Işığında Batı Anadolu’daki Hellenistik-Roma Dönem Mutfak Kültürü, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Arkeoloji Programı Doktora Tezi, 2010, s. 114.

¹⁴⁸ Side Kazı Arşivi

¹⁴⁹ Yıldırım, 2010, s. 130.

¹⁵⁰ Side Kazı Arşivi.

Metropolis kentinde Tüccar Evi olarak adlandırılan konutta M-2 olarak isimlendirilen mekânın işlevi mutfak yani Culina olarak tespit edilmiştir. Mekânın kuzeydoğu köşesinde mutfak tezgâh olarak kullanıldığı düşünülen bir platform yer almaktadır. 1,05 m. x 1,62 m. ebatlarında 0,54 m. yüksekliğinde sadece tuğla malzeme kullanılarak harçla örülmüş tezgâhın doğu yarısı batı yarısına göre yaklaşık 20 santim daha alçaktır. Güney duvarının hemen ortasında güneybatı köşeye kadar uzanan 66 cm yüksekliğinde 76 cm. genişliğinde 2,10 cm uzunluğunda, tuğla ve irili ufaklı taşlardan harçla örülerek oluşturulmuş bir platform yer almakta ve platformun üst kısmının tuğla malzeme ile oluşturulduğu görülmektedir (Resim 43-44)¹⁵¹. Side 807 Ada 1 Parseldeki Konut I'de mutfak olarak düşündüğümüz B Mekânının da güneybatı duvarı önünde de tezgâh ya da seki olarak kullanıldığı düşünülen platformunun, Metropolis kentindeki Tüccar Evindeki culinayla benzerlik göstermektedir¹⁵².

3.2.3. C Mekânı

C Mekânın ölçüleri 4.64 m x 4.32 m'dir. Mekân duvarları en üst kotu 9.92 m, ortalama korunan yükseklikleri 1.95 m'dir (Resim 45). Mekânın kuzeydoğu duvarı; kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda, 9.15 m yüksekliğinde, 4.34 m uzunluğunda ve 0.46 m kalınlığındadır. Kuzeydoğu duvarı mevcut hali ile atriumun güneybatı stylobat hattıdır. Stylobat 8.13 m kotunda, 1.00 m x 0.64 m ölçülerinde taşlardan oluşmaktadır. Stylobatın kuzeybatısında 1.40 m uzunluğunda ve 0.64 m kalınlığında ek bir duvar mevcuttur. Stylobat üzerinde ortalama 0.45 m çapında, 0.25 m yüksekliğinde ve birbirleri arası 1.05 m mesafede konuşlandırılmış in-situ halde kaide bulunmaktadır (Resim 46). Güneydoğu duvarı; güneybatı-kuzeydoğu doğrultuda, korunan yüksekliği 9.80 m kotunda, 4.97 m uzunluğunda ve 0.51 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 8.30 m kotunda, 2.36 m genişliğinde ve 0.54 m derinliğinde kapı açıklığı mevcuttur. Güneybatı duvarı; güneydoğu-kuzeybatı doğrultuda, korunan yüksekliği 9.92 m kotunda, 4.30 m uzunluğunda ve 0.54 m kalınlığındadır. Kuzeybatı duvarı; kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda, 9.85 m yüksekliğinde, 5.00 m uzunluğunda ve 0.52 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 8.99 m kotunda, 1.27 m genişliğinde ve 0.52 m derinliğinde kapı açıklığı mevcuttur. Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Zemininde 7.97 m kotunda, 4.64 m x 4.32 m

¹⁵¹ Yıldırım, 2010, s 145.

¹⁵² Side Kazı Arşivi.

ölçülerinde mozaik zemin mevcuttur. Mozaik zemini oluşturan tesseralar 0.02 m ölçülerde, siyah ve beyaz renklerin oluşturduğu geometrik motiflerden oluşmaktadır. Mekân içerisinde SB1 ve SB3 katmanlarından bol miktarda cam ve demir çivi ele geçmiştir. Mekân içerisinde SB1 ve SB2 katmanlarından bol miktarda cam; SB1, SB2 ve SB3 katmanlarından demir çivi parçaları ele geçmiştir¹⁵³.

Genellikle ziyafet vermeye yarayan bu yemek salonları, sıradan vatandaşların evinde bulunmuyordu. Bazı konutlarda tek triclinium varken bazı konutlarda birden fazla bulunabiliyordu. Yemek olgusuyla yakın ilişkisi olan bu mekân, hem culinayla yan yana olması hem de konutun en gösterişli mekânı olması göz önüne alındığında C Mekânının triclinium olması gerekmektedir¹⁵⁴.

Ephesos kentinde bir konut Peristylin kuzey tarafından ki geniş koridorun arkasında zemin katta iyi korunmuş iki tane triclinium olarak adlandırılmış oda bulunmaktadır. Kuzey doğuda SR 24 ve kuzeybatı köşesinde SR 28 olarak adlandırılan bu odalar zemin mozaikleri ve duvarlarının süslemesi ve mimari yapılar nedeniyle triclinium olarak adlandırılmışlardır. Mekânın güneybatı köşesinde üzeri mermerle kaplı servis amaçlı kullanılmış bir platform yer almaktadır. Tricliniumun güney duvarı cephesinde iki adet niş içerisine yarı dairesel çeşmeler yer almaktadır. Mekânın mozaik zemini simetrik bir şema tasarımı ile inşa edildiği görülmektedir. Bu şemada ortada 3,26 x 1,97 m. lik bir dikdörtgen alan ve bu alanın güneyinde hem batısında hem de doğusunda bulunan 1,23 x 1,10 m.'lik bir alan mevcuttur. Üçlü bu kompozisyon kendi etraflarını saran şeritin dışında, dıştan 0,8 m. genişliğinde üçlü kompozisyonu çepeçevre dolanan siyah bir şerit ile çevrilmiştir. Triclinium olduğu belirtilen SR24 nolu mekânda klinelerin rekonstrüksiyonu için zemin üzerindeki mozaik tasarımından faydalanılmıştır. Merkezdeki dikdörtgen ve onun etrafındaki mozaik tasarımına bağlı olarak klineler ve diğer mobilyalar yerleştirilmiştir (Resim 47)¹⁵⁵. Side 807 Ada 1 Parseldeki Konut I'deki triclinium C Mekânıyla Ephesos'daki SR24 nolu mekânın zemini birbirine benzemektedir¹⁵⁶.

¹⁵³ Side Kazı Arşivi.

¹⁵⁴ Side Kazı Arşivi.

¹⁵⁵ Yıldırım, 2010, s 115-117.

¹⁵⁶ Side Kazı Arşivi.

3.2.4. K Mekânı

Mekânın ölçüleri 5.00 m x 4.40 m'dir. Mekân duvarları en üst kotu 9.85 m, ortalama korunan yükseklikleri 1.96 m'dir (Resim 48). Mekânın kuzeydoğu duvarı; kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda, en üst kotu 9.68 m yüksekliğinde, 4.10 m uzunluğunda ve 0.50 m kalınlığındadır. Güneydoğu duvarı; güneybatı-kuzeydoğu doğrultuda, en üst kotu 9.45 m yüksekliğinde, 5.00 m uzunluğunda ve 0.44 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 8.09 m kotunda, 2.75 m genişliğinde ve 0.48 m derinliğinde kapı açıklığı mevcuttur. Kapı açıklığının güney ve doğu duvarlarındaki tuğlaların tonozlu gözlemlenmiş olduğundan kapı açıklığının üzerinin kemerli olduğuna işaret etmektedir (Resim 49). Güneybatı duvarı; güneydoğu-kuzeybatı doğrultuda, en üst kotu 9.80 m yüksekliğinde, 4.23 m uzunluğunda ve 0.40 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 8.11 m kotunda, 1.75 m genişliğinde ve 0.45 m derinliğinde kapı açıklığı mevcuttur. Kuzeybatı duvarı; kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda, en üst kotu 9.85 m yüksekliğinde, 4.94 m uzunluğunda ve 0.60 m kalınlığındadır. Duvarın kuzey tarafında modern tahribattan kaynaklı duvarın 2.08 m'lik bölümü 8.63 m kotuna kadar tahrip edilmiştir. Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Zemininde 7.89 m kotunda, 4.48 m x 4.03 m ölçülerinde mozaik zemin mevcuttur. Mozaik zemini oluşturan tesseralar 0.02 m ölçülerde, siyah ve beyaz renklerin oluşturduğu geometrik motiflerden oluşmaktadır. Mekân içerisinde Kontrol Sondaj.12'de toplamda 3 SB ile çalışılmıştır. Mekân içerisinde SB1, SB2, SB3 ve SB4 katmanlarından bol miktarda cam; SB1 ve SB3 katmanlarından demir çivi parçaları ele geçmiştir¹⁵⁷.

Cubiculum yüksek statülü bir ailenin yaşadığı Roma evlerinde özel bir odaydı. Genellikle Atriuma bağlı mekânlardır fakat peristyl avlularla da bitişik şekilde yapıldığı görülmektedir. Triclinium gibi gösterişli olan bu mekânlar, yatak odası, iş toplantıları, önemli misafirlerin karşılanması ve evdeki en değerli sanat eserlerinin sergilenmesi için

¹⁵⁷ Side Kazı Arşivi.

kullanılmıştır. K Mekânı işlevinin son kullanım evresinde cubiculum¹⁵⁸ olduğu düşünülmektedir¹⁵⁹.

3.2.5. S Mekânı

Mekânın ölçüleri 6.83 m x 5.22 m'dir. Mekân duvarları en üst kotu 9.81 m, ortalama korunan yükseklikleri 1.71 m'dir (Resim 50). Mekânın kuzeydoğu duvarı; kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda, en üst kotu 9.49 m yüksekliğinde, 6.75 m uzunluğunda ve 0.55 m kalınlığındadır. Güneydoğu duvarı; güneybatı-kuzeydoğu doğrultuda, en üst kotu 9.81 m yüksekliğinde, 5.14 m uzunluğunda ve 0.54 m kalınlığındadır. Güneybatı duvarı; güneydoğu-kuzeybatı doğrultuda, en üst kotu 9.53 m yüksekliğinde, 6.75 m uzunluğunda ve 0.50 m kalınlığındadır. İlk giriş 8.25 m kotunda, 1.04 m genişliğinde ve 0.50 m derinliğindedir. İkinci giriş 1.86 m kotunda ve 1.12 m genişliğindedir. Üçüncü giriş 8.18 m kotunda, 1.32 m genişliğinde ve 0.50 m derinliğindedir. Aynı zamanda birinci, ikinci ve üçüncü giriş atriumdan geçişi sağlarken, ikinci giriş bir sıra düz bir sıra yatay biçimde tuğlalarla geç dönemde kapatılmıştır (Resim 51). Kuzeybatı duvarı; kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda, 9.45 m yüksekliğinde, 5.50 m uzunluğunda ve 0.46 m kalınlığındadır. Duvar içerisinde 8.09 m kotunda, 2.75 m genişliğinde ve 0.48 m derinliğinde kapı açıklığı mevcuttur. Kapı açıklığının güney ve doğu duvarlarındaki tuğlaların döndüğü gözlemlenmiş olduğundan kapı açıklığının üzerinin kemerli olduğu öne sürülmektedir. Duvarların örgü malzemesi; konglomera, kum taşı, traverten taş, tuğla parçaları ve moloz taşlardan oluşmaktadır. Zemininde 8.00 m kotunda, 0.97 m x 0.60 m ölçülerinde tuğla zemin döşeme (?) tespit edilmiştir (Resim 52). Mekân içerisinde 0:50 m çapında kuyu bulunmaktadır (Resim 53). Mekânın güney köşesinde 7.85 m kotunda 0.56 m x 0.36 m ölçülerinde stylobat taşlarının çevrelediği; 3.82 m x 3.26 m ölçülerinde 'L' formunda bir stylobat sırası açığa çıkarılmıştır (Resim 54). Mekân içerisinde Kontrol Sondaj.11'de toplamda 5 SB, Kontrol Sondaj.13'de toplamda 1 SB, Kontrol Sondaj.14'de toplamda 5 SB ve Kontrol Sondaj.22'de toplamda 6 SB ile çalışılmıştır. Mekân içerisinde

¹⁵⁸ Ev Sahibinin Günün Yorgunluğunu Unuttuğu Bu Dinlenme Odaları Evlerin Gözde Mekânlarından Biridir. Boyutları Triclinium'lardan Daha Küçük Olan Bu Odaların Tabanları, Eros, Aphrodite, Dionysos, Satyros-Antiope Gibi Daha Çok Aşk, Sevgi Ve Eğlenceyle İlgili Betimlemelerim Yapıldığı Mozaiklerle Dekore Edilmişlerdir. Genellikle Odalarda Duvarlar Fresklerle Ve Stucco Kaplıdır. Odaların Camlı Ve Demir Parmaklıklı Geniş Pencereleri Peristil Ve Impluvium'lara Açılarak, Işık Ve Hava Temininde Bu Mekânları Kullanmışlardır. Mesut Dilaver, Zeugma Geç Antik Dönem Konutları, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2020, s. 28.

¹⁵⁹ Side Kazı Arşivi.

SB2 ve SB3 katmanlarından bol miktarda cam; SB2 katmanında demir çivi parçaları ele geçmiştir¹⁶⁰.

S Mekânının işlevi hakkında yorum yapabilmek adına elimizdeki arkeolojik veriler oldukça sınırlıdır. Mekânda yer alan kuyu, en göze çarpan mimari unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple S Mekânı hem cubiculumun yanında olduğu, hem de su ile ilişkili bir mekân olarak göze çarptığı için latrina ya da banyo olarak kullanıldığını akla getirmektedir¹⁶¹.

3.3. 807 Ada 1 Parsel, Konut I Tarihlendirilmesi

Konut I iç avlusunda yapılan kazı çalışmaları sonucunda, Kontrol sondaj 15 ve kontrol sondajı 11'in SB'lerinde, yapının inşa tarihine ışık tutacak MÖ 1. yüzyılın 2. yarısı ile MS 1. yüzyılın sonu arasında tarihlenen seramik buluntular ele geçmiştir. Hatta MÖ 50 ile 0 arası için yapının inşa tarihinin Terminus Post Quem olduğu ileri sürülebilir. Ancak parselde konut inşasından önce, alanın kullanımıyla ilgili şunları söylemek mümkündür. MÖ 3.yüzyıla kadar geriye giden seramik buluntularla karşılaşmıştır. Konut I'de, MS 5.yyın I.yarısı/ortası kapsamlı bir onarım çalışması gerçekleştiği tespit edilmiştir. MS 7.yyın I. yarısı/ortasına kadar uzanan seramik buluntular, konutun bu tarihten sonra kullanılmadığına işaret etmektedir (Tablo 30-35)¹⁶².

Side'nin I. İustinianus döneminde, MS 535 yılından itibaren Pamphylia Primae (Doğu Pamphylia) kentlerinin metropolisi olduğu bilinmektedir. Bu sayede Side Batı Pamphylia kentlerinin metropolisi olan Perge'nin önüne geçmiştir. Pamphylia Primae'nin dini bir merkez haline gelmesi, bu bölgenin I. Metropolisi olan Side'nin Geç Antik Çağda, özellikle MS 5-6. yüzyılda parlak ve zengin bir dönem yaşamasını da sağlamıştır¹⁶³. Side'de MS 5-6. yüzyıllarda yaşanan bu hareketlilik, mimari alanda da kendisini göstermiştir. 807 Ada 1 Parseldeki Konut I'de MS 5. yüzyılın I. yarısında yaşanan bu imar hareketliliği, kentin değişim ve dönüşüm sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıkmış olmalıdır¹⁶⁴.

¹⁶⁰ Side Kazı Arşivi.

¹⁶¹ Side Kazı Arşivi.

¹⁶² Side Kazı Arşivi.

¹⁶³ Alanyalı ve Yurtsever, 2020, s.55.

¹⁶⁴ Side Kazı Arşivi.

Side'nin MS 7. yüzyılda önce sasanî sonra da arap akınlarının etkisinde kaldığını yapılan kazılar sonucunda ele geçen veriler ile kanıtlanmıştır. Kentin geneline baktığımızda bu tarihten itibaren kentin terkediliş sürecinin başladığı bilinmektedir. 807 ada 1 Parseldeki Konut I'nın de son kullanım evresinin de MS 7.yyın I. yarısıdır. Tüm bu bilgiler göz önüne alındığında, kent geleninin yaşamış olduğu bu durumdan, Konut I'nın de etkilendiği görülmektedir¹⁶⁵.

3.4. Side 807 Ada 1 Parsel, Konut I Buluntular

3.4.1. Numizmatik Buluntular

1947 yılında kazı çalışmalarına başlanılan antik kentte, sikke çalışmalarına ilk olarak Prof. Cl. E. Bosch tarafından başlanılmış ve 1948- 1967 yılları arasında Sabahat ATLAN tarafından devam ettirilmiştir. 2009 yılından itibaren Anadolu Üniversitesi Arkeoloji Bölümü tarafından Prof. Dr. Feriştah Soykal-Alanyalı başkanlığında devam eden kazılarda, numizmatik çalışmalarını Prof. Dr. Ahmet Tolga TEK yürütmüştür. 2020 yılında Türk Tarih Kurumu tarafından atanan Uzman Arkeolog Ertuğrul Akış tarafından numizmatik çalışmaları hala devam ettirilmektedir.

807 Ada 1 Parselde gerçekleştirilen kazı ve sondaj çalışmaları sırasında ele geçen 222 adet sikkenin 113 adedi düşük kondisyon sebebiyle okunamamıştır. Değerlendirilen sikkelerin 8 adedi Hellenistik Dönem (MÖ 3-1. yüzyıl), 7 adedi Roma Dönemi (MS 1-3. Yüzyıl) ve 65 adedini ise Geç Roma Dönemi (MS 4 ve 5. yüzyılı) sikkeleri oluşturmaktadır. Bizans Dönemine ait 27 adet sikke tarihlendirilmiştir (Tablo 9).

Side Antik kentinin yayınlanmış bilinen en erken sikkeleri, MÖ 3-2. yüzyıllara ait ön yüzünde Miğferli Athena, Arka yüzünde “*incus*” içerisinde Nar olarak basılan sikkeleridir¹⁶⁶. Kentin Hellenistik Dönemden Bizans Dönemine kadar komşu bölge ve kentleriyle yakın ilişki içerisinde olduğunu kaynaklardan görmekteyiz. Kazı çalışmalarında ele geçen S.54 numaralı Pisidi Bölgesi Etenna Antik Kentine ait bir adet sikke (MÖ 100), Hellenistik Dönemden itibaren kentin Pisidia Bölgesi ile ilişkiler içinde olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Etenna'ya ait sikkenin ön yüzünde Su Perisi yer alırken arka yüzünde kentin arması Orak ve “ET” lejantı yer almaktadır. Pamphylia

¹⁶⁵ Side Kazı Arşivi.

¹⁶⁶ Sabahat Atlan, 1947-1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1976, s. 52.

Bölgesinin tarihine paralel olarak Hellenistik Dönemin sona erip Roma İmparatorluk Döneminin başlamasıyla kent sikkelerinin tipolojisi ön yüzde Roma İmparatoru, arka yüzde ise kentin arması “Nar ve Nike” yer alarak değişmiştir. Kent her ne kadar Roma hâkimiyetine girmiş olsa da sikkeleri üzerinde kentin ismi, tanrı- tanrıçası ve kentin armasının devam etmesi kentin kendi içinde özerk konumda olduğunu göstermektedir. Ancak geç Roma Dönemine gelindiğinde Roma hâkimiyetini sikkeler üzerinde tam anlamıyla görmekteyiz. Hellenistik ve Roma İmparatorluk dönemindeki kente ait semboller Geç Roma Döneminde yerini imparatorluk dönemini yansıtan değerlere bırakmış olup sikkeler üzerinde yerellik terk edilmiştir. Hristiyanlığı Anadolu’da yayılmasıyla birlikte sikkeler üzerinde Geç Roma Döneminin sonu ve Erken Bizans Döneminde “haç” yer almaya başlamıştır. Kazıda çıkan Bizans Dönemine ait 26 adet sikkenin en erken tarihli, Justinianus I (MS 527-565) dönemine ait olup en geç tarihli Constans II (MS 641-668) dönemine aittir. MS 602-629 arasında süren Bizans-Sasani savaşı, Bizans tarihinin en önemli yenilgilerinden bir tanesini barındırmaktadır. Bizanslılar Mısır ve Suriye’yi tamamen yitirmişler, Anadolu kısmen Sasaniler tarafından işgal edilmiş, hatta Sasani ordusu Khalkedon’a kadar ulaşmıştır. Ancak, bu dönemin olayları, bu savaştan kısa bir süre sonra başlayan Bizans-Arap savaşları ve ardından aynı topraklardaki kalıcı İslam fetihlerinden dolayı Side’de oldukça etkilenmiş ve kent, bu dönemden sonra toparlanamamıştır¹⁶⁷. Kazı alanından gelen sikkeler ve kentteki tüm kazı alanlarından gelen sikkelerde Bizans Dönemi sikkelerinin MS 641-668 Constans II’den sonrasında kesintiye uğramış ve kentin siyasi tarihine paralel olarak sikke basımlarında da durağanlık yaşanmıştır. Alandan çıkan Bizans Dönemi sikkeleri de tüm bunları destekler niteliktedir (Tablo 10-29).

Hellenistik Dönemden Bizans Dönemine kadar çeşitli şekillerde varlığını koruyan kent, Sasani ve Arap akınlarıyla terk edilmeye yüz tutmuş, eski ihtişamını bir daha göremeyerek günümüze kente ait kalıntıları ulaşmıştır¹⁶⁸.

¹⁶⁷ Ahmet Tolga Tek, Side Sikke Buluntuları Işığında MS 622/3’de Pamphylia’ya “Olası” Bir Sasani Saldırısı, , Colloquium Anatolicum, 2015, S.118

¹⁶⁸ Side 807 Ada 1 Parselden ele geçen sikkelerin tarihlendirilmesi ve raporu Side Müzesi Kültür ve Turizm Bakanlığı Personeli Arkeolog Ertuğrul Akış tarafından gerçekleştirilmiştir.

3.4.2. Envanterlik ve Etütlük Eserler¹⁶⁹

807 Ada 1 Parselde gerçekleştirilen kazılar sonucunda toplamda 45 adet envanterlik eser açığa çıkartılmıştır. Bu eser grubunu heykel, yazıt, altar, pişmiş toprak kaplar, figürin, ağırşak, oyun taşı, metal objeler ve kandiller oluşturmaktadır.

A.M. Mansel tarafından R1 Konutunda yapılan kazı çalışmaları sonucunda 100 Envanter Numaralı Tykhe Heykelciği ele geçirilmiştir. Rom-Boston tipi içerisinde kabul edilen bu heykelcik için, MS 3. yüzyılın başı – ortası tarih önerisi ileri sürülmüştür¹⁷⁰. Konut I, K Mekânı kazısı SB3 katmanında açığa çıkarılan heykel, kısa kollu khiton giyimli bir kadına aittir. Eserin boyun ile birlikte baş, sağ kol, sol kol ve ayak bileğinden aşağısı kırık ve eksiktir. Yüzeyinde yer yer kopmalar, kireçlenmeler ve aşınmalar vardır. SD.807-1.22/01 kazı envanter numaralı eserin yüksekliği 16.8 cm, genişliği 8.5 cm ve derinliği 3.8 cm'dir. Sözü edilen eser, R1 Konutundan ele geçirilen heykel referans alınarak, Rom-Boston tipi içerisinde kabul edilen bir Tykhe Heykelciğidir (Resim 55).

S Mekânı SB2 tabakasından gelen bir diğer mermer heykelcik parçası ise, profilli kaide üzerinde ayakta duran, giyimli ve kadındır. Ayak bileğinin üst kısmından yukarısı kırık ve eksiktir. Yüzeyinin bazı bölgelerinde kopmalar mevcut olup kireçlenme ve aşınmalar vardır. SD.807-1.22/03 kazı envanter numaralı eser, Aphrodite'ye ait olabilir ve söz konusu eser için MS 2.yüzyıl tarih önerisi sunulabilir (Resim 56).

K Mekânı SB2 katmanından ele geçen mermer heykel parçası, çıplak ve kanatlı bir çocuk figürine aittir. Eserin, boyun ile birlikte baş, bel hizasından aşağısı, omuz ile birlikte sağ kol, pazu hizasından itibaren sol kol kırık ve eksiktir. Arka kısmı ise kabaca işlenmiştir. Üzerinde kireçlenme ve aşınmalar bulunur. SD.807-1.22/06 kazı envanter numaralı eserin yüksekliği 15,5 cm, genişliği 9.5 cm, derinliği 11,5 cm'dir. Erosa ait

¹⁶⁹ Side Antik Kenti Kazı Başkanlığı denetimince yapılan kazılarda çıkan bütün buluntuların belgelendirilmesi, tarihlendirilmesi, gruplandırılması ve etütlük/envanterlik nitelikte olan buluntuların tanımlanıp, belgelenerek Side Müze Müdürlüğü'ne teslimi için yapılan çalışmalar 'Etütlük/Envanterlik Çalışmaları' olarak ele alınmıştır. Söz konusu çalışmaları; seramik kap formları tarihlemeleri Doktora Öğrencisi Canan Uysal TEZER, heykeltıraşlık eserler tanım ve tarihlemeleri Doktora Öğrencisi H. Yeliz ÖZTUNÇ, eser fotoğraflamaları Arkeolog Mehmet Sıddık AY, eser teknik çizimleri Arkeolog Ceylan ERBAŞ ve Arkeolog Hatice YILDIRIM, eserlerin düzenlenmesi, listelenmesi, tanımı, tarihlemesi ve genel düzeni Side Müze Müdürlüğü Arkeolog Emel Bilge ARI ve Side Müze Müdürlüğü Arkeolog Esin Emre ARI tarafından yapılmıştır.

¹⁷⁰ Hacer Yeliz Öztunç, Side Müzesi'nde Bulunan Mermer Tanrı ve Tanrıça Heykelcikleri, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Bölümü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2018, s. 49-50.

olacağı düşünölen bu eser için olası tarih önerisi MS 2.yüzyıl olarak söylenebilir (Resim 57).

1948 yılında Mansel tarafından kazılan R1 ve R2 Konutlarından 4 adet heykelcik ele geçirilmiştir. Hellenistik Dönemde inşa edilmiş olup, MS 5. yüzyıla kadar kullanım görmüş olan bu konutların, söz konusu heykelciklerin hangi evresine ait olduğunu saptamak mümkün olmamıştır. Antik Dönemde, bu gibi heykelciklerin başka kentlerde yapılan konut kazılarında ele geçirildiği bilinmektedir. Bu görüşe göre, Side konut alanlarından ele geçirilen heykelciklerin, ev költü ile bağlantılı olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle de K Mekânında bulunan Tykhe Heykelciğı, konut yapılarında koruyucu bir anlam taşımakta ve oldukça yaygın kullanılmaktadır.

Antik Dönem konutlarında, heykelciklerin konutlarda költ ve dekoratif amaçlı kullanımlarının yaygın bir şekilde kullanıldığı bilinmektedir. Konut I'de ele geçen MS 2-3 yüzyıl tarihli bu heykeller, bahsi geçen konutlarda uzun bir süre kullanım gördüğü düşünölmektedir.

Konut I, A Mekânı SB1¹⁷¹ ve K Mekânı SB3¹⁷² tabakalarından ele geçirilen pişmiş toprak sıvı kapları (Resim 58), B Mekânı SB4¹⁷³ ve S Mekânı Kontrol Sondaj 13 SB1¹⁷⁴ katmanlarında açığa çıkarılan pişmiş toprak kandiller (Resim 59) için MS 5-7 yüzyıllar arası kullanım gördüğü öne sürölmektedir. Bu eserlerin vermiş olduğı tarih aralığı, Konut I'in son kullanım evresini destekler niteliktedir.

¹⁷¹ SD.807-1.22/11 kazı envanter numaralı eserdir.

¹⁷² SD.807-1.22/13 kazı envanter numaralı eserdir.

¹⁷³ SD.807-1.22/17 kazı envanter numaralı eserdir.

¹⁷⁴ SD.807-1.22/18 kazı envanter numaralı eserdir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SİDE 807 ADA 1 PARSEL, KONUT I'IN PAMPHYLIA VE DİĞER BÖLGELERDEKİ BENZER ÖRNEKLER

4.1. Side R1 ve R2 Konutları

C1 Caddesi Doğu Portiko gerisinde yer alan R1 ve R2 Konutları Mansel döneminde kazı çalışmaları yapılmıştır. Mansel tarafından R1 Konutu, Konsollu ev olarak da adlandırılmıştır. R1 Konutunun kuzeydoğusundaki I,II ve III nolu Mekânlar, dükkânlardır. Zemini mermer yakın sert kalkertaşı levhalarla döşeli olan VIII ve IX nolu Mekânlar, konutun merkezindeki iki avluyu oluşturmaktadırlar. Konutun genel planına da bakıldığında, bu iki avlu etrafını çevreleyen, farklı ölçülerde mekânlar görmekteyiz. Konutun girişi güneydoğusundaki sokağa açılan kapıdan sağlanmaktadır. Zemini geometrik desenli mozaikle döşemeli olan XIII nolu Mekân, bir giriş odası yani vestibulum idi. XII nolu Mekânında kanalizasyon düzeni bulunmasından dolayı Mansel bu Mekân için konutun tuvaleti önerisi getirmiştir. Zemini sert kalker taşı levhalarla döşeli olan VIII nolu Mekân, güney duvarında ince uzun dikdörtgen bir havuz, onun önünde ise bir açık su kanalı yer alan bir açık avludur¹⁷⁵.

R1 Konutunun güneydoğusunda R2 konutu yer almaktadır. Mansel tarafından Peristylli Ev olarak adlandırılan konutu, R1'den aralarında kuzeydoğu-güneybatı aksında uzanan bir sokak ayırmaktadır. Konutun merkezinde iki tarafı sütunlu galeriyle çevrilmiş bir avlu (VII nolu Mekân) yer almaktadır. Evin üç tarafı da sokaklar ile sınırlandırılmıştır. Konutun sokak ile bağlantısını I ve X nolu Mekânlardaki girişler sağlamaktadır. Zemini taş döşemeli olan avlunun merkezinde bir kuyu yer almaktadır. Avlunun kuzey duvarında zemini mermer döşemeli bir havuz bulunmaktadır. Mansel, X nolu Mekânın kadınlara tahsis edilmiş bir 'ginaikonitis' olduğunu ileri sürmüştür¹⁷⁶.

R1 Konutunda V. ve R2 Konutunda ise VI nolu Mekânlar, büyüklüğü ve avluya bakan cephelerinin güzel bir taş işçiliği göstermesi bakımından diğer Mekânlardan ayrılmaktadır. Mansel bu iki Mekânı da toplantı ve kabul salonu işlevinde kullanılan 'oecus' olabileceğini söylemektedir. Avluların taş döşemeli zeminleri, bize bu

¹⁷⁵ Mansel,1978, s. 241.

¹⁷⁶ Mansel,1978, s. 2419-252.

mekânların üzerlerinin açık olduğunu düşündürmektedir. Söz konusu iki konut en az iki katlı olmalıydı. Konutların merdivenleri ve çatısı muhtemelen tahtadandı ve konutlar şiddetli bir yangın sonrası büyük zarar gördükleri için, iç süslemeler ve konuta ait diğer eşyalara ait kalıntılara nadir rastlanılmıştır¹⁷⁷.

R1 ve R2 konutları, MÖ 2-1 yüzyıllarda inşa edilmiştir. Konutlar Roma döneminde fazla değişikliğe uğramadan kullanılmaya devam etmiştir. MS 4. Yüzyıl ortalarında, şehir Attius Filippus suru¹⁷⁸ ile ikiye bölündükten sonra, konutların surun dışında kalması sebebiyle, kullanımları bir süre durmuştur. MS 5. yüzyılda konutlar tekrar yerleşim görmüş ve yeni bir onarım evresiyle bugünkü plan şeklini almıştır¹⁷⁹.

R1 ve R2 konutlarının MS 5. yüzyılda yeni bir onarım evresi geçirmesi, 807 Ada 1 Parseldeki konutlardaki bu yüzyılda yapılan onarım evresiyle örtüşmektedir. R1 ve R2 konutlarının çevre sınırlarını belirleyen sokaklarla ile tüm mekânlarının ortaya çıkarılması, konutların birçok bölümünün işlevlerini ve geçirdiği mimari evreleri görmemize olanak sağlamaktadır. 807 Ada 1 Parselde açığa çıkarılan üç konutta ise bu olanak sınırlıdır çünkü parselin sınırları dışındaki alanlar kazılamadığı için üç konutun bütüncül olarak tanımlamamız güçtür. R1, R2 konutları ve 807 Ada 1 Parseldeki konutlar arasında en göze çarpan farklılık ise konutların merkezinde bulunan peristylli avlu ve iç avluların konumlarıdır. R1 ve R2 konutlarında bu avlular merkezde iken 807 ada 1 Parselde ise konutların merkezine yerleştirilmediği görülmektedir.

4.2. Side Antik Kenti, Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı İçerisindeki Konutlar

Side Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı ile Side I. Derece Arkeolojik Sit Alanlarının birçok noktasında konut yapıları açığa çıkartılmıştır. Side I. Derece Arkeolojik Sit Alanında, C1 Caddesi ile 'c' Caddesi arasında kalan alanda sadece R1 ve R2 Konutları Mansel döneminde kazı çalışmaları tamamlanmıştır. Söz konusu alanda C1 Caddesi ile c Caddelerini birbirine bağlayan ve düzenli bir plana sahip olan sokaklar arasında başka konutların da varlığından bahsetmek mümkündür. Side Kentsel ve III.

¹⁷⁷ Mansel,1978, s. 253-254.

¹⁷⁸ Attius Philippus Suru, ismini tak yakınındaki bir tabula ansata üzerindeki yazıttan almıştır. Bu sur yarımadayı en dar yerinde ikiye bölmektedir. Sur, dört adet kule ve bu kuleler arasındaki sur bedenlerinden oluşmaktadır. Side Tiyatrosu Sahne Binasını ve C1 Caddesi üzerindeki takı da içine alan sur, yaklaşık 350 m. uzunluğundadır. Öztekin, 2024, s. 35.

¹⁷⁹ Mansel,1978, s. 255.

Derece Arkeolojik Sit Alanında ise konut yapılarının yoğunluğu göze çarpmaktadır. *Attius Filippus* surundan liman bölgesine kadar olan yarımada'nın hemen hemen her noktasında konut yapılarının varlığından bahsetmek mümkündür. Konut yapılarının kentin bu bölgesinde bu kadar yoğun olmasının nedeni olarak, kentin *Attius Filippus* suru ile en dar noktasından itibaren küçültülmesinden sonra kent yaşamının bu bölgeye sıkışmış olmasıdır. Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanındaki yapılan parsel kazılarında çıkan konutların stratigrafisi ve arkeolojik buluntuları incelendiğinde hemen hemen hepsinin birçok yapı evresine sahip olmakla beraber çok uzun yıllar iskân gördüğü belirlenmiştir.

Side 785 ada 1 Parsel, tarihi yarımada'nın kuzey kesiminde, denize bakan yüksek konumuyla kentin özel konumunda ve BB bazilikasının da güneybatısında yer almaktadır. Parsel bazilika ile aradan geçen bir sokak ile ayrılmaktadır. Parselde tespit edilen Sarnıç geç antik çağdaki planlamasında yer almaktadır. Bu sarnıcı tarihlendirmek amacıyla sarnıcın duvarının dibinden Kontrol Sondaj.4 ve Kontrol Sondaj.5 açılmıştır. Buradan ele geçen seramikler geç MS 5.yüzyıl- erken 6. yüzyıla işaret etmektedir. Sarnıcın inşası MS geç 5.yüzyıl erken 6. yüzyıldır. Sarnıcın Kuzeybatı tarafında konutun bir bölümü açığa çıkarılmıştır. Konutun kuzeydoğu ve güneybatı kenarında kuzeybatı-güneydoğu aksında her iki yanında birer sokak uzanmaktadır. Muhtemelen her iki sokağın son bulduğu kuzeydoğu noktada sokaktan aşağıya geçiş sağlayan merdivenler bulunmalıydı. Ancak MS 6.yüzyılda konutun batı ucuna eklenen merdivenle her iki sokağın ucunda yer alan merdivenler iptal edilmiş olmalıdır ve MS 6.yüzyılda konutun batı ucuna K mekânının hemen önüne buradan aşağıya iniş veren bir merdiven eklenmiştir. Sarnıcın kuzeydoğusundaki bu konutta mekânlar yaklaşık 10.60-10.00 m seviyesinde bulunmaktadır. Konut kuzeybatı ucunda denize bakan terasın ucuna kadar devam etmektedir. Parselin kuzeybatı ucundaki L,L1 ve P mekânları ile J,S ve K mekânları arasında kuzeydoğu-güneybatı aksında uzanan duvar muhtemelen Geç Hellenistik- Erken Roma dönemi (?) inşa edilmiş olabilir ve MS 6. yüzyılın ilk yarısı içinde (Sarnıç ile çağdaş) yeniden düzenlenmiş olmalıdır. Parseldeki H Mekânının arkadaki sokağa bakan kuzeydoğu duvarı muhtemelen MS 2. yüzyılda inşa edilmiş olup ve muhtemelen MS 5. ve 7. Yüzyılın III. çeyreğinde büyük onarımlar görmüştür. Güneybatıdaki sokaktan D Mekânına giriş yapılmaktadır. R mekânı ve D mekânı daha önce tek bir mekân olmalıydı ve sokağın kuzeydoğu kenarından bir eşik ile girilmektedir.

Eşik kısmen daha sonrasında eklenen duvar ile kapatılmıştır. D mekânının Kuzeydoğu ve güneybatı duvarı birlikte planlanmış olmalıdır. D mekânındaki döşeme konuta buradan ana bir girişin olduğunu işaret etmektedir. R Mekânında bu taş döşemeden yer yer görülmektedir. R ve D mekânında kuzeydoğu- güneybatı aksında ve sokak ile birleşen kanal kapakları tespit edilmiştir. Kanal kapakları döşeme ile aynı hizadadır. Kontrol Sondaj.25 ve 28, R mekânında zeminde MS 6.yüzyılda bir düzenleme yapıldığına işaret etmektedir. Her iki mekândan da ortadaki iç avluya bir geçiş vardır. Tüm bu mekânların ortasında yer alan I, G ve iç avlu olarak isimlendirilen bu mekânlar iç avluya ait olmalıdır. Kontrol Sondaj.11 ve 16, I mekânında yer alan taş döşemenin MS geç 5 yüzyıl - erken MS 6. yüzyıl da inşa edildiğini göstermektedir¹⁸⁰.

Side 785 ada 1 Parselin planına baktığımızda konutun merkezinde bir iç avlu ve bu avlu etrafına konumlandırılmış bir konut planı görmekteyiz. Konutun güneybatısında yer alan sokak ile konutun bağlantısını sağlayan, zemini taş döşemeli bir *vestibulum* bölümü yer almaktadır. 807 Ada 1 Parseldeki Konut III'te yer alan *vestibulum* hem konut içindeki konumu hem de mimari olarak benzer özellikler göstermektedir. 785 ada 1 Parseldeki iç avlu ile 807 Ada 1 Parseldeki Konut I'in iç avluları ise kısmen benzer özellikler barındırmaktadır. Konut I'deki iç avlu 'J' biçiminde bir koridor şeklinde ve bir ucu konutun kuzeybatı sınırına dayanmakta iken 785 ada 1 Parseldeki iç avlu dikdörtgen biçiminde ve neredeyse konutun tam merkezinde yer almaktadır¹⁸¹.

Side 785 ada 1 Parseldeki konut yapısında MS 5-6 yüzyıllarda görülen onarım evresi ile MS 7. yüzyılda görülen son kullanım evresi, 807 Ada 1 Parseldeki Konutlar ile aynı olduğu göze çarpmaktadır¹⁸².

Side 787 Ada 8 Parsel, tiyatronun güneybatısında, C2 Caddesine yakın bir şekilde konumlandırılmıştır. Parselin ortasından geçen kuzeybatı-güneydoğu aksında uzanan bir sokak bulunmaktadır ve bu sokak C2 Caddesine bağlanmaktadır. Bu sokağın kuzeyinde tespit edilen I. Konuta güneybatısındaki sokaktan bir kapıyla giriş sağlanmaktadır. Söz konusu konutun birçok mekânı parsel sınırları dışında kaldığı için bütüncül bir planı çıkartılamamıştır. Konutta zemini 0.23m x 0.23m ölçülerinde siyah ve beyaz renkli *opus sectile*lerden oluşan *Peristyl*i avlusu yer almaktadır. Bu avlunun güneybatı kenarında

¹⁸⁰ Side Kazı Arşivi.

¹⁸¹ Side Kazı Arşivi.

¹⁸² Side Kazı Arşivi.

tabanı yeşil renkli mermerden döşenmiş olan dikdörtgen biçimli bir havuz yer almaktadır. Muhtemelen bu havuz bir çeşmeye ait olmalıydı¹⁸³.

Bu Parseldeki II Numaralı konut Parselin güneybatısında yer almaktadır. II numaralı konutun kuzey cephesi sokağa rastlanmış şekilde bulunan bir *Peristyli* avlu bulunur. Avlunun güneybatı bölümü parsel sınırları dışında kaldığı için tamamı görülememektedir. Avlunun güneybatı ve kuzeydoğu kenarları 0.20m yüksekliğinde, 0.43m genişliğinde *stylobat* hat ile çevrilidir. Güneybatı ve kuzeydoğu yöndeki *stylobat* hattı üzerinde ikişer adet in-situ sütun kaidesi olması avlunun iki yönden sütunlarla çevrili olduğunu göstermektedir. Avlunun kuzeybatısında 1.15 m x 4.10 m ölçülerinde bir havuz yer alır. Tabanı pişmiş toprak tuğladan yapılmış olan havuz, üç taraftan taş levhalar ile çevirmektedir. Bu levhalar havuz kenarında devrilmiş halde bulunmakla birlikte bir levha üzerinde Malta Haçı kabartması vardır. Havuzun önünde zemine oyulmuş bir tahliye kanalı bulunmaktadır¹⁸⁴.

III numaralı Konut parselin güneydoğu bölümünde yer almaktadır. Parselin bu bölümde zemini yassı taşlarla döşeli kare şeklinde bir iç avlu bulunmaktadır. Bu iç Avlunun kuzeybatı bölümünde bir havuz yer almaktadır. Söz konusu Havuz 5,20 m x 1.60 m ölçülerinde olup zemini pişmiş toprak tuğladan yapılmıştır. Havuzun arka cephesinde dört sıra yeşil mermerden şerit ve devamında yine kirli-beyaz mermerden kaplamalar kullanılmıştır. Önünde mermerden yarım yuvarlak bir tekne yer almaktadır. Teknenin her iki yanında oluklar bulunmakta ve bu oluklara tekneden suyun akması için tabanda delikler yapılmıştır¹⁸⁵.

787 Ada 8 Parselde bulunan üç konutta da havuz görünmektedir. Söz konusu bu üç havuz, özellikle de işlevsel olarak 807 Ada 1 Parselde ki konut I'in iç avlusunda bulunan havuza benzemektedir. II numaralı konutta bulunan *Peristyli* avlu, 807 Ada 1 Parselde ki konut III'teki *Peristyli* avluya, III numaralı konutta bulunan iç avlu ile 807 Ada 1 Parselde ki konut I'in iç avlusuna olan benzerlikleri dikkat çekmektedir¹⁸⁶.

Side 788 Ada 2 Parsel, Side yarımadasının güneydoğusunda, 807 Ada 1 Parsel'in ise kuzeydoğusunda oldukça yakın bir noktada konumlandırılmıştır. Parselde birbirini

¹⁸³ Side Kazı Arşivi.

¹⁸⁴ Side Kazı Arşivi.

¹⁸⁵ Side Kazı Arşivi.

¹⁸⁶ Side Kazı Arşivi.

dik bir şekilde kesen ve bulunduğu parseli dört adaya bölen iki adet sokak ortaya çıkarılmıştır. Bu dört Adada da dört farklı konut yapıları tespit edilmiştir. Parselin kuzey köşesinde yer alan Konut II olarak adlandırılan yapı, zemini mermer döşemeli *Peristyli* avluya sahiptir. Konut II'nin *Peristyli* Avlusu sokak duvarına dayanmaktadır. Avlunun tam bu noktasında da bir havuz tespit edilmiştir. Söz konusu havuz, tuğla ile örülmüştür. Duvar yüzeyinin bazı bölümleri mermer levhalar ile kaplıdır. Mermer levhalar ise 0.66 m uzunluğunda ve 0.52 m genişliğindedir. Havuzun iki yanında da nişler yer almaktadır¹⁸⁷.

788 Ada 2 Parseldeki Konut II'nin *Peristyli* Avlusu ile 807 Ada 1 Parselin *Peristyli* avlusu benzer özellikler göstermektedir. Her iki avlununda bir kısmı sokağa dayanmaktadır. Ayrıca bu parselde de 807 Ada 1 Parseldeki Konut I'in iç avlusunda bulunan havuzun bir benzeri yer almaktadır¹⁸⁸.

788 Ada 4 Parsel, 788 Ada 2 Parselin doğusunda hemen bitişiğinde yer almaktadır. Bu Parselde de bir cephesi arkasındaki sokak duvarına rastlanmış, kuzey ve güney portikosu açığa çıkartılmış zemini taş döşeme olan bir *Peristyli* Avlu yer almaktadır. Bu Avlunun sokak duvarına bitişik bir şekilde yapılmış bir de havuz vardır. Bu parseldeki *Peristyli* Avlu, 807 Ada 1 Parseldeki Konut III'te yer alan *Peristyli* Avlu ile benzer özellikler göstermektedir. 807 Ada 1 Parseldeki Konut I'de, bu parseldeki gibi bir havuz yer almaktadır¹⁸⁹.

Side Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı içerisindeki 779-14, 798-1, 785-19 ve 785-18 Parsellerdeki yapılan kazı çalışmaları sonucunda, antik dönem konutları açığa çıkartılmıştır¹⁹⁰. 779-14 Parsel, E1 limanının kuzey rıhtım sınırının kuzeyinde, E2 limanının güneydoğusunda, Liman Hamamının kuzeybatısında, 2019-2020 yılı kazı çalışmaları sezonunda ortaya çıkarılan Liman Agorasının güneybatısında, *praetoriumun* ise güneyinde yer almaktadır. 779-14 parselin vaziyet planına bakıldığında, taş döşemeli zemine ve bir kuyu ağzına sahip olan havuzun yer aldığı avlu dikkat çekmektedir (Resim 68). Merkezde bir avlu ve bu avluya bağlı sıralı Mekânlara bakıldığında, bu kalıntıların *atriumlu* bir eve ait olabileceklerini düşündürmektedir. Buna göre konutun fauces,

¹⁸⁷ Side Kazı Arşivi.

¹⁸⁸ Side Kazı Arşivi.

¹⁸⁹ Side Kazı Arşivi.

¹⁹⁰ Özcan, 2022, s. 262.

*atrium*¹⁹¹, *atriumda impluvium* ve kuyu, *tablinum*¹⁹² ve *ala*¹⁹³ adı verilen bölümlerden oluştuğuna işaret etmektedir. Aynı zamanda bu konutun *fauces*, *atrium* ve *tablinum* bölümlerinin aynı aks üzerinde yer alıyor olması bu konutu özellikle Pompeii ve Herculaneum evlerinde görüldüğü üzere, plan açısından atriumlu Roma evlerine yakınlıktır¹⁹⁴. Konutta yapılan kazılar sonucunda sondajlardan ele geçen seramiklere göre yapıda iki evre tespit edilmiştir. Buluntular, yapının MS 2. yüzyılda ilk kullanım evresini yaşadığını ve MS 6-7. yüzyılı da kapsayan uzun bir kullanım sürecine sahip olduğuna işaret etmektedir. Yapının kullanım süreci içerisinde, MS 6-7. yüzyılda bir onarım-ekleme evresi geçirdiği gözlenmektedir¹⁹⁵.

798-1 Parsel, E1 limanının güney rıhtım hattında, Athena ve Apollon Tapınaklarının kuzeyinde yer almaktadır. 798-1 parselde gerçekleştirilen kazı çalışmaları sonucunda, kuzeydoğusundaki A Yapısı ile güneybatısında yer alan B Yapısı ortaya çıkarılmıştır. Bu Yapılarda taş döşemeli zemini olan, avlu olduğu düşünülen bölümler vardır. A Yapısının vaziyet planını ve sondajlardan ele geçirilen seramikler değerlendirildiğinde yapının konut olduğu düşünülmektedir. B Yapısı ise hem antrepo hem de konut olarak kullanılmış olabilir. A Yapısı MS 5. yüzyılın sonu-6. Yüzyılın başında inşa edilmiştir. B Yapısı ise inşa tarihi belirlenemese de son kullanım evresi olarak MS 6-7. yüzyıl olarak önerilmektedir. 798-1 Parseldeki mimari bulgular, kentte Geç Antik Çağda görülen konut tiplerine ve liman ile ilişkili yapılara birer örnek niteliğindedir¹⁹⁶.

785-19 ve 785-18 Parseller kamu yapılarının yoğunlaştığı tiyatro ve çevresine oldukça yakın bir konumdadır. Söz konusu parsellerde açığa çıkarılan A, B ve C Yapısı olarak adlandırılan bu üç farklı yapı, bir insula düzenlemesi içerisinde planlandığı görülmektedir. B Yapısında *peristyl* bir avlu ve bu avluda *impluvium* sistemi ile benzerlik gösteren bir havuz olduğu görülmektedir. Konuta ait bu özellikler, Geç Antik Çağ

¹⁹¹ Roma evlerinde impluvium ve compluvium gibi mimari unsurları barındıran, merkezi avludur. Atrium aynı zamanda günlük ev işlerinin yapıldığı alandır. Zeyrek, 2005, s. 48.

¹⁹² Genellikle tüm genişliğiyle konutların Atriumu, Peristyl Avlusu veya Avlusuna açılan, konutların ana kabul salon veya yemek odası işlevi gören mekânlardır. Zeyrek, 2005, s. 56.

¹⁹³ Tablinumun iki yanına konumlanmış kapısız mekânlardır. Zeyrek, 2005, s. 57.

¹⁹⁴ Özcan, 2022, s. 28-29.

¹⁹⁵ Özcan, 2022, s. 59.

¹⁹⁶ Özcan, 2022, s. 264-265.

konutlarında Hellenistik konut geleneğinin en belirgin unsuru olan *peristyl* avlu geleneğinin Side'nin Geç Antik Çağ konut mimarisine yansıdığını göstermektedir¹⁹⁷.

Parselde yer alan A Yapısı, B Yapısı ve C Yapısının kapı açıklıklarının karşılıklı olmayışı özel hayat ve mahremiyetin, konut sakinleri için ne kadar önemli olduğuna işaret etmektedir. B Yapısının vestibulumunun *peristyl* avlu ve ana salon ile aynı aks üzerinde yer almayan konumu, burada ziyaretçilerin beklemesi için yer alan seki ve bu mekânın evin diğer bölümlerini ana giriş kapısından direk görünmeyecek şekilde izole ettiği görülmektedir. Hellenistik geleneğe dayalı *peristyl* avlunun merkezi konumda olduğu konut tipinde, aile için bir mahremiyet alanı olduğu göstermektedir¹⁹⁸.

779-14, 798-1, 785-19 ve 785-18 Parsel kazılarında yola çıkarak, kentte eş zamanlı olarak kullanımda olan farklı plan tipine sahip konut yapılarının olduğunu görmekteyiz. Bu parsellerden ele geçen seramiklere genel hatlarıyla bakacak olursak, Roma İmparatorluk dönemi seramiklerinin MS 1-2. yüzyıl, Geç Antik Çağ seramiklerinin ise MS 5-7. yüzyıl aralığına yerleştiğini görülmektedir¹⁹⁹.

Side Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı ile Side I. Derece Arkeolojik Sit Alanlarında günümüze kadar birçok konut yapısı açığa çıkartılmıştır. Yukarıda da birkaç örnekler ile de gösterilen bu konut yapıları özellikle de Side Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanının olduğu Tarihi yarımada da yoğunlaşmıştır. Tez konusunu oluşturan 807 Ada 1 Parsel ve örneklerini verdiğimiz diğer parsel ve alanlarda ortaya çıkarılan birçok konut mimari ve tarihleme açısından ortak özellikler barındırmaktadır. Söz konusu konutların çoğunda *peristyl* avlusunda ya da iç avlularında bir havuz bulunmaktadır. Bu konutların mimari açısından bir diğer ortak özelliği ise *peristyl* avlularının bir portikosu ya daraltılarak ya da tamamen iptal edilerek hemen arkasındaki sokak duvarıyla beraber inşa edilmiş olmasıdır. Ayrıca 807 Ada 1 Parselde ki konutların onarım ve son kullanım evreleri ile diğer parseldeki konutların hemen hemen aynı tarihleri vermesi dikkat çekicidir.

¹⁹⁷ Özcan, 2022, s. 267.

¹⁹⁸ Ellis ,2002, s.76.

¹⁹⁹Özcan, 2022, s. 268.

4.3. Perge Konut

Perge Antik Kentinde 1989 ile 1998 yılları içinde doğu surlarına yakın olarak bulunan İnsula da yapılan kazılarda beş ev açığa çıkarılmıştır. Genel olarak evlere bakıldığında Roma /Geç Roma öncesinin geleneklerini görmek mümkündür. Bu nedenle evlerin mimarisi hakkında MÖ 5- MS 7. yüzyıl tarih aralığından söz edilebilir. Perge evleri, kazılan sondajların tabakalanmasına göre alfabetik olarak adlandırılmıştır. Bu verilen isimler A, B, C, D, E, şeklindedir (Plan 10). Evlere dair I, II ve III yapı evresi saptanmıştır. I. Yapı evresi MS 1- 3 yüzyıl, ikinci yapı evresi MS 4. yüzyıl ve III. yapı evresi ise MS 5-6 yüzyıllardır.

Hellenistik Dönem'e etkisinde olan bu konutlar açık olarak bir avlu etrafındadır. Birinci yapı evresine ait A, B,C ve E konutları peristylli avlulara sahiptir. Klasik Dönemde görülen pastas plan tipi D konutunda da karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bu dönemde söz konusu konutların ikinci katları yoktur.

İkinci yapı evresinde, konutlarda değişiklik yapılmış olup, B ile C evlerinin bulunduğu parsellerin birleştiği görülmüş ve bu iki konutun iki peristylli eve dönüştüğü saptanmıştır.

III. yapı evresinde de konutlarda köklü değişimler izlenmektedir. B ve C konutlarının planlarında küçülme olduğu ve bu nedenden dolayı birbirlerinden ayrıldığı görülmektedir²⁰⁰.

Perge kentinde görülen bu beş konut Hellenistik Dönem evlerinin etkisinde, asıl şekillerini MS 5. ve 6. yüzyıllarda almıştır²⁰¹. Side 807 Ada 1 Parseldeki konutlar gibi söz konusu bu beş konutta yüzyıllar boyunca kullanılmış ve planlarında köklü değişiklikler yapılmıştır. Özellikle de iki kentteki görülen konutların MS 5-6. yüzyılda yaşamış olduğu onarım evreleri ve planlarında yapılan köklü değişiklikler benzer özellikler taşımaktadır.

²⁰⁰ Turgut Hacı Zeyrek, Perge Konut Alanı 1989-98 Kazılarında Ortaya Çıkarılan Evler, Mimari Açından bir değerlendirme, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ve Sanat Tarihi Bölümü/Klasik Arkeoloji Bilim Dalı ,İstanbul, 2002,s.194-196.

²⁰¹ Ayça Tiryaki, Pamphylia'da Geç Antikçağ (MS 4.-7. yüzyıllar) Mimarisi ve Kentlerin Değişimi, Bereketli Ovada Halkların Ahengi Pamphylia, (Ed. Aşkın Özdeğir - İpek Dağlı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2024, s. 259.

SONUÇ

Tezin özünü, Side Antik kentinde Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanında 807 Ada 1 Parselde yapılan kazılar sırasında açığa çıkarılan üç konuttan (Konut I, II ve III) biri olan I numaralı konut oluşturmaktadır.

Bu üç konut, Kuzeydoğu-güneybatı aksında uzanan ve kenti batı ve doğu yaka olarak ikiye ayıran caddenin doğu yarısında kalmaktadır (Bkz. Plan 10 ve 11). III numaralı konut, C2 caddesinden sonra ikinci insula içinde yer almaktadır. Konut III'ün kuzeybatısında tespit edilen ara sokak ile tam bir insulanın ölçüsü hesaplanabilmektedir. Bu insulanın ölçüleri yaklaşık olarak yaklaşık 24 m (29 m dükkanlarla birlikte) x 25 m ölçülerindedir. Ancak, I ve II numaralı konutların insula genişliği 13.8 yaklaşık 14 m iken C2 caddesine kadar bir ara sokak tespit edilemediğinden boyu hesaplanamamaktadır. Bu durumda, kentin doğu yakasında C2 caddesine hafif şevli uzanan sokaklar düzenli ve neredeyse paralel uzanırken aralarındaki mesafelerin eşit olmadığı gözlemlenmektedir. Sokaklar genellikle cetvelle çizilmiş gibi dümdüz değildir. Kentteki insulaların ölçülerinin de doğal olarak eşit olmadığı görülmektedir. Ancak genel olarak ana caddeye bağlanan sokaklar ile onları kesen ara sokaklar arasında doğal ve farklı ölçülerde insulaların olduğu anlaşılmaktadır.

Kentin bu bölümünde yapılan kazılar sonucunda yaygın olarak konutlar bulunmaktadır. Bu parselde açığa çıkarılan mimari kalıntılar 3 farklı konuta aittir. Parselde kuzeybatı-güneydoğu aksında uzanan birbirine paralel iki sokak tespit edilmiştir. I ve II numaralı konutlar bu iki sokağın arasında ve kuzeybatı-güneydoğu aksında yan yana konumlandırılmıştır. III numaralı konut ise parselin hemen hemen ortasında uzanan sokağın kuzeydoğusunda kalmaktadır.

I numaralı Konut, “iç avlulu” olarak isimlendirilen konut tipini temsil etmektedir. Genel plana bakıldığında ilk göze çarpan, zemini taş döşeli olan merkezi iç avludur.

Yapının temel ve özellikle temel altındaki tesviye tabakalarında ele geçen çok sayıda MÖ 5. – 4. yüzyıla ait seramikler parselde yerleşimin kesinlikle MÖ Geç 5. Erken 4. yüzyıla kadar geri gittiğine işaret etmektedir. Ancak I numaralı konutun MS 1. yüzyıl içinde inşa edilmiş olmalıdır. Ancak, konutta MS 5. ve 6. yüzyılda büyük onarımlar olduğu ve taş ve mozaik zeminlerinde bu tarihlerde yenilendiği görülmektedir. Konutta

ele geçen seramiklerin 7. yüzyıldan daha geç olmaması konutun kullanımının da bu yüzyılın sonlarına doğru son bulduğuna işaret etmektedir.

Side'nin I. İustinianus döneminde, MS 535 yılından itibaren Pamphylia Prima (Doğu Pamphylia) kentlerinin metropolisi olduğu bilinmektedir. Bu sayede Side Batı Pamphylia kentlerinin metropolisi olan Perge'nin önüne geçmiştir. Pamphylia Prima'nın dini bir merkez haline gelmesi, bu bölgenin I. Metropolisi olan Side'nin Geç Antik Çağda, özellikle MS 5-6. yüzyılda parlak ve zengin bir dönem yaşamasını da sağlamıştır. Side'de MS 5-6. yüzyıllarda yaşanan bu hareketlilik, mimari alanda da kendisini göstermiştir. 807 Ada 1 Parseldeki Konut I'de MS 5. yüzyılın I. yarısında yaşanan bu imar hareketliliği, kentin değişim ve dönüşüm sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıkmış olmalıdır. Side'nin MS 7. yüzyılda önce sasanî sonra da arap akınlarının etkisinde kaldığını yapılan kazılar sonucunda ele geçen veriler ile kanıtlanmıştır. Kentin geneline baktığımızda bu tarihten itibaren kentin terkediliş sürecinin başladığı görülmektedir. 807 ada 1 Parseldeki Konut I'in de son kullanım evresinin de MS 7.yüzyılın I. yarısı/ortasına kadar devam ettiği düşünülmektedir. Tüm bu bilgiler göz önüne alındığında, kent genelinin yaşamış olduğu bu durumdan, Konut I'in de etkilendiği görülmektedir.

KAYNAKÇA

Aktaş, Ş. (2022). Patara Liman Caddesinde Mozaikli Bir Yapı. *Journal of Mosaic Research*(15), 17-33.

Alanyalı, F. S. (2016). *Side – Kaybolan Bir Kentin Yeniden Keşfinin Hikâyesi*. MJH, (VI/2).

Alanyalı, F. S. (2017). Bir Kentin Kayboluşunun Hikayesi. *Arkeoloji ve Sanat*, 155, s. 187-196.

Alanyalı, F. S. (2024). Side'nin Erken Dönemleri. A. Ö.-İ. Dağlı (Ed.) içinde, *Bereketli Ovada Halkların Ahengi Pamphylia*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Alanyalı, H. S. (2011). Side'nin Roma Dönemi Panteonu. *Anadolu / Anatolia*(37).

Alanyalı, H. S., & Yurtsever, A. (2020). *Pamphylia Bölgesi ve Side'nin Tarihi Coğrafyasına Genel Bir Bakış. Canan Parla Armağanı. Sanat Tarihi, Arkeoloji, Tarih ve Filoloji Araştırmaları*. (M. E. Altınsapan, & B. O. Uçkan, Ed.) İstanbul: Doğu Kütüphanesi.

Anadolu, M. U. (1995). “Zeus Labraundos ve Apollon Lairbenos’un Simgesi Olarak Labyrs”. *Arkeoloji Dergisi* (3).

Aslan, N. (2019). *Roma Dönemi Konut Mimarisinde Avlu Kullanımı ve Kültürel Kimlik*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yüksek .

Atlan, S. (1976). *1947-1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Dilaver, M. (2020). *Zeugma Geç Antik Dönem Konutları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Ellis, S. P. (2002). *Roman housing*. London: Duckworth.

Erdoğan, O. (2019). *Pamphylia Lyrboton Kome Işığında Geç Antik Çağ'da Akdeniz Kırsalı*. Adana: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Yayınları.

Işıklıkaya, I. R. (2010). *Perge Mozaikleri Macellum, Güney Hamam ve Geç Dönem Meydanı Doğu Portiği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Bilim Dalı Doktora Tezi.

Kadıoğlu, M. (1997). Ankyra-Ulus Opus Sectileleri. *Türk Arkeoloji Dergisi*(51), 350-382.

Kaymak, G. (2015). Side P Tapınağı'nda Yeni Araştırmalar, Yeni Bulgular ve Yeni Yorumlar. *Adalya* (XVIII).

Mansel, A. M. (1978). *Side 1947-1966 Yılları Kazıları ve Araştırmalarının Sonuçları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Oransay, A. (2019). Eski Yunan ve Roma'da Ev Yaşantısı. *ARKHE Dergisi*, 10.

Özcan, F. Ç. (2022). *Side Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı 779-14, 798-1, 785-19 ve 785-18 Parsel Kazılarının Seramikler Işığında Değerlendirilmesi*. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Öztekin, V. (2024). *Antik Side Şehir Planlamacılığında Yol Ağ Sistemi*. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Öztunç, H. Y. (2018). *Side Müzesi'nde Bulunan Mermer Tanrı ve Tanrıça Heykelcikleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Bölümü Yüksek Lisans Tezi.

Öztürk, H. S. (2009). MÖ III. Yüzyıldan MÖ I. Yüzyılın Başlarına Kadar Doğu Akdeniz ve Küçük Asya'nın Güney Kıyılarında Korsanlık/Haydutluk. O. Tekin (Dü.) içinde, *Ancient History, Numismatics and Epigraphy in the Mediterranean World. Studies in memory of Clemens E. Bosch and Sabahat Atlan and in honour of Nezahat Baydur* (s. 299-308). İstanbul: Ege Yayınları.

Serdaroğlu, Ü. (2004). *Lycia-Karia'da Roma Dönemi Tapınak Mimarlığı*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Şen, Ö. (2009). *Alhanou Ilcası Taban Mozaikleri*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Tek, A. T. (2015). Side Sikke Buluntuları Işığında MS 622/3'de Pamphylia'ya "Olası" Bir Sasani Saldırısı. *Colloquium Anatolicum*(14), 116-129.

Tiryaki, A. (2024). Pamphylia'da Geç Antikçağ (MS 4.-7. yüzyıllar) Mimarisi ve Kentlerin Değişimi. A. Ö.-İ. Dağlı (Dü.) içinde, *Bereketli Ovada Halkların Ahengi Pamphylia*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Tozan, M. (2016). *Roma'nın Anadolu'daki Egemenlik Politikası. Kentler ve Bağımlı Krallıklar (İ.Ö. 133- İ.Ö. 89)*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Uzun, M. C. (2024). The Role of Fountains in Expressing Social Status: Late Antique Fountains in Courtyard House Architecture of Asia Minor. *OLBA*(XXXII), 113-141.

Yıldırım, Ş. (2013). *Side Antik Kentinin Bizans Dönemi Dini Mimarisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Yıldırım, Y. S. (2010). *Metropolis Buluntuları Işığında Batı Anadoludaki Hellenistik-Roma Dönem Mutfak Kültürü*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Arkeoloji Programı Doktora Tezi.

Yurtsever, A. (2012). *Side'de Romanizasyon Sürecinde Gladyatörler ve Agonlar*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Yurtsever, A. (2019). *Side M Yapısı*. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Zeyrek, T. H. (2002). *Perge Konut Alanı 1989-98 Kazılarında Ortaya Çıkarılan Evler, Mimari Açından bir değerlendirme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ve Sanat Tarihi Bölümü/Klasik Arkeoloji Bilim Dalı.

Zeyrek, T. H. (2005). *Anadolu Konut Mimarisinde Portikolu Avluların Gelişimi ve Değişimi*. İstanbul: Ege Yayınları.

TABLOLAR DİZİNİ

SB		Üst Sınır	Alt Sınır	İçerik/Yorum	Sikke	Seramik		Renk
						Form	Tarih	
SB1		7.79 m	7.57 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmanıdır. (7.57 m kotunda sondajın güneydoğu kesitinde duvar (?) tespit edilmiştir, temel duvarı seviyesinden.)	-	LRD 11B	MS 6. yy sonu-7. yy ilk yarısı	Kahverengi
SB1 Genişleme		7.79 m	7.57 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmanıdır. SB1 'de duvar (?) tespit edilmesi sebebiyle genişletilmiştir.)	S.222-Roma Dönemi MS 3-4. yüzyıl	LRD 7 varyantı	MS 6.yüzyıl	Kahverengi
SB2 Genişleme		7.57 m	7.38 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren toprak katmanıdır. (7.38 m kotunda SB1 'de tespit edilen duvarın kanal duvarı olduğu tespit edilmiştir.)	-	LRA 1 kulp parçası	MS 5-6.yüzyıl	Kahverengi
SB3Genişleme		7.38 m	7.10 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren toprak katmanıdır. (7.10 m kotunda kanal duvarının sonlandığı görülmüştür. Kanal İçi)	-	-	SY	Kahverengi

Tablo 1
K.Sond.28

Tablo 1: 807 Ada 1 Parsel Kontrol Sondaj 28 Genel Değerlendirme Tablosu (Side Kazı Arşivi)

Tablo 2 K.Sond.27		İçerik/Yorum	Sikke	Seramik		Renk
SB	Ust Sınır			Form	Tarih	
SB1	8.15 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmanıdır. (7.74 m kotunda güneybatı duvar eşliğinin sona erdiği tespit edilmiştir, temel duvarı seviyesinden)	-	-	SY	Kahverengi
SB2	7.74 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren toprak katmanıdır (Temel duvarı seviyesinden)	-	-	SY	Kahverengi
SB3	7.52 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren toprak katmanıdır. (7.37 m kotunda temel duvarının çıkıntı yapmış olduğu tespit edilmiştir, temel duvarı seviyesinden)	S.214- Silik. S.215- Silik. Dönem? S.216- MS 395-401 S.217- Silik, kırık parça. Dönem? S.218- Silik. Dönem? S.219- Geç Roma MS 4-5. yüzyıl	LRD 9C	MS 580/600-7. yy arası	Kahverengi
				LRD 5	MS 6. yy ortası/sonu	
				LRA 4 Kulp	MS 5. yy son çeyreği-6. yy ortası	
SB4	7.37 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren toprak katmanıdır. (Temel duvarı bitiş)	-	-	SY	Kahverengi
SB5	7.20 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren toprak katmanıdır. (Temel Duvarı Altı)	-	-	SY	Kahverengi

Tablo 2: 807 Ada 1 Parsel Kontrol Sondaj 27 Genel Değerlendirme Tablosu (Side Kazı Arşivi)

Tablo 3 K Sondaj 25							
SB	Üst Sınır	Alt Sınır	İçerik/Yorum	Sikke	Seramik Form	Tarih	Renk
SB1	9.00 m	8.71 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmandır. (Temel duvarı seviyesinden)	-	-	SY	Kahverengi
SB1 Genişle me	9.00 m	8.71 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren toprak katmandır. (Temel duvarı seviyesinden)	-	-	SY	Kahverengi
SB2 Genişle me	8.71 m	8.50 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren toprak katmandır. (8.50 m kotunda SB1'de tespit edilen duvar (?) altının toprak olduğu tespit edilmiştir.)	-	DSD P40 taklidi (?) Lüdorf K1 tencere LYC 15	MS 2.yüzyıl MS 1-3 yy MS 3-4 yy	Koyu kahverengi
SB3 Genişle me	8.50 m	8.24 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren toprak katmandır. (Temel duvarı seviyesinden)	-	DSD P40 varyant Fırıncı GIII güveç Fırıncı GII güveç LYC 33 tava Africana 2a grandeeş	MS 2.yüzyıl MS 1-2 yy MS2-3 yy MS 2-4 arası MS 2-3 yy	Koyu kahverengi
SB4 Genişle me	8.24 m	7.97 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren toprak katmandır. (7.97 m kotunda sondajın güneydoğu kesitinde pişmiş toprak tuğla zemin(?) tespit edilmiştir. Temel duvarı seviyesinden)	-	DSA 4A ağız kenarı (?)	MÖ 2. yy sonu-MS 10/20 arası	Sarımsı kahverengi
SB5 Genişle me	7.97 m	7.77 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren kumul toprak katmandır. (7.77 m kotunda pişmiş toprak zemin (?) sona ermiştir, temel duvarı bitiş)	-	Rocjeron Type B24	MS 50-150 arası	Sarımsı kahverengi
SB6 Genişle me	7.77 m	7.63 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren kumul toprak katmandır. (Temel duvarı altı)	-		SY	Sarımsı kahverengi

Tablo 3: 807 Ada 1 Parsel Kontrol Sondaj 25 Genel Değerlendirme Tablosu (Side Kazı Arşivi)

Tablo 4 K Sondaj 17		Alt Sınır	İçerik/Yorum	Sikke	Seramik		Renk
SB	Üst Sınır				Form	Tarih	
SB1	9.16 m	8.98 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmanındır. (<i>Temel duvarı seviyesinden</i>)	S.211- Şişmiş, Athena- Nar Hellenistik Dönem MÖ 3-2. yüzyıl	Geç Antik Dönem Amphora Gövde Parçası	MS 5-7 yy arası	Kahverengi
SB2	8.98 m	8.76 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmanındır. (<i>8.76 m kotunda temel duvarı bitişi</i>)	-	Roma Amphora Parçaları	MÖ 1-MS 1-2 arası	Kahverengi
					Skyphos Ağız Kenarı	MÖ 2. yy II. Yarı-İ. yy I. yarısı	
					Gauloise 3 Amphora dip parçası	MS 1. yy	
SB3	8.76 m	8.56 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmanındır. (<i>Temel duvarı altı</i>)	-	Ege Tipi Tava (?)	MS 1-3 arası	Kahverengi
SB4	8.56 m	8.36 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmanındır. (<i>Temel duvarı altı</i>)	-	Kylix Kulp Parçası	MÖ 3-2 yy	Sarımsı kahverengi
					Sepet Kipli Amphora Parçası	MÖ 3. Yy-2.yy son çeyreği	
					Gauloise Amphora Dip Parçası	MS 1. yy	
SB5	8.36 m	8.29 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren toprak katmanındır. (<i>Temel duvarı altı</i>)	-	-	SY	Sarımsı kahverengi

Tablo 4: 807 Ada 1 Parsel Kontrol Sondaj 17 Genel Değerlendirme Tablosu (Side Kazı Arşivi)

Tablo 5 Ş Mekanı							
SB	Üst Sınır	Alt Sınır	İçerik/Str	Sikke	Seramik Form	Tarih	Renk
SB1	10.20 m	9.19 m	Taş, taşçık, yoğun miktarda tuğla ve seramik kırıkları içeren toprak katmanıdır. <i>Zemini için U mekanı mozaik seviyesi referans alınmıştır.</i>	S.152 MS 610-641	Samos Cistern tip amphora	MS 6.-7.yy formu	Kahverengi
					İç bukey kapak	MS 5.-7.yy formu	
					LYC 81 tencere	MS 5.yy ortası-6.yy ortası	

Tablo 5: 807 Ada 1 Parsel Ş Mekanı Genel Değerlendirme Tablosu (Side Kazı Arşivi)

Tablo 6 U Mekanı							
SB	Üst Sınır	Alt Sınır	İçerik/Str	Sikke	Seramik Form	Tarih	Renk
SB1	9.82 m	9.36 m	Moloz taş, taşçık, yoğun miktarda tuğla ve kırıkları içeren toprak katmanıdır.	-	SY	-	Açık kahverengi
SB2	9.36 m	9.16 m	Taş, taşçık, yoğun miktarda tuğla kırıkları içeren toprak katmanıdır. 9.30 m kotunda kırık sütun, 9.22 m kotunda mozaik zemin ve 9.16 m kotunda havuz başlangıcı tespit edilmiştir.	-	Pellegrino Tencere Kapak	MS 6.yy sonu- 7.yy başı arası	Açık kahverengi
					LRD Form 8 ve varyantları LRD 7 ve varyantları LRD Form 6	MS 6.yy orta/sonu	
SB3	9.16 m	8.88 m	Harç ve tuğla kırıkları içeren dolgu toprak katmanıdır. 8.88 m kotunda havuz iç döşemeler tespit edilmiştir.	-	SY	-	Açık kahverengi

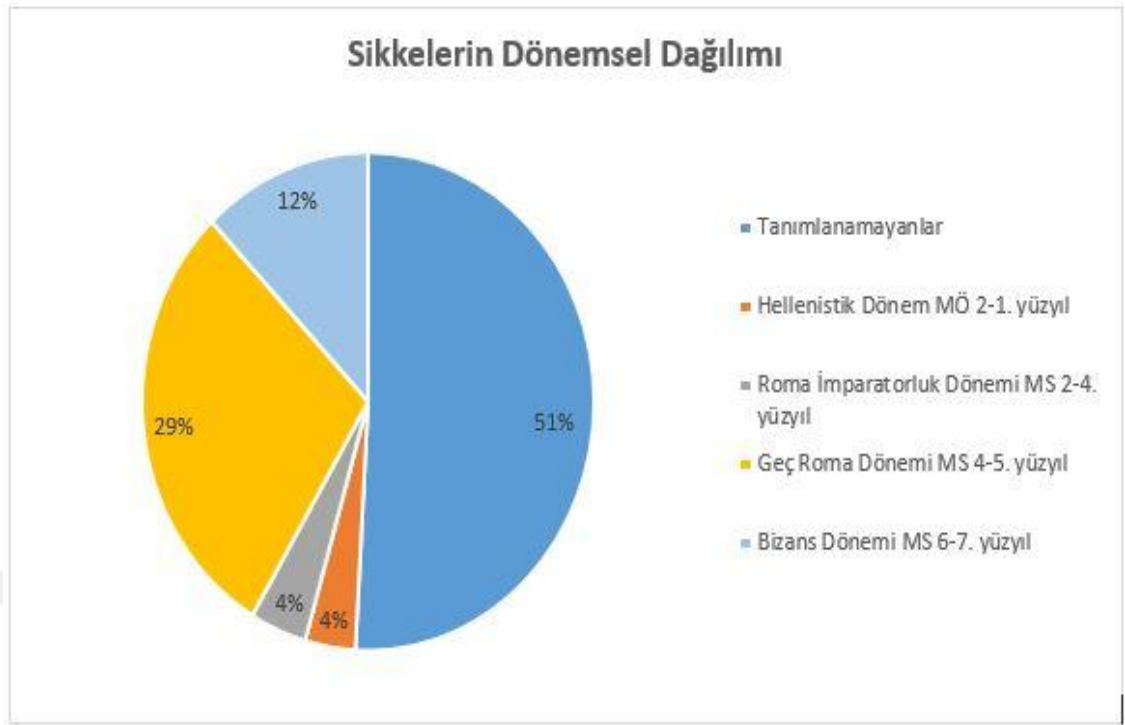
Tablo 6: 807 Ada 1 Parsel U Mekanı Genel Değerlendirme Tablosu (Side Kazı Arşivi)

Tablo 7 Ü Mekanı						
SB	Üst Sınır	Alt Sınır	İçerik/Str	Sikke	Seramik Form	Renk
SB1	9.45 m	8.95 m	Moloz taş, taşçık, yoğun miktarda tuğla ve kırıkları içeren toprak katmanıdır. 8.95 m kotunda zeminde opuc sectile tespit edilmiştir.	-	Kapitan II amphora MS 3.-4. yy formu	Açık kahverengi

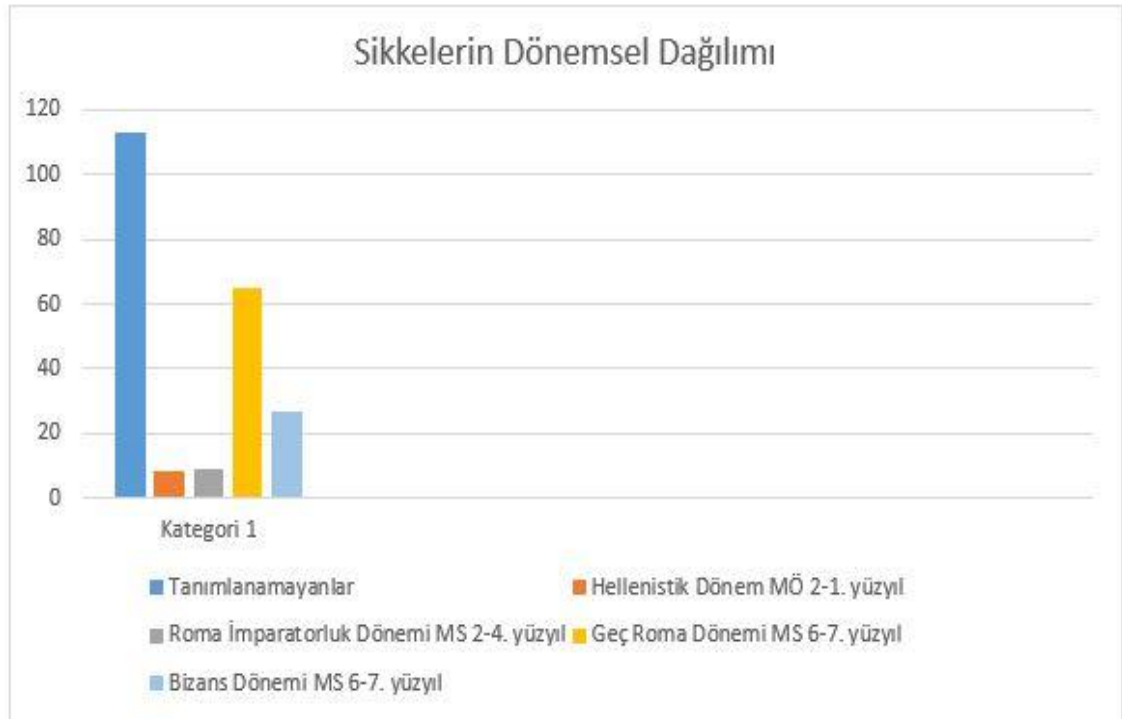
Tablo 7: 807 Ada 1 Parsel Ü Mekanı Genel Değerlendirme Tablosu (Side Kazı Arşivi)

Tablo 8 V Mekanı						
SB	Üst Sınır	Alt Sınır	İçerik/Str	Sikke	Seramik Form	Tarih
SB1	9.88 m	9.24 m	Moloz taş, taşçık, yoğun miktarda tuğla ve kırıkları içeren toprak katmanıdır. 9.24 m kotunda zeminde tahrip olmuş fakat bir kısmı koruna gelmiş mozaik tespit edilmiştir.	-	LRD 11A kulp	MS 5.yyın III. çeyreği-6.yyın I. yarısı
					Agora G199 amphora	MS 1.yyın II. yarısı-2.yy sonuna kadar
						Açık kahverengi

Tablo 8: 807 Ada 1 Parsel V Mekanı Genel Değerlendirme Tablosu (Side Kazı Arşivi)

Grafik 1: Sikkelerin Dönemsel Dağılımı Gösteren Grafik

Tablo 9: 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Dağılımını Gösteren Tablo (Side Kazı Arşivi)

Sıra No	Alan Kodu	Buluntu Yeri		Sikke No	Malze mesi	Tarihlendirme	Çap	Yön	Ağırlık	Not lar
		Sond. No	SB							
SD.2022.S.4638	807 Ada 1 Parsel	9	1	S.01	Bronz/ AE	Justin II MS 565-578. Ö.y: Justin II monogram. A.y: E A. Penta Nummi.	13/17 mm	6	2.30 g.	
SD.2022.S.4639	807 Ada 1 Parsel	9	1	S.02	Bronz/ AE	Mauricius Tiberius MS 582-602. Darp MS 583-584. Ö.y: Cepheden haçlı tacı ve sağ elinde haçlı globus ile imparator. A.y: K Nummi, üstte haç, sol boşlukta ANNO, sağ boşlukta X 10. yıl, altta Γ. MIB 70D.	20/22 mm	6	5.21 g.	
SD.2022.S.4640	807 Ada 1 Parsel	1	1	S.03	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	8/9 mm		0.54 g.	
SD.2022.S.4641	807 Ada 1 Parsel	1	1	S.04	Bronz/ AE	Silik, kırık. Fel. Rom. MS 367-375. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator başı. A.y: Victoria ayakta sola, sağ elinde çelenk yukarı uzatır, FELICITAS ROMANORVM? Lrbc 1009.	13/16 mm	12	0.81 g.	
SD.2022.S.4642	807 Ada 1 Parsel	1	1	S.05	Bronz/ AE	Silik. MS 337-350. Ö.y: Profilden sağa imparator başı, [CONSTAN - S PF] AVG. A.y: İki asker ayakta ellerinde mızrak ve kalkan, ortalarında standart/ GLOR - IA EXERC - ITVS. Altta CONS.	13/14 mm	12	1.49 g.	
SD.2022.S.4643	807 Ada 1 Parsel	1	1	S.06	Bronz/ AE	Silik, kırık. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator başı. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	10/13 mm		0.81 g.	
SD.2022.S.4644	807 Ada 1 Parsel	1	1	S.07	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	14/16 mm		1.36 g.	
SD.2022.S.4645	807 Ada 1 Parsel	1	1	S.08	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	8/9 mm		0.42 g.	
SD.2022.S.4646	807 Ada 1 Parsel	1	1	S.09	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	11 mm		0.31 g.	

Tablo 10: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

SD.2022.S.4647	807 Ada 1 Parsel	1	1	S.10	Bronz/ AE	Silik, parça. Dönem?	6/7 mm		0.14 g.	
SD.2022.S.4648	807 Ada 1 Parsel	1	1	S.11	Bronz/ AE	Silik. Virt. Ex tip 2, MS 395-401. A.y: Victoria imparatoru taçlandırır, VIRTVS EXERCITI. LRBC 2580.	13/14 mm		1.24 g.	
SD.2022.S.4649	807 Ada 1 Parsel	2	1	S.12	Bronz/ AE	Silik. Bizans Dönemi MS 6-7. yüzyıl. Ö.y: Cepheden ayakta imparator ve varisi? A.y: M Nummi, sağ boşlukta XX? 20. yıl? Altta A şube.	21/23 mm	7	6.74 g.	
SD.2022.S.4650	807 Ada 1 Parsel	2	1	S.13	Bronz/ AE	MS 602-603. Ö.y: Cepheden imparator, haçlı tacı ile, dmFOCAEPPAVC. A.y: K Nummi, sol boşlukta ANNO, üstte haç, sağ boşlukta I. Yıl, altta TES (Tessalonika). MIB 92.	19/23 mm	6	5.70 g.	
SD.2022.S.4651	807 Ada 1 Parsel	2	1	S.14	Bronz/ AE	Silik, kırk. Bizans Dönemi MS 6-7. yüzyıl. Ö.y: Cepheden haçlı tacı ve sağ elinde haçlı globus ile imparator. A.y: K Nummi, üstte haç, sağ boşlukta XY 16. yıl.	19/21 mm		3.08 g.	
SD.2022.S.4652	807 Ada 1 Parsel	2	2	S.15	Bronz/ AE	Silik. Constans II MS 641-668. darp MS 642-643. Ö.y: Cepheden ayakta, haçlı tacı, sol elinde haçlı globus, sağ elinde asa ile imparator, [ENTYTO-] NIKA. A.y: M (yuvarlak hatlı) Nummi, solda A/N/A, sağda NEOS, altta IIS? MIB 3 163a gibi.	18/23 mm	7	5.29 g.	
SD.2022.S.4653	807 Ada 1 Parsel	2	2	S.16	Bronz/ AE	Silik. Bizans Dönemi MS 6-7. yüzyıl. Ö.y: Cepheden ayakta imparator ve varisi, üstte haç, imp. Varisi sağ elinde haçlı globus tutar. A.y: K Nummi, üstte haç, sağ boşlukta II/II 4. yıl, altta A şube.	21/24 mm	6	5.33 g.	
SD.2022.S.4654	807 Ada 1 Parsel	2	2	S.17	Bronz/ AE	Silik, kırk. Leo I. 457-474. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator başı, [D N] L-E[O]. A.y: Verina ayakta duruyor, küre	10/11 mm	12	1.00 g.	

Tablo 11: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

						ve asa üzerinde çapraz tutuyor. RIC X 714; LRBC 2272.				
SD.2022.S.4655	807 Ada 1 Parsel	2	2	S.18	Bronz/ AE	Silik. Con.cordia Avgg tip const. MS 402. Ö.y: Profilden sağa inci diademli taciyla imparator başı, DN THEODOSIUS PF AVG. A.Y: Tanrıca Constantinopolis tahtta oturur, baş soluna, CONCORDIA AVGG. LRBC 2210.	16/17 mm	6	1.77 g.	
SD.2022.S.4656	807 Ada 1 Parsel	2	2	S.19	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	9 mm		0.54 g.	
SD.2022.S.4657	807 Ada 1 Parsel	2	2	S.20	Bronz/ AE	Silik. Phocas MS 602-610? Ö.y: Profilden sağa imparator başı, I B ortada haç, altta [AAE]S (İskenderiye).Sear 679.	13 mm	6	0.63 g.	
SD.2022.S.4658	807 Ada 1 Parsel	2	2	S.21	Bronz/ AE	Silik, kırk. Dönem?	10/15 mm		1.14 g.	
SD.2022.S.4659	807 Ada 1 Parsel	10	2	S.22	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa imparator başı. A.y: Victoria ayakta. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	12 mm	6	1.02 g.	
SD.2022.S.4660	807 Ada 1 Parsel	11	2	S.23	Bronz/ AE	Silik. A.y: Çelenk içerisinde haç? Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	9 mm		0.51 g.	
SD.2022.S.4661	807 Ada 1 Parsel	18	Künk içinde n	S.24	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa imparator başı. A.y: ayakta figür? Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	9/11 mm	12	0.56 g.	
SD.2022.S.4662	807 Ada 1 Parsel	1-9 arası duvar takibi		S.25	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa inci diademli taciyla imparator başı. A.y: Ayakta Victoria? Veya İmparator? Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	13/14 mm		1.02 g.	
SD.2022.S.4663	807 Ada 1 Parsel	A Mekanı	1	S.26	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	11 mm		0.49 g.	
SD.2022.S.4664	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.27	Bronz/ AE	Silik, kesik. Heraclius MS 610-641. Ö.y: Cepheden ayakta, solda Heraclius, sağ elinde uzun haç tutuyor. Sol eli belinde, sağda Heraclionas haçlı taç, sağ elinde haçlı globus,	19/26 mm	7	4.84 g.	

Tablo 12: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

					üstte haç. A.y: M Nummi, üstte haç, sol boşlukta ANNO, sağ boşlukta X.? Altta Γ. Z.D. Gökalp Yalvaç, 368 gibi.				
SD.2022.S.4665	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.28	Bronz/ AE Silik. Dönem?	10/11 mm		0.83 g.	
SD.2022.S.4666	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.29	Bronz/ AE Sasanian Empire: Khusro II MS 591-628. Khusro'nun işgali sırasında İskenderiye'de basıldı, MS 619-629. Ö.y: Cepheden Khusro miğferli. A.y: I B ortasında globus üzerinde haç, altta AAE[S]. Sear BCV 855.	17.5 mm	6	4.00 g.	
SD.2022.S.4667	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.30	Bronz/ AE Silik. Kötü durumda. Dönem?	11/12 mm		0.59 g.	
SD.2022.S.4668	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.31	Bronz/ AE Silik. Bizans Dönemi MS 6-7. yüzyıl. Ö.y: Cepheden ayakta imparator ve varisi? A.y: M Nummi, sol boşlukta ANNO, sağ boşlukta II/ I 3. yıl? Altta B şube, darp NIKO (Nikomedia).	28/29 mm	7	9.90 g.	
SD.2022.S.4669	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.32	Bronz/ AE Silik, kesik. Heraclius MS 610-641. Darp MS 630-631. Ö.y: Cepheden ayakta, solda Heraclius, sağ elinde uzun haç tutuyor. Sol eli belinde, sağda Heraclonas haçlı taç, sağ elinde haçlı globus. A.y: Λ 30 Nummi, sağ boşlukta XX Altta Γ. Darp CON. SB 812.	20/25 mm	6	5.99 g.	
SD.2022.S.4670	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	1	S.33	Bronz/ AE Silik. A.y: Zeno monogram. Zeno MS 474-475. RIC X 958.	8/9 mm		0.71 g.	
SD.2022.S.4671	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	1	S.34	Bronz/ AE Silik. Athena- Nar. Hellenistik Dönem Side kent sikkesi. MÖ 3-2. yüzyıl.	10 mm		1.01 g.	
SD.2022.S.4672	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	1	S.35	Bronz/ AE Silik, kırık. Virt. Ex. Tip 2, MS 395-401. Ö.y: Profilden sağa imparator başı. A.y: Victoria imparatoru taçlandırır, VIRTVS EXERCITI. LRBC 2580.	11/13 mm	6	1.51 g.	

Tablo 13: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

SD.2022.S.4673	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	1	S.36	Bronz/ AE	Silik, parça. Dönem?	7/11 mm		0.24 g.	
SD.2022.S.4674	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	1	S.37	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa imparator. A.y: Victoria ayakta. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	12/14 mm	6	1.28 g.	
SD.2022.S.4675	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	1	S.38	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa imparator başı. A.y: Ayakta figür? Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	10/11 mm		0.84 g.	
SD.2022.S.4676	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	1	S.39	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator başı. A.y: Haç. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	8 mm		0.44 g.	
SD.2022.S.4677	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	1	S.40	Bronz/ AE	Silik, kırık. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator başı. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	7/9 mm		0.53 g.	
SD.2022.S.4678	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	1	S.41	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	9.5 mm		0.95 g.	
SD.2022.S.4679	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	1	S.42	Bronz/ AE	Silik, parça. Dönem?	9/10 mm		0.35 g.	
SD.2022.S.4680	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	1	S.43	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	8/9 mm		0.58 g.	
SD.2022.S.4681	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.44	Bronz/ AE	Over strike. Bizans Dönemi.	22/25 mm		6.00 g.	
SD.2022.S.4682	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	1	S.45	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa imparator başı, ..TVVL. A.y: E Γ Nummi, Justinian I MS 527-565?	12/14 mm	7	1.62 g.	
SD.2022.S.4683	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.46	Bronz/ AE	Silik, kesik. Heraclius MS 610-641. darp MS 630-631. Ö.y: Cepheden ayakta, solda Heraclius, sağ elinde uzun haç tutuyor. Sol eli belinde, sağda Heraclionas haçlı taç, sağ elinde haçlı globus, üstte haç. A.y: M Nummi, üstte haç, sol boşlukta ANNO, sağ boşlukta XX Altta E. Z.D. Gökalp Yalvaç, 368 gibi.	23 mm	2	5.70 g.	

Tablo 14: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

SD.2022.S.4684	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.47	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	9/11 mm		1.00 g.	
SD.2022.S.4685	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.48	Bronz/ AE	Silik, kesik. Over strike. Heraclius MS 610-641. Darp MS 630-631. Ö.y: Cepheden ayakta, solda Heraclius (sakallı), sağ elinde uzun haç tutuyor. Sol eli belinde, sağda Heraclonas haçlı taç, sağ elinde haçlı globus, üstte haç. A.y: A Nummi, sol boşlukta ANNO, sağ boşlukta XX? Altta B şube, darp CON. MIB III 168a.	23/24 mm	7	5.06 g.	
SD.2022.S.4686	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.49	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	7/8 mm		0.50 g.	
SD.2022.S.4687	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.50	Bronz/ AE	Silik, kesik. Heraclius MS 610-641. darp MS 630-631. Ö.y: Cepheden ayakta, ortada Heraclius, sağ elinde uzun haç tutuyor. Solunda Heraclius Constantinus, sağda Martina? A.y: M Nummi, sağ boşlukta XX? Altta B şube, darp CON.	17/25 mm	7	4.86 g.	
SD.2022.S.4688	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.51	Bronz/ AE	Silik. Concor. Avg. Const. MS 401-403. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator başı. A.y: Tanrıça Constantinopolis tahtta, başı soluna, sol elinde globus üzerinde Nike, CONCORDIA AVGG. LRBC 2210.	15/16 mm	6	1.82 g.	
SD.2022.S.4689	807 Ada 1 Parsel	A Mekanı	1	S.52	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa imparator başı. A.y: Victoria ayakta sola. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	10/11 mm		1.01 g.	
SD.2022.S.4690	807 Ada 1 Parsel	A Mekanı	1	S.53	Bronz/ AE	Maurice Tiberius MS 582-602. Ö.y: Cepheden imparator, Göğüse bakan taçlı ve mantolu, taç üzerinde yonca desenli, mappa ve kartal uçlu asa tutar, ...CN P AVG. A.y: M Nummi, sol boşlukta ANNO, üstte haç, sağ	28/31 mm	6	11.75 g.	

Tablo 15: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

						boşlukta XY (16. yıl), ALTTA Γ?, darp THCUP (Antakya).				
SD.2022.S.4691	807 Ada 1 Parsel	A Mekanı	1	S.54	Bronz/ AE	PISIDIA, Etenna. MÖ 1. yüzyıl. Ö.y: ayakta sağa su perisi elinde yılan. A.y: Orak sol ve sağda E T (Etenna).	12 mm	12	1.13 g.	
SD.2022.S.4692	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	1	S.55	Bronz/ AE	Helena. Augusta, MS 324-328/30. Ö.y: Profilden sağa helena, FL HELENA AVGVSTA. A.y: Securitas solda, zeytin dalı uzatılmış sağ elinde tutuyor; alta SMHB. RIC-85.	18/20 mm	6	2.90 g.	
SD.2022.S.4693	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.56	Bronz/ AE	Kırık. Justin II MS 569-578. E 5 Nummi. Thessalonica. Ö.y: Monogram. A.y: E, Δ.	12/15 mm		1.28 g.	
SD.2022.S.4694	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.57	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	11 mm		0.73 g.	
SD.2022.S.4695	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.58	Bronz/ AE	Justin II, 565-578 E 5 Nummi. Ö.y: Monogram. A.y: E Γ.	13/17 mm		2.43 g.	
SD.2022.S.4696	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.59	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	10 mm		0.28 g.	
SD.2022.S.4697	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	2	S.60	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa imparator başı. A.y: Bordür içerisinde haç. Geç Roma MS 4- 5. yüzyıl.	10 mm		0.36 g.	
SD.2022.S.4698	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	2	S.61	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	7/8 mm		0.50 g.	
SD.2022.S.4699	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	2	S.62	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa imparator büstü. A.y: Athena ayakta sola, sol elinde kalkan, [C]ΔH[Γ]TΩ[N].	30 mm	6	14.90 g.	
SD.2022.S.4700	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	1	S.63	Bronz/ AE	Silik, kesik. Anthemius MS 467-472. Ö.y: Anthemius monogram. A.y: E nummi.	13/16 mm		1.83 g.	
SD.2022.S.4701	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	2	S.64	Bronz/ AE	Silik, şişmiş. Dönem?	8/9 mm		0.66 g.	
SD.2022.S.4702	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	2	S.65	Bronz/ AE	Silik. Athena- Nar. Hellenistik Dönem Side kent sikkesi. MÖ 3-2. yüzyıl.	11 mm		1.56 g.	

Tablo 16: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

SD.2022.S.4703	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	2	S.66	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	6/7 mm		0.38 g.	
SD.2022.S.4704	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	1	S.67	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	7/9 mm		0.30 g.	
SD.2022.S.4705	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	2	S.68	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa imparator? Dönem?	18/19 mm		4.65 g.	
SD.2022.S.4706	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	2	S.69	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	10 mm		0.35 g.	
SD.2022.S.4707	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	2	S.70	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	9 mm		0.19 g.	
SD.2022.S.4708	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	2	S.71	Bronz/ AE	Silik, kırık. Ö.y: Profilden sağa imparator başı. Geç Roma.	8/11 mm		0.77 g.	
SD.2022.S.4709	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	2	S.72	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	10/11 mm		0.62 g.	
SD.2022.S.4710	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	2	S.73	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	9/12 mm		0.37 g.	
SD.2022.S.4711	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	2	S.74	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa imparator başı.	11 mm		0.59 g.	
SD.2022.S.4712	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	1	S.75	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	9/11 mm		0.76 g.	
SD.2022.S.4713	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	2	S.76	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	10 mm		0.93 g.	
SD.2022.S.4714	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	2	S.77	Bronz/ AE	Silik. A.y: Victoria ayakta sola. Geç Roma.	11/12 mm		1.01 g.	
SD.2022.S.4715	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	2	S.78	Bronz/ AE	Silik, kırık. A.y: Ayakta figür? [S]PES RE[1 PVBLICAE]. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	12/15 mm		0.90 g.	
SD.2022.S.4716	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	2	S.79	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	7/8 mm		0.61 g.	
SD.2022.S.4717	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	2	S.80	Bronz/ AE	Şişmiş. Dönem?	18/19 mm		7.37 g.	
SD.2022.S.4718	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	2	S.81	Bronz/ AE	Justin II MS 565-578. Ö.y: Justinus; sağ elinde haçlı globus tutar. ve Sophia oturur,	19/20 mm	6	6.21 g.	

Tablo 17: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

						[DN] IVSTINVS PPAVC. A.y: K Nummi, sol boşlukta ANNO, üstte haç, sağ boşlukta Δ, altta TES.				
SD.2022.S.4719	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	2	S.82	Bronz/AE	Silik. Dönem?	7/8 mm		4.09 g.	
SD.2022.S.4720	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	2	S.83	Bronz/AE	Silik, kırık. Ö.y: Profilden sağa imparator başı. Geç Roma.	13/15 mm		2.07 g.	
SD.2022.S.4721	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.84	Bronz/AE	Silik. Dönem?	10 mm		0.33 g.	
SD.2022.S.4722	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.85	Bronz/AE	Silik. Dönem?	9 mm		0.80 g.	
SD.2022.S.4723	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.86	Bronz/AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa imparator başı. A.y: ayakta imparator? Geç Roma.	10/11 mm		0.98 g.	
SD.2022.S.4724	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.87	Bronz/AE	Silik, kırık. Dönem?	8/9 mm		0.46 g.	
SD.2022.S.4725	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.88	Bronz/AE	Silik. A.y: Haç? Geç Roma.	9/11 mm		0.74 g.	
SD.2022.S.4726	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.89	Bronz/AE	Silik, kırık. Dönem?	7/8 mm		0.31 g.	
SD.2022.S.4727	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.90	Bronz/AE	Silik. Dönem?	9/10 mm		0.57 g.	
SD.2022.S.4728	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.91	Bronz/AE	Silik. Dönem?	10/11 mm		1.24 g.	
SD.2022.S.4729	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.92	Bronz/AE	Şişmiş. Dönem?	14/15 mm		2.68 g.	
SD.2022.S.4730	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.93	Bronz/AE	Silik. Dönem?	10 mm		0.92 g.	
SD.2022.S.4731	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.94	Bronz/AE	Silik. Dönem?	11/12 mm		0.93 g.	
SD.2022.S.4732	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.95	Bronz/AE	Şişmiş. Ö.y: Profilden sağa imparator büstü. Roma Dönemi MS 2-3. yüzyıl.	18/19 mm		5.11 g.	

Tablo 18: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

SD.2022.S.4733	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.96	Bronz/ AE	Silik. Çivi başı olabilir?	15/16 mm		3.79 g.	
SD.2022.S.4734	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.97	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	8/11 mm		0.56 g.	
SD.2022.S.4735	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.98	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	10/12 mm		0.58 g.	
SD.2022.S.4736	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	3	S.99	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	7/8 mm		0.28 g.	
SD.2022.S.4737	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	3	S.100	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	9/10 mm		0.92 g.	
SD.2022.S.4738	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	3	S.101	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	7/9 mm		0.27 g.	
SD.2022.S.4739	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	3	S.102	Bronz/ AE	Silik. A.y: E Nummi. Bizans Dönemi MS 6-7. yüzyıl.	12/14 mm		1.52 g.	
SD.2022.S.4740	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	3	S.103	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	10 mm		1.20 g.	
SD.2022.S.4741	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	3	S.104	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	11/12 mm		1.15 g.	
SD.2022.S.4742	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	3	S.105	Bronz/ AE	Silik, kırık. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator başı. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	16/18 mm		1.67 g.	
SD.2022.S.4743	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	3	S.106	Bronz/ AE	Silik, kırık. Eugenius MS 392-394. Ö.y: profilden sağa inci diademli tacıyla imparator başı. A.y: Victoria ayakta sola, SPES ROMANORVM. Lrbc 1108.	14/16 mm	6	1.10 g.	
SD.2022.S.4744	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.107	Bronz/ AE	Silik, parçalı. Dönem?				
SD.2022.S.4745	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.108	Bronz/ AE	Şişmiş. Dönem?	16/17 mm		2.61 g.	
SD.2022.S.4746	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.109	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	13/14 mm		1.15 g.	

Tablo 19: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

SD.2022.S.4747	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.110	Bronz/ AE	Şişmiş. Dönem?	8/9.5 mm	0.61 g.	
SD.2022.S.4748	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.111	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	10/11 mm	0.70 g.	
SD.2022.S.4749	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.112	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	11/13 mm	1.09 g.	
SD.2022.S.4750	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.113	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	8/10 mm	0.22 g.	
SD.2022.S.4751	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.114	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	10 mm	1.39 g.	
SD.2022.S.4752	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.115	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	9/10 mm	0.54 g.	
SD.2022.S.4753	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.116	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	9/10 mm	0.43 g.	
SD.2022.S.4754	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.117	Bronz/ AE	Şişmiş. Dönem?	9/10 mm	1.21 g.	
SD.2022.S.4755	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.118	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	7/8 mm	0.25 g.	
SD.2022.S.4756	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.119	Bronz/ AE	Silik. A.y: E nummi. Bizans Dönemi MS 6-7. yüzyıl.	9 mm	0.62 g.	
SD.2022.S.4757	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.120	Bronz/ AE	Şişmiş, kırık. Dönem?	7/10 mm	0.38 g.	
SD.2022.S.4758	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.121	Bronz/ AE	Silik, parça. Dönem?	7/8 mm	0.13 g.	
SD.2022.S.4759	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.122	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	7/9 mm	0.62 g.	
SD.2022.S.4760	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	3	S.123	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	8/9 mm	0.74 g.	
SD.2022.S.4761	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	3	S.124	Bronz/ AE	Silik, parça. Dönem?	7/8 mm	0.35 g.	
SD.2022.S.4762	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	3	S.125	Bronz/ AE	Silik, kırık. Ö.y: Profilden sağa imparator başı. Geç Roma.	10/12 mm	0.87 g.	

Tablo 20: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

SD.2022.S.4763	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	3	S.126	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	9 mm		0.64 g.	
SD.2022.S.4764	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	3	S.127	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	8/9 mm		0.82 g.	
SD.2022.S.4765	807 Ada 1 Parsel	C Mekanı	3	S.128	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	7/8 mm		0.27 g.	
SD.2022.S.4766	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	4	S.129	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	11/12 mm		1.01 g.	
SD.2022.S.4767	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	4	S.130	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	9/10 mm		0.73 g.	
SD.2022.S.4768	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	4	S.131	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	9/10 mm		0.26 g.	
SD.2022.S.4769	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	4	S.132	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: ..ARC.. (Arcadius?). Geç Roma.	12/13 mm		1.40 g.	
SD.2022.S.4770	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	4	S.133	Bronz/ AE	Şişmiş, kırık. Dönem?	6/8 mm		0.40 g.	
SD.2022.S.4771	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	4	S.134	Bronz/ AE	Şişmiş. Dönem?	7/8 mm		0.57 g.	
SD.2022.S.4772	807 Ada 1 Parsel	J Mekanı	2	S.135	Bronz/ AE	Silik. Mauricius Tiberius MS 582-602. darp MS 591-592. Ö.y: Cepheden imparator, sağ elinde haçlı globus, DN [MAURI]C - TIBER [PP AV]. A.y: M Nummi, sol boşlukta ANNO, üstte haç, sağ boşlukta YI/II (9.yıl). Altta B şube, darp CON. BMC/B.52 - R.1053.	30/32 mm	6	11.85 g.	
SD.2022.S.4773	807 Ada 1 Parsel	J Mekanı	2	S.136	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa imparator başı. A.y: Victoria ayakta? Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	10/11 mm		0.74 g.	
SD.2022.S.4774	807 Ada 1 Parsel	J Mekanı	2	S.137	Bronz/ AE	Silik, parça. Dönem?	9/10 mm		0.18 g.	
SD.2022.S.4775	807 Ada 1 Parsel	J Mekanı	2	S.138	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa büst? Roma kent?	20 mm		8.65 g.	

Tablo 21: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

SD.2022.S.4776	807 Ada 1 Parsel	J Mekanı	2	S.139	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa imparator büstü, IMP.... PP AVC A.y: PROVENDİTAE AVG?.	21/22 mm	12	3.68 g.	
SD.2022.S.4777	807 Ada 1 Parsel	J Mekanı	2	S.140	Bronz/ AE	Silik. Virt. Ex. Tip 2, MS 395-401. A.y: Victoria ayakta imparatoru taçlandırır, VIRTVS EXERCITI. LRBC 2580.	11/12 mm		1.23 g.	
SD.2022.S.4778	807 Ada 1 Parsel	J Mekanı	2	S.141	Bronz/ AE	Silik. Athena- Nar. Hellenistik Dönem Side kent sikkesi. MÖ 3-2. yüzyıl.	11/12 mm		2.00 g.	
SD.2022.S.4779	807 Ada 1 Parsel	J Mekanı	2	S.142	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	22 mm		5.78 g.	
SD.2022.S.4780	807 Ada 1 Parsel	J Mekanı	2	S.143	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	7/9 mm		0.29 g.	
SD.2022.S.4781	807 Ada 1 Parsel	M Mekanı	1	S.144	Bronz/ AE	Silik. A.y: ..AN CC..? Haç? Geç Roma?	10/11 mm		1.09 g.	
SD.2022.S.4782	807 Ada 1 Parsel	M Mekanı	1	S.145	Bronz/ AE	Silik, parça. Dönem?	9/10 mm		0.27 g.	
SD.2022.S.4783	807 Ada 1 Parsel	M Mekanı	1	S.146	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	9/10 mm		0.50 g.	
SD.2022.S.4784	807 Ada 1 Parsel	M Mekanı	1	S.147	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	8/9 mm		0.51 g.	
SD.2022.S.4785	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	3	S.148	Bronz/ AE	Şişmiş, kırık. Dönem?	8/10 mm		0.83 g.	
SD.2022.S.4786	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	3	S.149	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	8 mm		0.58 g.	
SD.2022.S.4787	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	3	S.150	Bronz/ AE	Silik, parça. Dönem?	8/9 mm		0.26 g.	
SD.2022.S.4788	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	3	S.151	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	10 mm		1.01 g.	
SD.2022.S.4789	807 Ada 1 Parsel	Ş Mekanı	1	S.152	Bronz/ AE	Silik, over strike. Heraclius MS 610-641. Ö.y: Cepheden Heraclius Heraclonas, üstte haç, ..NNhRAC..A.y: M Nummi, sol boşlukta ANNO, üstte XP, sağ boşlukta II/I?	29/31 mm	2	11.06 g.	

Tablo 22: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

						3.yıl?, altta Δ. (ilk basım, Sağ boşlukta ..NO..)				
SD.2022.S.4790	807 Ada 1 Parsel	S Mekanı	2	S.153	Bronz/ AE	Şişmiş. Dönem?	11 mm		1.55 g.	
SD.2022.S.4791	807 Ada 1 Parsel	S Mekanı	2	S.154	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	14/15 mm		1.58 g.	
SD.2022.S.4792	807 Ada 1 Parsel	Ş Mekanı	2	S.155	Bronz/ AE	Şişmiş. Dönem?	10/11 mm		1.52 g.	
SD.2022.S.4793	807 Ada 1 Parsel	U Mekanı	2	S.156	Bronz/ AE	Kırık, parça. Dönem?	6/7 mm		0.29 g.	
SD.2022.S.4794	807 Ada 1 Parsel	U Mekanı	2	S.157	Bronz/ AE	Şişmiş. Dönem?	9/10 mm		0.56 g.	
SD.2022.S.4795	807 Ada 1 Parsel	S Mekanı	2	S.158	Bronz/ AE	Silik. Justinianus I MS 527-565. Darp MS 551-552. Ö.y: Profilden sağa imparator başı. A.y: I Nummi, sol boşlukta ANNO, sağ boşlukta XX/III 24. yıl.	15/16 mm		3.08 g.	
SD.2022.S.4796	807 Ada 1 Parsel	I	1	S.159	Bronz/ AE	Silik. Virt. Ex. Tip 2, MS 395-401. Ö.y: profilden sağa inci diademli tacıyla imparator başı. A.y: Victoria imparatoru taçlandırır, VIRTVS EXERCITI. LRBC 2580.	12/13 mm	6	1.00 g.	
SD.2022.S.4797	807 Ada 1 Parsel	R Mekanı	1	S.160	Bronz/ AE	Silik. Justinianus I MS 527-565. Darp MS 550-551. Ö.y: Profilden sağa imparator başı. A.y: E nummi Γ. MIB I 103b.	13/16 mm		2.36 g.	
SD.2022.S.4798	807 Ada 1 Parsel	R Mekanı	1	S.161	Bronz/ AE	Şişmiş, kırık. Dönem?	11/13 mm		1.24 g.	
SD.2022.S.4799	807 Ada 1 Parsel	S Mekanı	2	S.162	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	8 mm		0.26 g.	
SD.2022.S.4800	807 Ada 1 Parsel	S Mekanı	2	S.163	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator başı. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	8/9 mm		0.66 g.	
SD.2022.S.4801	807 Ada 1 Parsel	S Mekanı	2	S.164	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	10/12 mm		0.57 g.	

Tablo 23: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

SD.2022.S.4802	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	4	S.165	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	9/10 mm		0.84 g.	
SD.2022.S.4803	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	4	S.166	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa imparator başı. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	10 mm		0.72 g.	
SD.2022.S.4804	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	4	S.167	Bronz/ AE	Şişmiş, kırık. Dönem?	9 mm		0.40 g.	
SD.2022.S.4805	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	4	S.168	Bronz/ AE	Şişmiş, kırık. Dönem?	8/10 mm		0.36 g.	
SD.2022.S.4806	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	4	S.169	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator başı. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	10/11 mm		1.00 g.	
SD.2022.S.4807	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	4	S.170	Bronz/ AE	Şişmiş, kırık. Dönem?	12/14 mm		1.58 g.	
SD.2022.S.4808	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	4	S.171	Bronz/ AE	Silik, kırık. Glori. Rom tip 21, MS 406-408. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator başı. A.y: Üç imparator ayakta, Arcadius, Theodosius II Honorius, GLORIA ROMANORVM. LRBC 2214.	14/14 mm	12	1.01 g.	
SD.2022.S.4809	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	4	S.172	Bronz/ AE	Silik, kırık. Ö.y: Profilden sağa imparator başı. A.y: Victoria ayakta. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	12/14 mm	6	0.85 g.	
SD.2022.S.4810	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	4	S.173	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	10/12 mm		0.76 g.	
SD.2022.S.4811	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	4	S.174	Bronz/ AE	Silik, kırık. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator başı, DN THEODO.. A.y: Silik. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	12/13 mm		0.88 g.	
SD.2022.S.4812	807 Ada 1 Parsel	K Mekanı	4	S.175	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	10 mm		0.25 g.	
SD.2022.S.4813	807 Ada 1 Parsel	R Mekanı	3	S.176	Bronz/ AE	Şişmiş, kırık. Dönem?	10/12 mm		1.07 g.	
SD.2022.S.4814	807 Ada 1 Parsel	R Mekanı	3	S.177	Bronz/ AE	Silik. H nummi? Bizans Dönem?	15/17 mm		2.95 g.	

Tablo 24 : Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

SD.2022.S.4815	807 Ada 1 Parsel	R Mekanı	3	S.178	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	15/16 mm		1.26 g.	
SD.2022.S.4816	807 Ada 1 Parsel	R Mekanı	3	S.179	Bronz/ AE	Silik, kötü durumda. Ö.y: Profilden sağa imparator büstü. A.y: Athena veya Tyche? Ayakta. Roma Side Kent sikkesi.	22/24 mm	6	4.58 g.	
SD.2022.S.4817	807 Ada 1 Parsel	R Mekanı	3	S.180	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	13/15 mm		0.79 g.	
SD.2022.S.4818	807 Ada 1 Parsel	R Mekanı	3	S.181	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	14/16 mm		1.27 g.	
SD.2022.S.4819	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.1	1	S.182	Bronz/ AE	Silik, kırık. Ö.y: Profilden sağa imparator büstü. A.y: İmparator süvariye mızraklar? FEL TEMP REPERATIO? Geç Roma MS 4- 5. yüzyıl.	15/18 mm		2.09 g.	
SD.2022.S.4820	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.1	1	S.183	Bronz/ AE	Silik, kırık. Ö.y: Profilden sağa imparator büstü. A.y: Ayakta Athena sola. (Philip I MS 244-249- Side ?)	18/19 mm		4.69 g.	
SD.2022.S.4821	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.1	1	S.184	Bronz/ AE	Silik, kötü durumda. Dönem?	19/21 mm		3.30 g.	
SD.2022.S.4822	807 Ada 1 Parsel	A Mekanı	1	S.185	Bronz/ AE	Silik. Athena- Nar Hellenistik Dönem MÖ 3- 2. yüzyıl Side kent sikkesi.	11/12 mm	1	0.94 g.	
SD.2022.S.4823	807 Ada 1 Parsel	B Mekanı	4	S.186	Bronz/ AE	Silik. Glori exer. Tip 3 MS 335-337. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator büstü. A.y: Ayakta iki asker ellerinde mızrak ve ortalarında standart, CLOR-IA EXERC- ITVS, altta SMAN. LRBC 1028.	14/15 mm	12	1.52 g.	
SD.2022.S.4824	807 Ada 1 Parsel	H Mekanı	2	S.187	Bronz/ AE	Silik. Bizans Dönemi MS 6-7. yüzyıl. (Tiberius Mauricius MS 582-602?). Ö.y: Cepheden imparator, Tb MAV... A.y: I Nummi sol boşlukta ANO, üstte haç, sağ boşlukta XX (20. yıl), altta TH[EUP].	17/18 mm	6	3.02 g.	
SD.2022.S.4825	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.1	1	S.188	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa imparator büstü. Roma Eyalet MS 2-3. yüzyıl.	23-24 mm		9.18 g.	

Tablo 25 : Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

SD.2022.S.4826	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.1	1	S.189	Bronz/ AE	Silik, şişmiş. Dönem?	11/12 mm		1.40 g.	
SD.2022.S.4827	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.13	1	S.190	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa imparator büstü. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl?	13 mm		1.10 g.	
SD.2022.S.4828	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.7	2	S.191	Bronz/ AE	Silik. Virt. Exerciti tip II, MS 395-401. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator büstü. A.y: Victoria imparatoru taçlandırır, VIRTVS EXERCITI. LRBC 2580.	12/13 mm	6	0.94 g.	
SD.2022.S.4829	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.7	2	S.192	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator büstü. A.y: Victoria imparatoru taçlandırır, VIRTVS EXERCITI. LRBC 2580.	16/17 mm	12	1.00 g.	
SD.2022.S.4830	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.7	2	S.193	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator büstü. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	10/11 mm		0.71 g.	
SD.2022.S.4831	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.7	2	S.194	Bronz/ AE	Silik. Vict. Edda tip 2 MS 341-346. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator büstü. A.y: Ayakta karşılıklı iki Victoria çelenk uzatırlar, VICTORIA EDDA GGQ. LRBC 140.	14 mm	6	1.67 g.	
SD.2022.S.4832	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.7	2	S.195	Bronz/ AE	Silik, kırık. Dönem?	10/11 mm		0.48 g.	
SD.2022.S.4833	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.7	2	S.196	Bronz/ AE	Silik. Arcadius 383-395. (Clori rom. Tip 18 MS 395). Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator büstü, DN A...IVS PF AVG. A.y: İmparator ayakta, sol elinde globus, sağ elinde standart tutar, CLORIA ROMANORVM, altta [A]NT. LRBC 2422.	20/21 mm	6	4.86 g.	
SD.2022.S.4834	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.7	2	S.197	Bronz/ AE	Silik, şişmiş. Dönem?	15/16 mm		2.09 g.	
SD.2022.S.4835	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.7	2	S.198	Bronz/ AE	Silik. Concordia Avgg MS 401-403. Ö.y: Profilden sağa imparator büstü. A.y: Tanrıça	17/18 mm	6	1.82 g.	

Tablo 26: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

						Constantinopolis tahtta oturur baş soluna dönük. LRBC 2210.				
SD.2022.S.4836	807 Ada 1 Parsel	S Mekanı	2	S.199	Bronz/AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator büstü. A.y: Ayakta iki figür? Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	14/15 mm		1.74 g.	
SD.2022.S.4837	807 Ada 1 Parsel	S Mekanı	2	S.200	Bronz/AE	Silik. Arcadius MS 383-395. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator büstü, DNARCADIVS PF AVG. A.y: Silik, altta SMKA.	21 mm		5.00 g.	
SD.2022.S.4838	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.1	1	S.201	Bronz/AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator büstü. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	10/11 mm		0.56 g.	
SD.2022.S.4839	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.1	1	S.202	Bronz/AE	Silik. Fel temp. Tip II MS 351-354. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator büstü. A.y: İmparator süvariye mızraklar, FEL TEMP REPERATIO, altta CON. LRBC 2625.	18/19 mm	12	3.38 g.	
SD.2022.S.4840	807 Ada 1 Parsel	S Mekanı	3	S.203	Bronz/AE	Silik, kötü durumda. Ö.y: Profilden sağa imparator büstü. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	13/14 mm		1.15 g.	
SD.2022.S.4841	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.10	1	S.204	Bronz/AE	Silik. Athena- Nar Hellenistik Dönem MÖ 3-2. yüzyıl Side kent sikkesi.	12/13 mm	1	1.91 g.	
SD.2022.S.4842	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.14	2	S.205	Bronz/AE	Silik. Athena- Nar; solunda Θ. Hellenistik Dönem MÖ 3-2. yüzyıl Side kent sikkesi.	16/17 mm	10	4.43 g.	
SD.2022.S.4843	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.14	2	S.206	Bronz/AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator büstü. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	11/12 mm		0.77 g.	
SD.2022.S.4844	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.14	2	S.207	Bronz/AE	Silik. Vot xx tip, MS 347-348. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator büstü. A.y: Çelenk içerisinde VOT XX MVLTT XXX. LRBC 1305.	13/14 mm	12	1.01 g.	
SD.2022.S.4845	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.14	2	S.208	Bronz/AE	Silik. Constantius II MS 333-361. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacı ve ensesine	14/16 mm	6	1.80 g.	

Tablo 27: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

						inen saçıyla imparator büstü, DN CONSTANTIVS PF AVG. A.y: İmparator ayakta sola, sağ elinde globus sol elinde mızrak, SPES REI PUBLICE.				
SD.2022.S.4846	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.16	1	S.209	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	8/9 mm		0.36 g.	
SD.2022.S.4847	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.14	1	S.210	Bronz/ AE	Silik, kötü durumda. Dönem?	9/10 mm		0.32 g.	
SD.2022.S.4848	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.17	1	S.211	Bronz/ AE	Şişmiş. Athena- Nar Hellenistik Dönem MÖ 3-2. yüzyıl Side kent sikkesi?	9/9.5 mm		0.67 g.	
SD.2022.S.4849	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.23	1	S.212	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator büstü. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	13/14 mm		1.11 g.	
SD.2022.S.4850	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.23	1	S.213	Bronz/ AE	Silik. Virtus exerciti tip II MS 395-401. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator büstü. A.y: Victoria imparatoru taçlandırır, VIRTUS EXERCITI. LRBC 2580.	16/17 mm	6	2.22 g.	
SD.2022.S.4851	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.27	3	S.214	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	6/7 mm		0.42 g.	
SD.2022.S.4852	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.27	3	S.215	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	7.5/9 mm		0.32 g.	
SD.2022.S.4853	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.27	3	S.216	Bronz/ AE	Silik, kırık. Virtus exerciti tip II MS 395-401. A.y: Victoria imparatoru taçlandırır, VIRTUS EXERCITI. LRBC 2580.	12/14 mm		1.12 g.	
SD.2022.S.4854	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.27	3	S.217	Bronz/ AE	Silik, kırık parça. Dönem?	7 mm		0.13 g.	
SD.2022.S.4855	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.27	3	S.218	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	8/10 mm		0.46 g.	
SD.2022.S.4856	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.27	3	S.219	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator büstü. Geç Roma MS 4-5. yüzyıl.	13/14 mm		1.51 g.	

Tablo 28: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

SD.2022.S.4857	807 Ada 1 Parsel	Ç Mekanı kanal içi	1	S.220	Bronz/ AE	Silik. Ö.y: Profilden sağa inci diademli tacıyla imparator büstü. A.y: İmparator ayakta soluna, baş sağına, sağ eliyle esir sürtükler, sol elinde standart, CLORIA ROMANORVM.	18 mm	12	2.24 g.	
SD.2022.S.4858	807 Ada 1 Parsel	Ç Mekanı kanal içi	1	S.221	Bronz/ AE	Silik. Dönem?	11 mm		0.73 g.	
SD.2022.S.4859	807 Ada 1 Parsel	K.Sond.28: Genişleme	1	S.222	Bronz/ AE	Silik. Roma Dönemi 3-4. yüzyıl. Ö.y: Profilden sağa imparator büstü. A.y: Profilden sağa dışı kurt romus ve romulus.	15/17 mm	6	1.79 g.	

Tablo 29: Side 807 Ada 1 Parselden Ele Geçirilen Sikkelerin Tablosu. (Side Kazı Arşivi)

Tablo 1 K.Sondaj								
SB	Üst Sınır	Alt Sınır	İçerik/Yorum	Sikke	Seramik	Tarih	Renk	
					Form			
SB1	7.90 m	7.74 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve tuğla parçaları içeren toprak katmanıdır. (Tersiyer tabakası seviyesinden)	S.182- Geç Roma MS 4-5. yüzyıl. S.183- MS 244-249- Side (?) S.184- Silik S.188- MS 2-3. yüzyıl S.189- Silik S.201- Geç Roma MS 4-5. yüzyıl S.202- MS 351-354	Pinched Handle Agora G199	MS 1-2.yüzyıl	Açık kahverengi	
SB2	7.74 m	7.45 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve tuğla parçaları içeren toprak katmanıdır. (Tersiyer tabakası seviyesinden)		LRD 1 Ağzı parçası	MS 4-5.yüzyıl	Açık kahverengi	
SB3	7.45 m	7.19 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve tuğla parçaları içeren toprak katmanıdır. (Tersiyer tabakası altı seviyesinden)		DSB Form 8	MS 1.yüzyıl I.yarısı - ortası	Kahverengi	

Tablo 30: 807 Ada 1 Parsel Konut I Kontrol Sondaj 1 Genel Değerlendirme Tablosu

Tablo 11 K. Sond. 11							
SB	Üst Sınır	Alt Sınır	İçerik/Yorum	Sikke	Seramik Form	Tarih	Renk
SB1	8.02 m	7.85 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmanıdır. <i>(Temel duvarı seviyesinden)</i>		LRA 4 kulp parçası	MS 5-7. yüzyıl	Kahverengi
SB2	7.85 m	7.61 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmanıdır. <i>(Temel duvarı seviyesinden)</i>		LRD 8	MS 6.yüzyılın 2. yarısı – 7. yüzyıl	Kahverengi
SB3	7.61 m	7.53 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmanıdır. <i>(Temel çıkıntısı seviyesinden)</i>			SY	Kahverengi
SB4	7.53 m	7.39 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, yoğun harç içeren toprak katmanıdır. <i>(Temel duvarı bitişi)</i>		Kâse kaide parçası Skyphos kulp parçası	MÖ 3-2.yy MÖ 3.yy	Sarımsı kahverengi
SB5	7.39 m	7.24 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık içeren kumul toprak katmanıdır. <i>(Temel duvarı altı)</i>			SY	Sarımsı kahverengi

Tablo 31: 807 Ada 1 Parsel Konut I Kontrol Sondaj 11 Genel Değerlendirme Tablosu

Tablo 12 K. Sond.12							
SB	Üst Sınır	Alt Sınır	İçerik/Yorum	Sikke	Seramik		Renk
					Form	Tarih	
SB1	8.09 m	7.85 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmanıdır. <i>(Tespîye tabakasıdır)</i>		LRD 7 erkem form	MS 5.yyın 3.çeyreği 6.yy ortası	Kahverengi
SB2	7.85 m	7.62 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmanıdır. <i>(Tespîye tabakasıdır)</i>		Kâse ağız kenarı parçası Siyah astarlı kulp parçası Krater parçası	MÖ 3-2.yy MÖ 4-3.yy MÖ 4-3.yy	Kahverengi
SB3	7.62 m	7.39 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmanıdır. . <i>(Tespîye tabakası altı)</i>		Proto-DSA (?) Mortarium ağız kenarı Şerit astarlı kâse	MÖ 2.yüzyıl MÖ 3-2.yy MÖ 5.yüzyıl sonu	Sarımsı kahverengi

Tablo 32: 807 Ada 1 Parsel Konut I Kontrol Sondaj 12 Genel Değerlendirme Tablosu

Tablo 13 K.Sond.13						
SB	Üst Sınır	Alt Sınır	İçerik/Yorum	Sikke	Seramik Form	Renk
SB1	8.08 m	7.82 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmanındır. (7.82 m kotunda sondajın güneybatı kesitinde stylobat (?) tespit edilmiştir.)	S.190- Geç Roma MS 4-5. Yüzyıl (?) (Tarihlenebilen tek sikke).	LRD Form 12 (Yeni varyant) Likya – Pamphylia tipi pişirme kapları	Kahverengi

Tablo 33: 807 Ada 1 Parsel Konut I Kontrol Sondaj 13 Genel Değerlendirme Tablosu

Tablo 14 K.Sond.14				İçerik/Yorum	Sikke	Seramik		Renk
SB	Üst Sınır	Alt Sınır	Form			Tarih		
SB1	8.10 m	7.92 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmanıdır. <i>(Temel duvarı seviyesinden)</i>	S.210- Sılık, kötü durumda. Dönem? (Tarihlenebilen sikke yoktur).	LRD 7 geç varyant	MS 6.yy ortası-7. yüzyıl başı	Kahverengi	
SB2	7.92 m	7.72 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmanıdır. <i>(7.72 m kotunda temel çıkıntısı)</i>	S.205- Athena- Nar, solunda Θ. Hellenistik Dönem MÖ 3-2. yüzyıl Side kent sikkesi (Tarihlenebilen en erken sikke). S.206- Geç Roma MS 4-5. yüzyıl S.207- MS 347-348 S.208- MS 333-361.	LRD 9B	MS 7. yüzyıl ilk yarısı	Kahverengi	
SB3	7.72 m	7.52 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren toprak katmanıdır. . <i>(Temel duvarı seviyesinden)</i>			SY	Açık kahverengi	
SB4	7.52 m	7.37 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren toprak katmanıdır. . <i>(Temel duvarı seviyesinden)</i>		Mortarium Siyah astarlı koku kabı ağız kenarı	MÖ 4-3. yüzyıl	Açık kahverengi	
SB5	7.37 m	7.20 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren toprak katmanıdır. <i>(Temel Duvarı Bitişi, anakaya/toprağı)</i>		Siyah astarlı Kâse/Kylix? parçası	MÖ 5.yüzyıl sonu – 4.yüzyıl başı	Sarımsı kahverengi	

Tablo 34: 807 Ada 1 Parsel Konut I Kontrol Sondaj 14 Genel Değerlendirme Tablosu

Tablo 23 K.Sond.23		Alt Sınır	İçerik/Yorum	Sikke	Seramik		Renk
SB	Üst Sınır				Form	Tarih	
SB1	7.50 m	7.22 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık, seramik ve harç içeren toprak katmanıdır. (7.22 m kotunda taş döşeme zeminin bitişi)	S.212- Geç Roma MS 4-5. yüzyıl (Tarihlene bilen en geç sikke). S.213-MS 395-401	Lykia Pamphylia tipi saklama kabı/tencere gövde parçaları DSD taklitleri	MS 5-7.yy MS 2.yüzyıl	Açık Kahverengi
SB2	7.22 m	7.05 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren toprak katmanıdır. (Taş döşeme zemin altı)		LYC tip 42 Roma ve Hellenistik dönem kapları	MS 5.yy formu MÖ 2.yüzyıl - MS 2.yüzyıl	Açık Kahverengi
SB3	7.05 m	6.87 m	Yoğun miktarda irili-ufaklı taş, taşçık ve harç içeren toprak katmanıdır. (Taş döşeme zemin altı)			SY	Açık Kahverengi

Tablo 35: 807 Ada 1 Parsel Konut I Kontrol Sondaj 14 Genel Değerlendirme Tablosu

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1: Side 807 Ada 1 Parsel'in Kazı Öncesi Hava Fotoğrafı (Side Kazı Arşivi)

Resim 2: Side 807 Ada 1 Parsel Kazı Sonrasını Gösteren Ortofotosu (Side Kazı Arşivi)

Resim 3: Side 807 Ada 1 Parsel Konservasyon Sonrası Ortofotosu (Side Kazı Arşivi)

Resim 4: 807 Ada 1 Parsel Konutlar ve Sokaklar (Side Kazı Arşivi)

Resim 5: Peristyl Tipi Konut Rekonstrüksiyon (Aslan, 2019, s.110.)

Resim 6: 807 Ada 1 Parsel Konut III Peristyl Avlu (Side Kazı Arşivi)

Resim 7: Konut III Peristyl Avlunun Ortasında Yer Alan İmpluvium (Side Kazı Arşivi)

Resim 8: Konut III Peristyl Avlunun Ortasında Yer Alan İmpluviumun fazla suyunun Tahliyesi İçin Kullanılan Künkler (Side Kazı Arşivi)

Resim 9: Konut III Kuzeydoğu Portikosunda Yer Alan Mozaik Zemin Üzerinde Yer Alan Hz. Süleyman Düğümü ve Labyrs, Çift Başlı Balta (Side Kazı Arşivi)

Resim 10: Allianoi'da, K.I. A 2 mekânında bulunan. Labyrs yani Çift başlı balta motifi (Şen, 2009, Resim 28)

Resim 11: Patara Liman Caddesindeki Mozaik Zemindeki Hz. Süleyman Düğümü Motifi (Aktaş, 2022, s. 28.)

Resim 12: Konut III Periystl Zemininde Yer Alan Kuyu (Side Kazı Arşivi)

Resim 13: Konut III Y Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 14: Konut III V Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 15: Konut III Ü Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 16: Konut III Ç Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 17: Konut III İ Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 18: Konut III Z Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 19: Konut III Ş Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 20: Konut III T Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 21: Konut II, F Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 22: Konut II, F Mekânı Kuyu (Side Kazı Arşivi)

Resim 23: Konut II, G Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 24: Konut II, H Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 25: Konut II, I Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 26: Konut II, J Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 27: Konut II, J Mekânı Batı Köşesindeki İn-Situ Künk (Side Kazı Arşivi)

Resim 28: Konut II, D Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 29: Konut II, E Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 30: Konut II, E Mekânı Kuzeydoğu Duvarı Önündeki Havuz (?) (Side Kazı Arşivi)

Resim 31: Konut I, İç Avlu (Side Kazı Arşivi)

Resim 32: Konut I, İç Avludan K Ve S Mekânına Açılan Kapılar (Side Kazı Arşivi)

Resim 33: Konut I, İç Avludan C Ve B Mekânına Açılan Kapılar (Side Kazı Arşivi)

Resim 34: Konut I, İç Avlu Zemin (Side Kazı Arşivi)

Resim 35: Konut I, İç Avludaki Çeşme Havuzu (Side Kazı Arşivi)

Resim 36: Konut I, L ve M Mekânlarını Bölen Giriş (Side Kazı Arşivi)

Resim 37: Konut I, B Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 38: Konut I, B Mekânı Kuyu (Side Kazı Arşivi)

Resim 39: Konut I, B Mekânı Kanal (Side Kazı Arşivi)

Resim 40: Konut I, B Mekânı Güneybatı Duvar Kapatılmış Pencere Ve Önündeki Seki (?) (Side Kazı Arşivi)

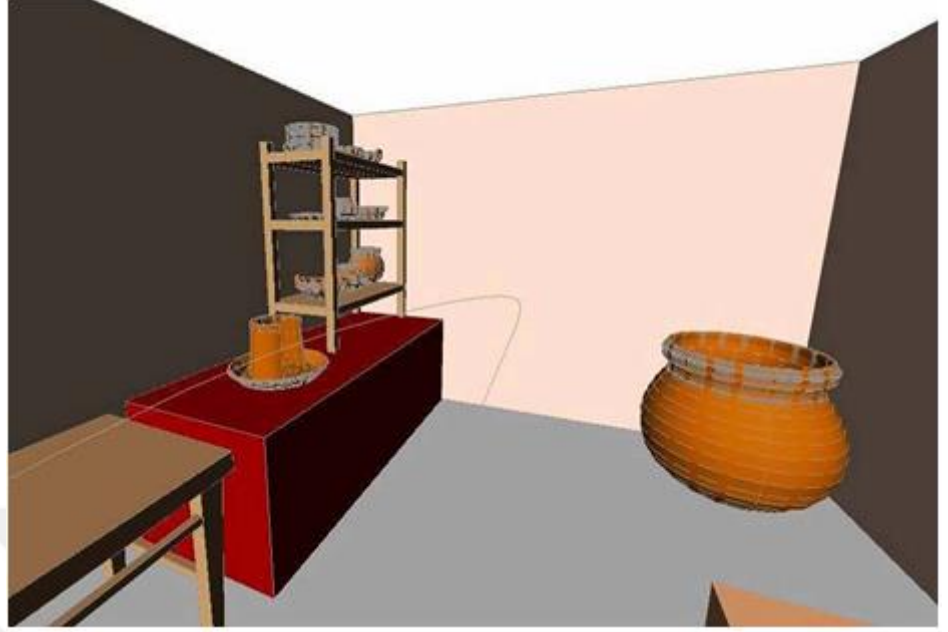
Resim 41: Konut I, B Mekânı Kuzeybatı Duvarı (Side Kazı Arşivi)

Resim 42: Antandros, Roma Villasında Latrinenin Yanındaki Mutfağın(?) Genel Görünümü
(Antandros Kazı Arşivi)

Resim 43: Tüccar Evi, Mutfağın Üstten Genel Görünümü (Yıldırım, 2010, Şekil 124)

Resim 44: Tüccar Evi, Mutfağın 3 Boyutlu Canlandırması (Yıldırım, 2010, Şekil 124)

Resim 45: Konut I, C Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 46: Konut I, C Mekânı Stylobat Hattı (Side Kazı Arşivi)

Resim 47: II No'lu Konut, SR 24 No'lu Triclinium'un Canlandırması (Yıldırım, 2010, Şekil 103b)

Resim 48: Konut I, K Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 49: Konut I, K Mekânı Güneydoğu Duvarı Ve S Mekânına Tonozlu Geçiş (Side Kazı Arşivi)

Resim 50: Konut I, S Mekânı (Side Kazı Arşivi)

Resim 51: Resim 49: Konut I, S Mekânı Kapatılan Kapı (Side Kazı Arşivi)

Resim 52: Konut I, S Mekânı Tuğla Zemin Döşeme (Side Kazı Arşivi)

Resim 53: Konut I, S Mekânı Kuyu (Side Kazı Arşivi)

Resim 54: Konut I, S Mekânı ‘L’ Formundaki Yapı (Side Kazı Arşivi)

Resim 55: Konut I'den Ele Geçen Tykhe Heykelciğı (Side Kazı Arşivi)

Resim 56: Konut I'den Ele Geçen Aphrodite Heykelciğı (?) (Side Kazı Arşivi)

Resim 57: Konut I'den Ele Geçen Eros Heykelciğı (?) (Side Kazı Arşivi)

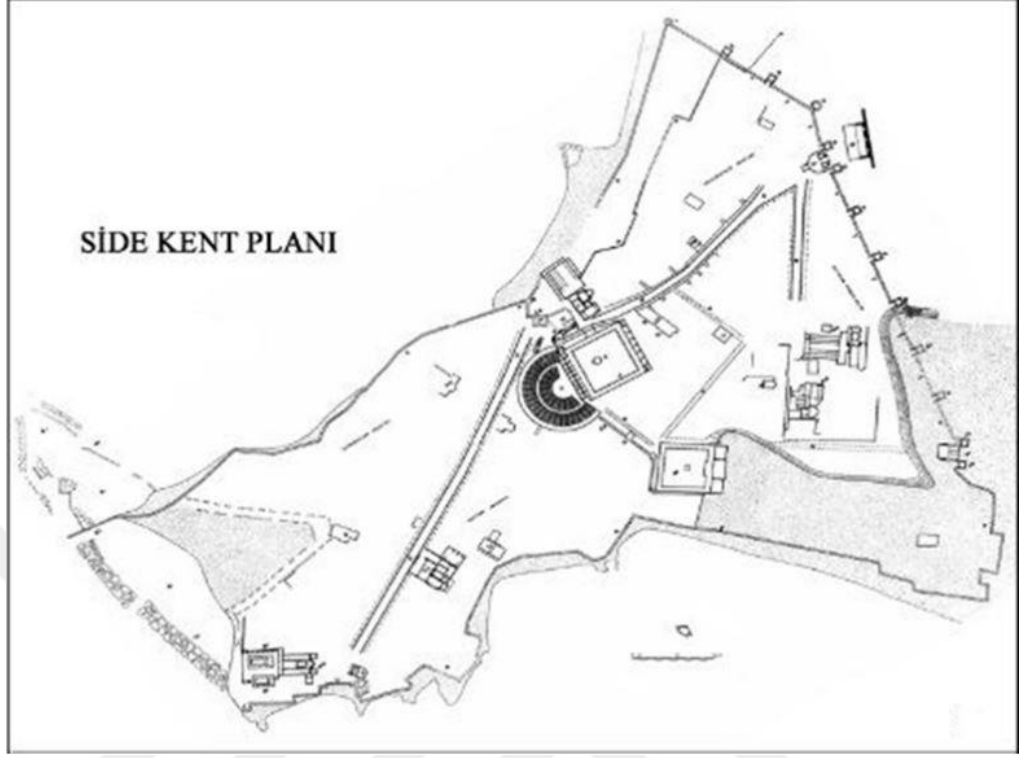

Resim 58: Konut I'den Ele Geçirilen Pişmiş Toprak Sıvı Kapları (Side Kazı Arşivi)

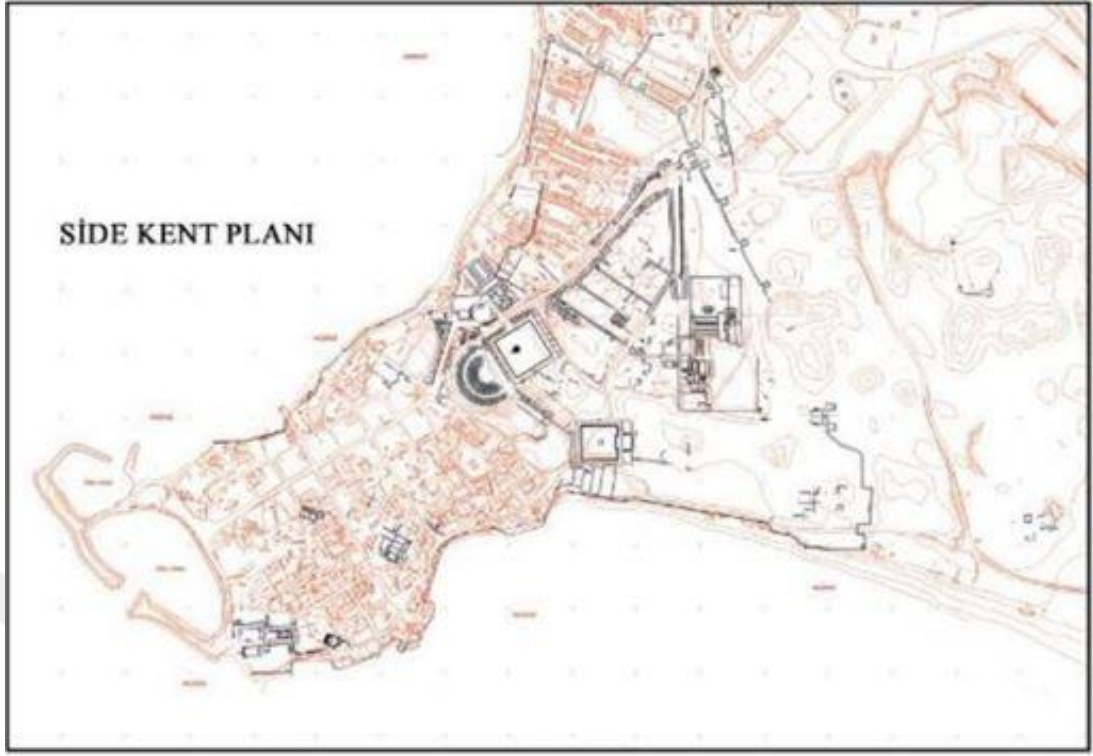

Resim 59: Konut I'den Ele Geçirilen Pişmiş Toprak Kandiller (Side Kazı Arşivi)

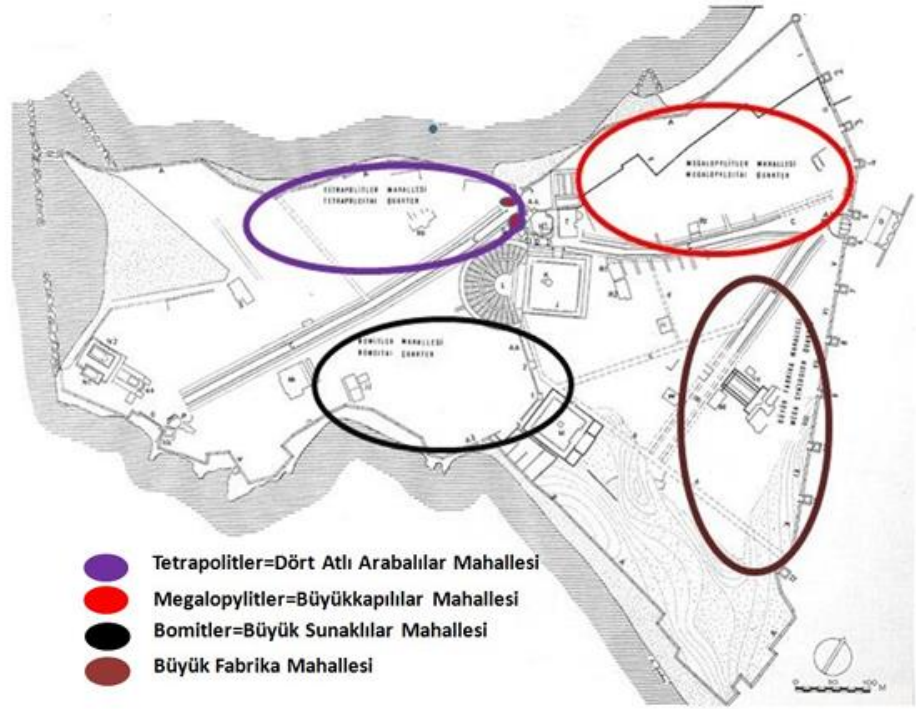
PLANLAR DİZİNİ

Plan 1: Arif Müfid Mansel Tarafından Çizilen Side Kent Planı (Mansel 1978, Ek Pafta)

Plan 2: Aydal-Alanyalı 2015, Anadolu Üniversitesi, Side Kazı Arşivi (Alanyalı, 2016, s.25.)

Plan 3: Side Antik Kenti Mahalleleri.(Yurtsever, 2012, s. 131.)

Plan 4: Side Güncel Kent Planı (Alanyalı, 2024, s.426-427.)

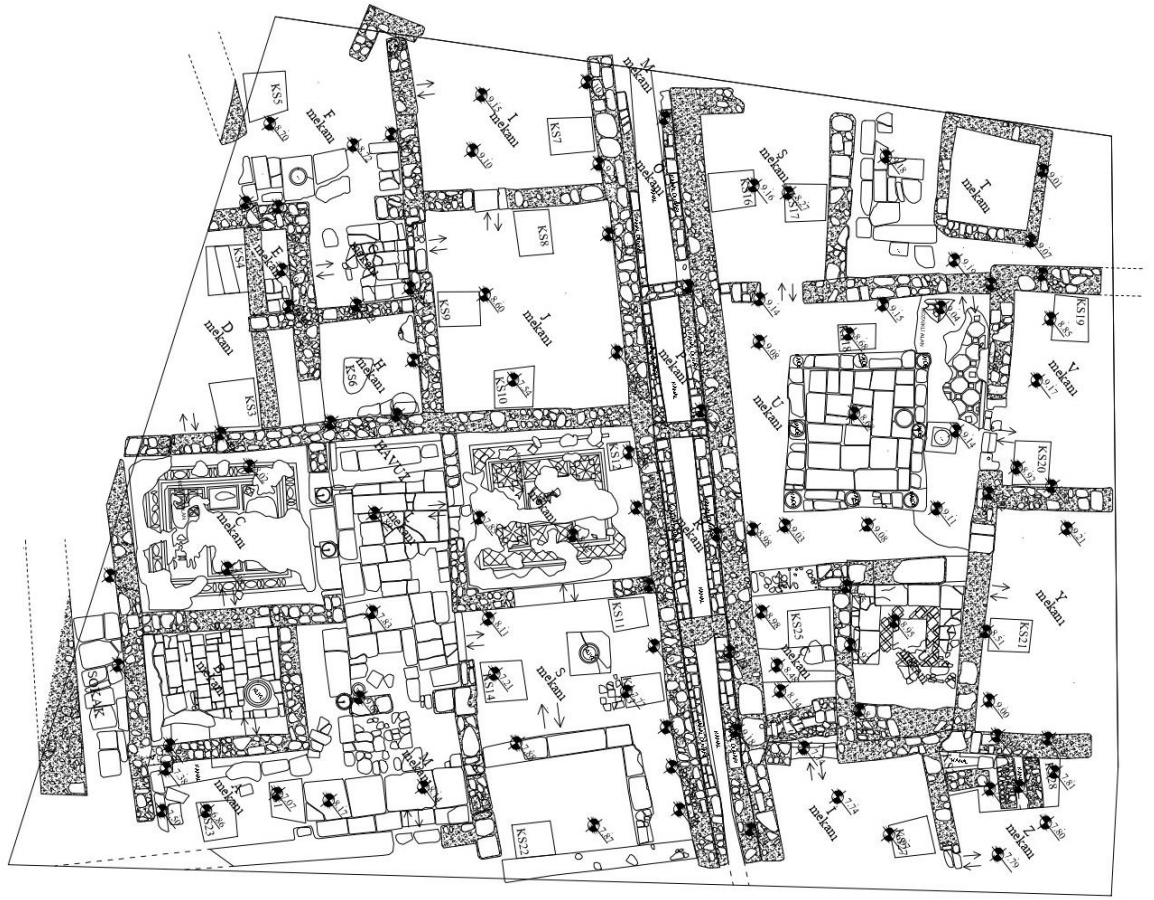
Plan 5: Side 807 Ada 1 Parselin Kent Planındaki Konumu (Alanyalı, 2024, s.426-427)

Plan 6: Side 807 Ada 1 Parsel Planı (Side Kazı Arşivi)

Plan 7: Side 807 Ada 1 Parselin Çevre Parsellerle Oryantasyonu (Side Kazı Arşivi)

Plan 8: 807 Ada 1 Parsel, Röleve Planı (Side Kazı Arşivi)

Plan 9: Perge Konutları (Zeyrek, 2005)

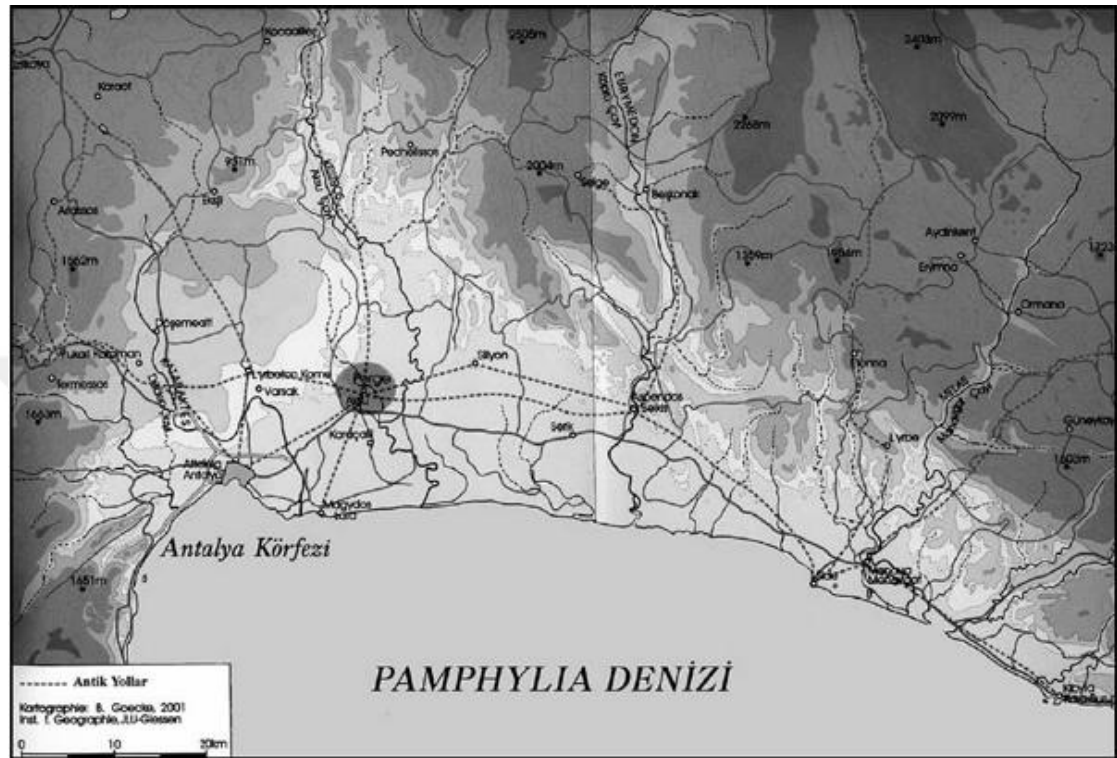

Plan 10: Side 807 Ada 1 Parsel Konut I, Konut II Ve Konut III (Side Kazı Arşivi)

Plan 11: Side 807 Ada 1 Parsel ve Çevresinde Görülen Diğer Konut Yapıları (Side Kazı Arşivi)

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1: Pamphylia Bölgesi (Öztekin, 2017, s. 93)

Harita 2: Pamphylia Bölgesi sınırları (Yıldırım, 2013, Resim 2)

Harita 3: Piri Reis'in Kitab-ı Bahriye Eserinde Side'yi Gösteren Harita (Alanyalı, 2016, s. 19)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı: Akın Doğan

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Anadolu Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü

Yabancı Dil ve Düzeyi

İngilizce, A1

İş Deneyimi

2011-2015 Side Kazısı

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar

I. Pamphylia Araştırmaları Toplantısı, Side 807 Ada 1 Parsel Poster Çalışması